



Infokom

GLASNIK VANJSKOTRGOVINSKE/SPOLJNOTRGOVINSKE KOMORE BOSNE I HERCEGOVINE

WWW.KOMORABIH.BA

BROJ 89 • GODINA XVII • FEBRUAR/VELJAČA 2024.

BESPLATAN PRIMJERAK



Vanjskotrgovinska razmjena Bosne i Hercegovine sa svijetom

MEĐUNARODNA SARADNJA • ANALIZA • SAJMOVI U INOSTRANSTVU • EEN MREŽA
AKTIVNOSTI PROMOCIJE IZVOZA I POSLOVNOG POVEZIVANJA • PROJEKTI

ISSN 1840-3417



917718401341004

Izdavač:

VANJSKOTRGOVINSKA /
SPOLJNOTRGOVINSKA
KOMORA BOSNE I
HERCEGOVINE

Adresa:

Branislava Đurđeva 10
71000 Sarajevo

Uređivački kolegij:

dr. sc. Vjekoslav Vuković,
predsjednik
Nihad Bajramović
Mirko Bošković
Momčilo Komljenović
Enes Ališković
Ognjenka Lalović
Boris Marković
Aida Kapičija

Kontakt:

Aida Kapičija
Tel: +387 33 566-272
Fax: +387 33 214-292
E- mail:
aida.kapicija@komorabih.ba
<http://www.komorabih.ba>

Dizajn i priprema:

Engin Mešanović

BESPLATAN PRIMJERAK

Sadržaj

- | | | | |
|----|---|----|--|
| 4 | PREZENTACIJA
VANJSKOTRGOVINSKE
RAZMJENE | 46 | Vinska cesta Hercegovine -
skrivena strana Mediterana |
| 6 | ANALIZA
Trendovi vanjskotrgovinske
razmjene BiH sa svijetom u
2023. godini | 50 | AKTIVNOSTI PROMOCIJE
IZVOZA I POSLOVNOG
POVEZIVANJA U 2024.
GODINI |
| 12 | Metalska i elektroindustrija | 52 | Januar u Kelnu - Bosna
i Hercegovina na sajmu
namještaja imm 2024 |
| 15 | Drvena industrijs | 54 | Bh. kompanije posjetile
sajam KEY - The Energy
Transition Expo |
| 18 | Hemijska industrija | | PROJEKTI |
| 22 | Industrija plastike | 55 | Discoverbih.com
Sveobuhvatna prezentacija
destinacije Bosne i
Hercegovine |
| 25 | Tekstil, odjeća, koža i obuća | 56 | Projekat EENergy |
| 28 | Poljoprivredno-
prehrambeni sektor | 58 | Strategija EU za dunavski
region |
| 33 | Ribe i riblje prerađevine | 60 | Nova online platforma
otkriva vodeće brzorastuće
kompanije u Adria regiji |
| 34 | Meso i mesne prerađevine | 62 | Bioplinska postrojenja i u
Bosni i Hercegovini |
| 36 | Mlijeko i mliječne
prerađevine | 65 | Tech 4 Impact fond |
| 37 | Jaja | 66 | Roboti i industrija 4.0 |
| 38 | Med | 70 | AGENCIJA ZA NADZOR NAD
TRŽIŠTEM BIH
Vodič za poslovne subjekte |
| 39 | Žitarice | | |
| 40 | Jestivo povrće | | |
| 42 | Voće i orašasti plodovi | | |
| 44 | Pivo | | |
| 45 | Vode i bezalkoholna pića | | |

Uvodnik

Poštovani čitatelji,

u ovoj godini obilježavamo 115 godina postojanja Vanjskotrgovinske komore Bosne i Hercegovine kao partnera gospodarstva i njegovog najjačeg zagovornika.

Komora je samostalna, nevladina, neprofitna, nepolitička javno-pravna asocijacija gospodarskih subjekata i asocijacija iz Bosne i Hercegovine. Naša misija je razvoj i unapređenje ekonomskih odnosa bosanskohercegovačkih gospodarstvenika i zastupanje njihovih interesa pred nadležnim institucijama u zemlji te predstavljanje i promocija u inozemstvu. Osim navedenog, obavljamo poslove javnih ovlaštenja koje nam je povjerila država te aktivno radimo na edukaciji gospodarstvenika kako bi bili spremni za zahtjeve međunarodnih tržišta.



U godinama iza nas, Komora je, u suradnji s ključnim akterima iz domene gospodarstva, pronalazila i nudila rješenja za gospodarstvenike.

Jedinstvenost i otvorenost tržišta, ukidanje carinskih i necarinskih barijera, usklađivanje dokumenata, brži transportni protok robe - samo su neki od stupova uspjeha i održivosti naših kompanija te neizostavni dio našeg plana rasta. Slijedom toga, VTKBiH će i u 2024. godini nastaviti realizaciju aktivnosti od značaja za gospodarstvenike, ali i ekonomiju Bosne i Hercegovine u cijelosti.

Vođena Smjernicama za dugoročni plan aktivnosti od 2023. do 2026. godine, a u cilju povećanja izvoza i smanjenja izvozno-uvoznog deficita, Komora će intenzivno raditi na unapređenju zakonske regulative u oblasti vanjskotrgovinskog poslovanja, digitalizaciji, cirkularnoj ekonomiji i zelenim lancima vrijednosti, kao i unapređenju internacionalizacije i realizaciji projektnih aktivnosti.

Provedbom planiranih aktivnosti, uz sinergiju svih tijela gospodarstvenika, vlasti i komorskog sustava, nastojat ćemo osigurati povoljniji ambijent za privređivanje i tako doprinijeti povećanju konkurentnosti bh. gospodarstva i njegovom značajnijem predstavljanju u svijetu.

Koliko je snažno gospodarstvo Bosne i Hercegovine, ali i koliko su nužne njegove prilagodbe, saznajte na stranicama koje slijede kroz središnju temu broja „Vanjskotrgovinska razmjena Bosne i Hercegovine sa svijetom u 2023. godini“.

Predsjednik VTKBiH

Dr. sc. Vjekoslav Vuković



Prezentacija vanjskotrgovinske razmjene

Privreda BiH je pokazala visok stupanj agilnosti, otpornosti i fleksibilnosti

Vanjskotrgovinska komora BiH je tradicionalno organizirala prezentaciju vanjskotrgovinske razmjene BiH sa svijetom u 2023. godini, s posebnim osvrtom na razmjenu s najznačajnijim trgovinskim partnerima.

Prezentaciji su prisustvovali predstavnici medija, diplomatskog kora, bh. institucija i kompanija, a o trendovima u vanjskotrgovinskoj razmjeni govorili su predsjednik Komore dr. sc. Vjekoslav Vuković, potpredsjednik Zdravko Marinković i direktor Sektora za makroekonomski sistem Slaviša Čeranić.

Vrijednost izvoza u 2023. godini iznosila je 17,2 milijardi KM, što je manje za 1,20 milijardi KM ili 6,57% u

odnosu na 2022. godinu, a uvezeno je robe u ukupnoj vrijednosti od 28,2 milijardi KM, što je manje za 875,60 miliona KM ili 3,01% u odnosu na godinu ranije. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je 11.074.114, dok je pokrivenost uvoza izvozom bila 60,8%.

Istaknuto je da je obim razmjene u 2023. iznosio 45.413.586.000 KM i manji je za 4,39%, odnosno 2,08 milijardi KM u odnosu na 2022. godinu.

„Analize za 2023. godinu pokazuju da ključni razlozi pogoršanja obima razmjene leže u smanjenoj privrednoj aktivnosti na nivou EU. Pogoršanje međunarodnog okruženja, geopolitičke tenzije, borba protiv inflacije, kupovina skupljih energenata, zelena tranzicija, monetarna stezanja i slično doveli su do pada aktivnosti na nivou Unije, koja je ključni partner za privredu BiH. Pored toga, značajan utjecaj na razmjenu je imala visoka referentna 2022. godina u

kojoj je došlo do tržišnih neravnoteža i vještačkog povećanja potražnje na tržištu energenata. Stavljanjem tržišta energenata u realne okvire došlo je do smanjenja potražnje, te posljedično i izvoza“, kazao je predsjednik VTKBiH Vjekoslav Vuković.

Bosne i Hercegovine je skoncentrirana prvenstveno na tržište EU, stoga se 72,3% od cjelokupnog izvoza plasira na tržište Unije. U 2023. godini zabilježen je pad izvoza na tržište EU za 6,71% u odnosu na prethodnu godinu.

Najznačajniji bh. vanjskotrgovinski partneri po obimu trgovine su Hrvatska sa 17,32% učešća u ukupnom obimu razmjene Bosne i Hercegovine, zatim Srbija (13,17%), Njemačka (11,63%), Slovenija (8,38%) i Italija (7,99%). Po pokrivenosti uvoza izvozom najznačajniji partneri su Austrija (116%) i Njemačka (106%). Istovremeno, najveći izvoz bilježimo u Njemačku (2,7 mili-

jardi KM), Hrvatsku (2,6 milijardi KM) i Srbiju (2,1 milijardu KM), a najviše uvozimo iz Hrvatske (5,3 milijardi KM), Srbije (3,9 milijardi KM) i Njemačke (2,6 milijardi KM).

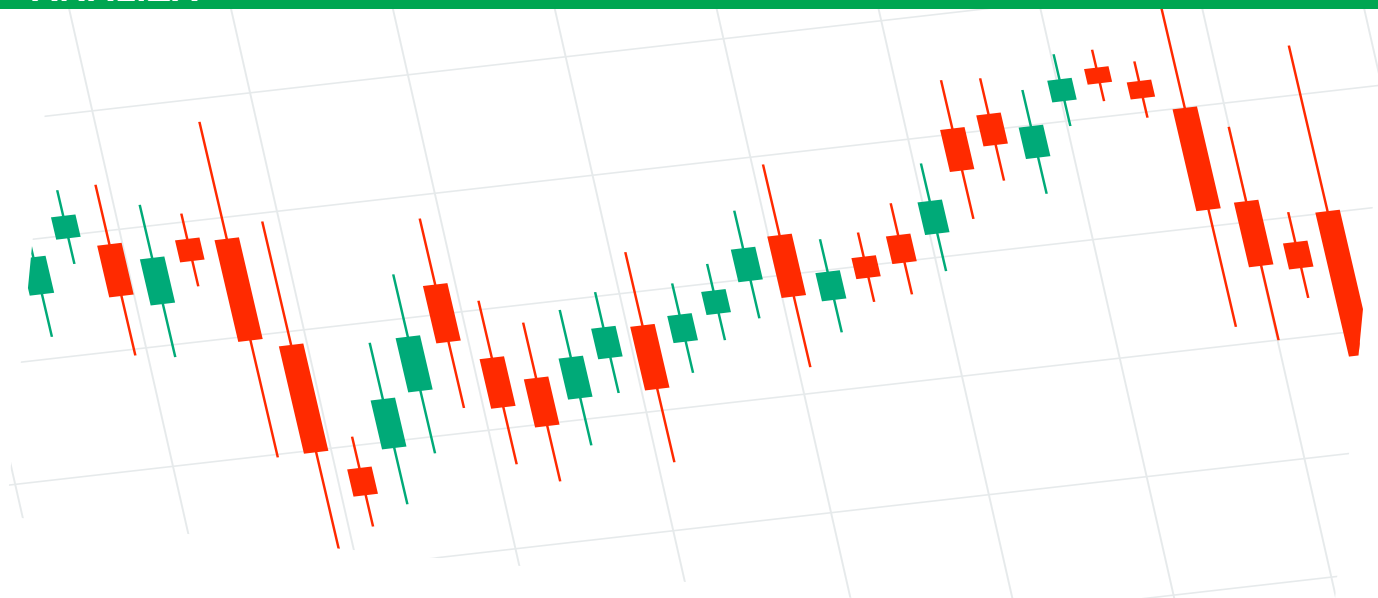
„I pored toga što je Njemačka, kao najveće izvozno tržište, bila u recesiji u 2023. godini, ostvaren je rast izvoza od 20,70 miliona KM. Rast izvoza zabilježen je i u Austriju, gdje je pokrivenost izvoza uvozom iznosila 116%, odnosno 6,72 miliona KM. Iz ovih pokazatelja može se zaključiti da je BiH uspjela održati kontinuiran rast izvoza na neka od najznačajnijih tržišta zahvaljujući dugoročnim ugovorima i uspjehu privatnog sektora, prije svega metalnog i drvnog, te pravovremeno i kvalitetno odgovoriti na ugovorene narudžbe“, kazao je Vuković.

Vodeći izvozni bh. proizvodi bili su električna energija (1,1 milijardu KM), izolirana žica (663,9 miliona KM) i željezne ili čelične konstrukcije (613,4 miliona KM), dok smo najviše uvozili naftna ulja (2,4 milijarde KM), osobne automobile (1,1 milijardu KM) i lijekove (684,2 miliona KM).

Privreda Bosne i Hercegovine, kako su istakli predstavnici VTKBiH, unatoč svim vanjskim i unutarnjim izazovima, pokazala je visok stupanj agilnosti, otpornosti ali i fleksibilnosti.

Nakon prezentacije održan je panel „Poboljšanje poslovnog ambijenta s ciljem povećanja izvoza u 2024. godini“ na kojem je, između ostalog, razgovarano o podršci kompanijama kako bi uspjele zadržati svoje kupce te proširiti poslovanje na druga nova tržišta. Na panelu su učestvovali predstavnici bh. institucija Hajrudin Podbićanin (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH), Samir Džaferović (Ministarstvo komunikacija i prometa BiH), Dino Selimović (Ministarstvo vanjskih poslova BiH), Marko Kubatlija (Agencija za unapređenje stranih investicija BiH) i Miljka Kutić (Uprava za neizravno/indirektno oporezivanje).





Trendovi vanjskotrgovinske razmjene BiH sa svijetom u 2023. godini

Geografski, izvoz Bosne i Hercegovine je skoncentriran prvenstveno na tržište Evropske unije, s tim da se 72,3% od cjelokupnog izvoza plasira na tržište Unije.

U 2023. godini došlo je do pada izvoza na tržište EU za 6,71% u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno, od ukupnog uvoza u Bosnu i Hercegovinu, 66,7% je sa tržišta Unije. U 2023. godini došlo je do smanjenja uvoza iz EU za 0,26%.

Geografski bliska tržišta na kojima bosanskohercegovački proizvodi uživaju preferencijalni tretman u smislu sličnih navika potrošača su zemlje potpisnice CEFTA sporazuma, na koje se izvozi 17,8% od ukupne vrijednosti izvoza robe a uvozi 15,3% od ukupne vrijednosti uvoza robe u Bosnu i Hercegovinu. U posmatranom periodu zabilježeno je smanjenje izvoza za 10,95% i smanjenje uvoza za 5,75% u odnosu na prethodnu godinu.

Analiza vanjskotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine ukazuje da je najveći pojedinačni ostvareni **pad izvoza** Bosne i Hercegovine na tržišta:

- Italije - 27,05%, ili 540,76 miliona KM
- Srbije - 14,68%, ili 358,15 miliona KM

- Poljske - 30,44% ili 101,95 miliona KM
- Mađarske - 20,28% ili 76,22 miliona KM
- Francuske - 13,30% ili 51,92 miliona KM
- Hrvatske - 1,80% ili 46,97 miliona KM
- Turske - 12,51% ili 40,36 miliona KM

Kontinuirano najveći pad izvoza u tekućoj godini je na italijansko tržište, a uzrokovan je usporavanjem ekonomske aktivnosti u Italiji, koja se suočava sa smanjenim narudžbama i ekonomskom stagnacijom. Dodatno, pad izvoza aluminijskih proizvoda od aluminijuma u Italiju u odnosu na prethodnu godinu je posljedica smanjene tražnje u metaloprerađivačkoj industriji. Jedan broj kompanija radi tzv. lohn poslove pa je smanjen izvoz ovih proizvoda posljedica pada narudžbi, odnosno smanjenog obima poslovanja uslijed uske vezanosti samo za italijansko tržište.

Jedan od ključnih faktora dvocifrenog smanjenja izvoza u Srbiju (14,60%) je i visoka bazna odnosno referentna 2022. godina u kojoj se dogodila neravnoteža ponude i potražnje za energentima. Uspostavljanje tržišne ravnoteže je dovelo do normaliziranja cijene energenata, kao i smanjene potrebe uslijed gomilanja zaliha. Stoga je i zabilježeno ukupno smanjenje vrijednosti izvoza u

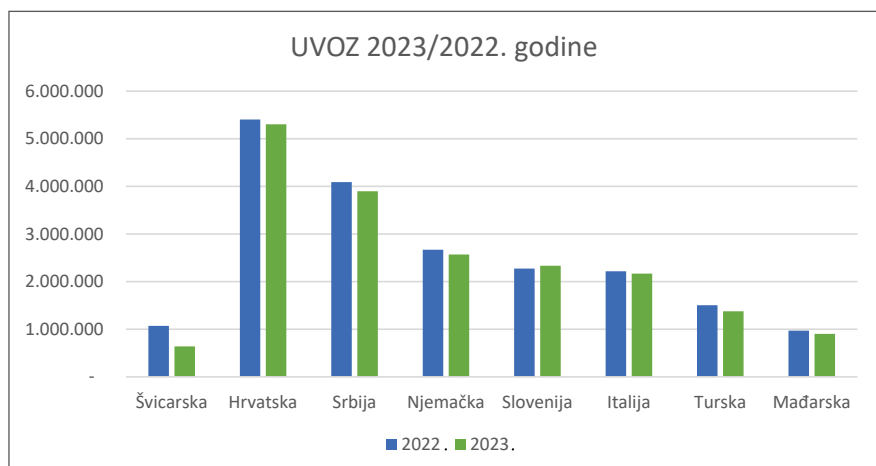
Srbiju od 358,15 miliona KM u odnosu na prošlu godinu, i to prije svega energenata i proizvoda sektora rudarstva. Pored navedenih razloga, značajan utjecaj na smanjenje ukupnog izvoza je imao pad izvoza drvnog sektora, prije svega drveta i proizvoda od drveta, što je direktno povezano sa zabranom izvoza trupaca u tekućoj godini, kao i smanjen izvoz papira i kartona.

Pad industrijske proizvodnje u Poljskoj i Mađarskoj povezan je sa padom ekonomske aktivnosti u Njemačkoj pa je pad izvoza iz BiH na tržište Poljske i Mađarske sasvim očekivan.

Turska lira je izgubila vrijednost u odnosu na strane valute, cijene su kontinuirano rasle u 2023. godini u Turskoj, kupovna moć stanovništva je opala a poslovanje je otežano. Uslijed devalviranja turske lire, uvoz je postao nekonkurentan i skup, što se manifestiralo i na bh. izvoz.

I pored toga što je Njemačka, kao najveće izvozno tržište, bila u recesiji, u 2023. godini je ostvaren i rast izvoza od 0,8%, odnosno 20,70 miliona KM. S obzirom na stagnaciju ekonomije u Njemačkoj, može se zaključiti da je BiH uspjela održati kontinuiran rast izvoza na jedno od najznačajnijih tržišta uslijed dugoročnih ugovora i uspjeha privatnog sektora, prije svega u metalnom i drvnom sektoru, i pravovremeno

Grafik 1. Uvoz Bosne i Hercegovine - pregled prema zemljama uvoza



no i kvalitetno odgovoriti na ugovorene narudžbe. Međutim, smanjena kupovna moć stanovništva u Njemačkoj, smanjen obim industrijske proizvodnje te problemi u njemačkom društvu mogli bi dovesti do stagniranja pa i blagog pada izvoza u narednom periodu, iako projekcije govore nešto drugačije.

Izvoz u Austriju je simbolično povećan za 0,4% ili 6,72 miliona KM u odnosu na 2022. godinu te i dalje ostvarujemo suficit od 116,02%.

Analiza vanjskotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine ukazuje da je najveći pojedinačni ostvareni **pad uvoza** u Bosnu i Hercegovinu sa tržišta:

- Švicarske - 431,67 miliona KM
- Srbije - 193,37 miliona KM
- Turske - 128,48 miliona KM
- Hrvatske - 101,93 miliona KM
- Njemačke - 99,52 miliona KM
- Mađarske - 68,91 milion KM
- Italije - 49,07 miliona KM

Generalno, padu uvoza u Bosnu i Hercegovinu je najviše doprinio uvoz mineralnih goriva uslijed smanjenih količina i smanjene cijene energenata u odnosu na 2022. godinu. Smanjenje uvoza ruda i metala odnosno resursno intenziviranih roba se može povezati za smanjenom domaćom potrebom za ovim sirovinama uslijed smanjene industrijske proizvodnje. Stoga je upravo iz navedenih razloga i smanjen uvoz sa ovih tržišta.

U četvrtom kvartalu 2023. godine se smanjio inflatorni pritisak. Međutim, generalni pad potrošnje, opreznost kod potrošača i investitora te pooštreni uvjeti finansiranja koji su doveli do tržišne neravnoteže rezultirali su smanjenim obimom vanjskotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine sa svijetom u 2023. godini.

Ipak, pozitivni parametri se očekuju već u prvom kvartalu tekuće godine, s obzirom na to da se inflacija na nivou EU stavlja pod kontrolu te neke od zemalja već imaju veći rast BDP-a od predviđenog (Hrvatska, Slovenija, Francuska itd.) što bi moglo dovesti do oporavka evrozona, kao i veće lične potrošnje uslijed umjerenog rasta realnog dohotka. To će se u konačnici implicirati pozitivno i na neto izvoz Bosne i Hercegovine.

Imajući u vidu ključnu povezanost između nivoa izvoza i BDP-a te ukoliko se trend rasta izvoza nastavi tokom tekuće godine, doći će do povećanja BDP-a, kao ključne makroekonomske varijable. BDP je prema standardima kupovne moći u Bosni i Hercegovini, kao i u svim zemljama zapadnog Balkana, dosta nizak u odnosu na prosjek EU (između 30% i 50%) i ne povećava se dovoljno brzo. Kako bi se smanjile razlike, Evropska komisija je donijela tzv. Komunikaciju o Planu rasta za zapadni Balkan koja se temelji

na 4 principa: (1) povećanju integracije s jedinstvenim tržištem Evropske unije, (2) poticanju regionalne privredne integracije, na temelju pravila i standarda EU, potpunim provođenjem postojećeg akcionog plana za zajedničko regionalno tržište, (3) produbljivanju reformi usmjerenih na ubravanje rasta u regiji, promociju privredne konvergencije i jačanje regionalne stabilnosti i (4) uspostavljanju novog finansijskog instrumenta: Instrumenta za reforme i rast za zapadni Balkan.

Provođenje Plana i izgledi za članstvo u Uniji imaju snažan transformacijski učinak koji uključuje pozitivne demokratske, političke, privredne i društvene promjene.

Ipak, neophodna je opreznost pri budućim projekcijama, s obzirom na to da su geopolitičke tenzije i dalje prisutne, tržišni uvjeti poslovanja poremećeni, a inflacija još nije dostigla očekivani nivo od 2%. Privreda u ključnim izvoznim tržištima je i dalje nestabilna. Italija je smanjila procjenu BDP-a zbog znakova produžene cikličke slabosti i može se očekivati pad izvoza u Italiju i u narednom periodu. Iako se nivo izvoza u Njemačku održao i čak blago povećao, mislimo da će u 2024. doći do smanjenja izvoza. Ogromni problemi na tržištu industrijskih sirovina i pad narudžbi, nepovoljne cijene energenata te strukturni problemi unutar Njemačke utjecat će na sve trgovinske partnere.

Značajni porast investicija kako na nivou EU tako i BiH je teško očekivati, iako je mjerama monetarne politike i putem podizanja kamatnih stopa inflacija značajno usporena. Prema najavama iz Evropske centralne banke i Američkih federalnih rezervi u narednoj godini će doći do djelimičnog smanjenja kamatnih stopa, ali nedovoljnog za veće investicione cikluse. Značajni ekonomski oporavak može se očekivati u 2025. godini, ali pod uvjetom smanjenja geopolitičkih tenzija.

Gledano prema pojedinačnim vrijednostima obima vanjskotrgovinske razmjene sa EU, vodeće zemlje su

Tabela 1. Najznačajnija tržišta razmjene (u 000 KM)

	UVOZ 2022.	UVOZ 2023.	porast (%)	IZVOZ 2022.	IZVOZ 2023.	porast (%)
EU	18.955.427	18.843.226	-0,59	13.300.944	12.408.666	-6,71
CEFTA	4.586.567	4.322.963	-5,75	3.432.052	3.056.138	-10,95
EFTA	4.476.438	4.376.592	-36,33	444.927	465.261	4,57
OSTALA TRŽIŠTA	4.476.438	4.376.592	-2,23	1.200.033	1.239.670	3,3
UKUPNO	29.119.449	28.243.850	-3,01	18.377.957	17.169.736	-6,57

Tabela 2. Pregled vanjskotrgovinske razmjene za ostala tržišta

ZEMLJA	2022.		2023.		2023. pokrivenost (%)	porast (%)	
	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz		uvoz	izvoz
Turska	1.505.675	322.704	1.377.190	282.340	20,5	-8,53	-12,51
Kina	900.607	38.247	1.077.311	36.342	3,4	19,62	-4,98
Nepoznata država	624.576	11	648.894	41	0,0	3,89	277,13
SAD	328.424	178.952	252.988	203.123	80,3	-22,97	13,51
Ruska Federacija	399.885	100.526	176.049	104.209	59,2	-55,98	3,66
Singapur	13.368	5.322	173.593	7.974	4,6	1.195,55	49,83
UAE	121.784	44.163	113.032	57.746	51,1	-7,19	30,76
Velika Britanija	77.264	79.553	84.787	83.911	99,0	9,74	5,48
Indija	82.370	6.154	99.073	21.426	21,6	20,28	248,17
Različite zemlje	39.010	51.711	25.009	27.924	111,7	-35,89	-46,00

Hrvatska, Njemačka, Slovenija, Italija, Austrija i Mađarska. Od značajnijih partnera, nepovoljnu pokrivenost uvoza izvozom BiH ostvaruje sa Poljskom, Mađarskom i Hrvatskom (ispod 50%).

Hrvatska je vodeća zemlja po obimu razmjene sa BiH (7,86 milijardi KM) u koju je Bosna i Hercegovina izvezla robe u vrijednosti od 2,54 milijardi KM, dok je uvoz iznosio 5,30 milijardi KM te je pokrivenost uvoza izvozom 48,3%. Međutim, ukoliko se uporede podaci o uvozu i izvozu robe po porijeklu, dobije se sasvim druga slika pa je tako Hrvatska treća zemlja po obimu razmjene, iz koje se uveze robe u vrijednosti od 2,06 milijardi KM. Ovakvi podaci ukazuju na to da Bosna i Hercegovina plaća veće marže za robu uslijed široko rasprostranjenih inostranih distributivnih lanaca.

Već smo rekli da BiH u zemlje potpisnice CEFTA sporazuma izvozi 17,8% od ukupne vrijednosti izvoza robe a uvozi 15,3% od ukupne vrijednosti uvoza robe u BiH. U posmatranom periodu zabilježeno je smanjenje izvoza za 10,95% i smanjenje uvoza za 5,75% u odnosu na prethodnu godinu. Ovakav pad izvoza i uvoza na tržište CEFTA-e je posljedica smanjenja vanjskotrgovinske razmjene sa Srbijom koja je vodeći partner po obimu razmjene sa CEFTA tržištem. Slijede Crna Gora, Sjeverna Makedonija,

Albanija, Kosovo* i Moldavija.

U 2023. godini na tržište Srbije izvezeno je robe u vrijednosti od 2,08 milijardi KM, što je manje za 14,68% u odnosu na godinu ranije, dok je uvoz iznosio 3,89 milijardi KM i manji je za 4,73%.

Bosna i Hercegovina ima potpisan Ugovor o slobodnoj trgovini sa zemljama EFTA-e, na čija tržišta izvozi tek 2,7% vrijednosti ukupnog izvoza i uvozi 2,5% od ukupne vrijednosti uvoza. Ukupan obim razmjene sa zemljama EFTA-e iznosi 1,16 milijardi KM a pokrivenost uvoza izvozom 65,4%. Preko 90% trgovine sa ovog tržišta se obavlja sa Švicarskom, sa kojom obim razmjene iznosi 1,06 milijardi KM, od čega je 423,25 miliona KM izvoza a 638,53 miliona KM uvoza.

Na tzv. ostala ili treća tržišta BiH razmjenjuje 7,2% od ukupnog izvoza i 15,5% od ukupnog uvoza. Od ostalih tržišta, najznačajnije tržište po obimu vanjskotrgovinske razmjene je Turska (1,65 milijardi KM) u koju smo izvezli 282,34 miliona KM (izvoz smanjen za 12,51%) a uvezli 1,37 milijardi KM (uvoz smanjen za 8,53%). S obzirom na to da BiH sa Turskom ima potpisan Ugovor o slobodnoj trgovini te su ugovorene količine bescarinskih tarifnih kvota na uvoz mesa u Tursku, ovaj podatak je nezadovoljavajući. Pokrivenost

uvoza izvozom je tek 20,5%.

Kina je druga zemlja po obimu razmjene sa ostalih tržišta. Sa Kinom obim razmjene iznosi 1,11 milijardi KM, od čega je izvoz tek 36,34 miliona KM a uvoz 1,07 milijardi KM. Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 3,4%. Ukoliko bi se posmatrala trgovina prema porijeklu robe, procenat pokrivenosti bi bio ispod 1%.

Najznačajnije izvozne tarife

U 2023. godini je pao izvoz električne energije za 18,9 miliona KM ili 2% u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz električne energije je smanjen u Srbiju i Hrvatsku, ali je povećan u Švicarsku za 40 miliona KM.

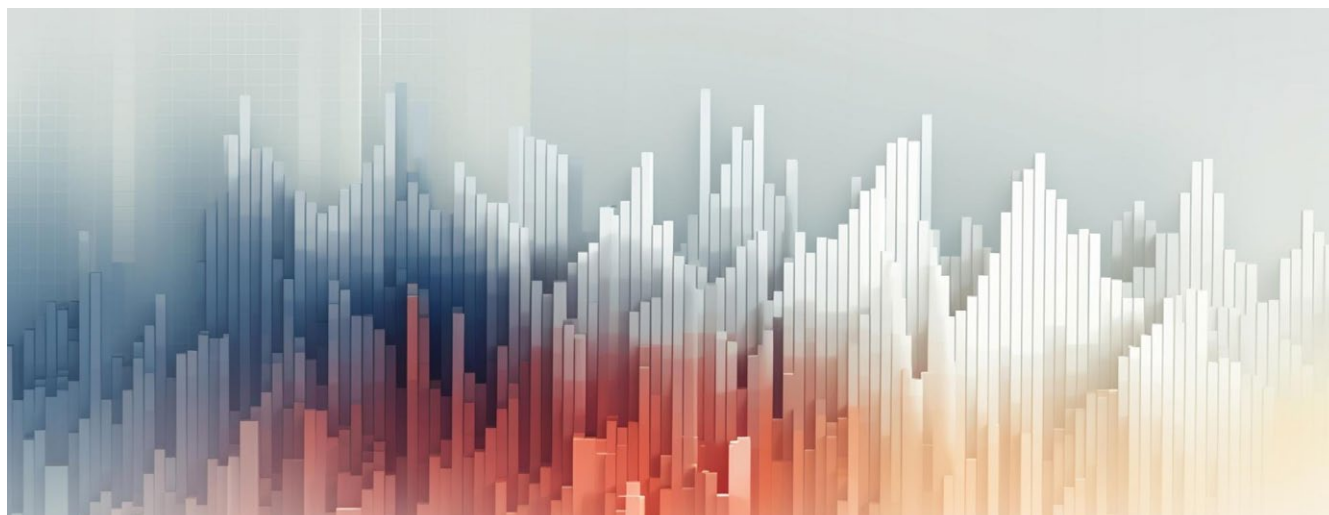
Izoliranu žica, kao drugu najznačajniju izvoznju tarifu, najviše smo izvozili u Austriju, Hrvatsku, Litvaniju, Sloveniju i Francusku. Povećan je izvoz za skoro 60 miliona KM, uglavnom zbog povećanog izvoza u Hrvatsku.

Željezne i čelične konstrukcije su 2023. godine izvezene u ukupnoj vrijednosti od 613,4 miliona KM, što je smanjenje od 17,4 miliona KM ili 3%. Željezne konstrukcije najviše izvozimo u Austriju, Njemačku, Srbiju, Hrvatsku i Italiju.

Smanjen je izvoz sjedala za 47,6 miliona KM ili 8%, a njihova ukupna izve-

Tabela 3. Najznačajnije izvozne tarife

T. br.	Naziv tarife	Izvoz 2022. u KM	Izvoz 2023. u KM	Promjene (KM)	Promjene (%)
2716	Električna energija	1.074.654.471	1.055.724.427	-18.930.044	-2
7601	Izolirana žica	607.005.836	663.997.761	56.991.925	9
7308	Konstrukcije željezne i čelične	630.777.914	613.419.392	-17.358.522	-3
9401	Sjedala	625.245.566	577.599.981	-47.645.586	-8
9403	Ostali namještaj i njegovi dijelovi	470.111.394	451.625.102	-18.486.293	-4



zena vrijednost je 577,6 miliona KM. Smanjenje izvoza se uglavnom odnosi na smanjenje izvoza u Sloveniju, Italiju i Hrvatsku.

Autopresvlake koje se u BiH proizvode za vodeće svjetske brendove kao što su VW, Opel i BMW i dalje se najviše izvoze u Njemačku pa smo u 2023. godini na to tržište izvezli robe u vrijednosti od 180,2 miliona KM. BiH ostvaruje i izvoz tapeciranih i sjedala sa drvenim okvirima, koji mogu biti višenamjenski, ali se najviše koriste kao namještaj.

Smanjen je izvoz ostalog namještaja i dijelova namještaja za 18,5 miliona KM ili 4%, a isti smo najviše izvezli u Njemačku, Hrvatsku, Nizozemsku, Švicarsku, Austriju i Poljsku. Prema Poljskoj imamo pozitivan trend rasta izvoza ove tarife pa je izvoz povećan za 10,6 miliona ili 180%. Izvoz je smanjen prema Njemačkoj, Nizozemskoj i Austriji, koje spadaju u najznačajnija izvozna tržišta ove tarifne glave.

BiH je zemlja namještaja, izvoz se održava, ali je evidentan pad trenda rasta u odnosu na prethodne godine. Trenutno je potrebna diverzifikacija tržišta, budući da velikim dijelom ovisimo o njemačkom tržištu na kojem je potražnja uslijed ekonomske krize u padu.

Najznačajnije uvozne tarife

Naša najznačajnija uvozna tarifa je nafta i naftni derivati. Smanjen je uvoz nafte za 557,2 miliona KM ili 19% u odnosu na 2022. godinu te je uvezena vrijednost u 2023. godini bila 2,4 milijardi KM. Izvoz je vrijednosno najviše smanjen iz Hrvatske, koja je naše najznačajnije uvožno tržište nafte.

Osobne automobile i druga motorna vozila smo uvezli u ukupnoj vrijednosti od 1,1 milijarde KM te je u odnosu na 2022. godinu uvoz uvećan za 295 miliona KM ili 35%. Povećan je uvoz automobila, najviše iz Njemačke, i to u vrijednosti od 71 milion KM ili 68%, zatim iz Slovenije za 58 miliona ili 45%, dok je uvoz smanjen iz Nizozemske za 47,3 miliona KM ili 28%.

U ovoj godini je porastao uvoz, što prema informacijama ima veze sa donošenjem odluke da se carinska stopa na uvoz u BiH novoprodučenih automobila smanji sa dosadašnjih 15% na 5% za hibridna vozila, te sa 5% na 0% za automobile na električni pogon.

Značajna uvozna tarifa u BiH su lijekovi. Njih je u 2023. uvezeno u ukupnoj vrijednosti od 684,2 miliona KM, što predstavlja povećanje od 77,1 milion KM ili 13% u odnosu na 2022. godinu. Lijekove najviše uvozimo iz Slovenije

i Srbije, a značajni uvozni partneri su Njemačka, Austrija i Hrvatska.

U 2023. godini smo uvezli kamenog uglja u ukupnoj vrijednosti od 590,1 milion KM, što je pad od 328,8 miliona KM ili 36% u odnosu na 2022. godinu. Kamene ugalj, brikete i druga kruta goriva uglavnom uvozimo iz Hrvatske i uvezli smo ih u vrijednosti od 314,4 miliona KM, što je povećanje od 260,9 miliona KM ili 488%. Uvoz ovog tarifnog broja je značajno pao iz Njemačke, i to za 356,9 miliona KM ili 91%. Bitno uvožno tržište kamenog uglja, briketa i ostalih goriva je SAD, koji se nalazi na drugom mjestu po vrijednosti uvoza.

U najznačajnije uvozne tarife spada i aluminij u sirovim oblicima, kojeg smo u 2023. godini uvezli u ukupnoj vrijednosti od 488,4 miliona KM, što predstavlja smanjenje od 635,2 miliona KM ili 57% u odnosu 2022. godinu. Ovo smanjenje je rezultat smanjenja uvoza sirovog aluminija iz Švicarske, gdje je došlo do pada uvoza od 526,2 miliona KM ili 65%. Uvoz sirovog aluminija je smanjen i iz ostalih najznačajnijih tržišta, a to su: UAE, Turska, Slovenija i Njemačka.

Tabela 4. Najznačajnije uvozne tarife u BiH za period 2023/2022.

T. br.	Naziv tarife	Uvoz 2022. u KM	Uvoz 2023. u KM	Promjene (KM)	Promjene (%)
2710	Naftna ulja i ulja dobivena od bitumenskih minerala	3.002.678.128	2.445.479.273	-557.198.854	-19
8703	Osobni automobili i druga motorna vozila	847.640.344	1.142.664.079	295.023.734	35
3004	Lijekovi	606.969.263	684.157.697	77.188.434	13
7601	Kamene ugalj; briketi i slična goriva od kamenog uglja	918.823.820	590.065.272	-328.758.548	-36
2701	Aluminij u sirovim oblicima	1.123.631.485	488.400.422	-635.231.064	-57

Sektorska struktura robne razmjene

Posmatrano sektorski, vanjskotrgovinska razmjene BiH bilježi oscilacije i u uvozu i u izvozu u svim sektorima privrede.

Ipak, u većini sektora prevladava pad izvoza i uvoza, dok je povećanje primjetno u mašinskom i elektrosektoru i sektoru kamen, kreč, cement i beton.

Vrijednosno, u cjelokupnoj robnoj razmjeni BiH, najviše učestvuju dva sektora:

- mašine, aparati, mehanički uređaji i
- rude, metali i njihovi proizvodi.

Većina tarifa koje su kvalificirane u ovim sektorima ustvari čine metalni sektor, tako da je metalni sektor i dalje vodeći u razmjeni BiH.

Ruda i proizvoda od metala je izvezeno u ukupnoj vrijednosti od 3,2 milijarde KM, što je smanjenje od 1 milijardu KM ili 24% u odnosu na 2022. godinu. Ovom smanjenju je doprinio pad izvoza aluminija od 720,9 miliona KM ili 46% i pad željeza i čelika od 199,4 miliona KM ili 25%.

Električnih mašina je izvezeno u vrijednosti od 1,5 milijardi KM, što je povećanje 129,6 miliona KM ili 10% u odnosu na prethodnu godinu.

Autoindustrija također bilježi povećanje. Izvezeno je automobila i šinskih vozila u ukupnoj vrijednosti od 653,2 miliona KM, što je povećanje od 104,4

miliona KM ili 70% u odnosu na 2022. godinu.

Kada su u pitanju drvo, papir i namještaj, robna razmjena je u 2023. godini rezultirala padom obima, uslijed pada i izvoza i uvoza. Izvoz u 2023. godini je iznosio 2,7 milijardi KM, što je smanjenje od 401,4 miliona KM ili 13%. Istovremeno je uvoz ovih proizvoda iznosio 3,1 milijardu KM, što je smanjenje od 24,2 miliona KM ili 8%. Na pad izvoza je najviše utjecao pad drveta i proizvoda od drveta za 196,8 miliona KM ili 17%, papira i kartona za 93,2 miliona KM ili 21% i namještaja, posteljina, madraca za 91,5 miliona KM ili 7%. Istovremeno je za 68,2 miliona KM ili 17% smanjen uvoz papira i kartona a drveta i njegovih proizvoda za 54,2 miliona KM ili 11%. Simptomatično je da je smanjen i izvoz i uvoz istih tarifa, što upućuje na to da se radi o uvozu radi izvoza.

Hemijska i farmaceutska industrija vrijednosno značajno utječe u robnoj razmjeni BiH. U 2023. godini je smanjen ukupan obim razmjene uslijed smanjenja i izvoza i uvoza. Izvezeno je robe hemijske i farmaceutske industrije u ukupnoj vrijednosti od 2,1 milijardu KM, što je manje za 86,7 miliona KM ili 4%, a uvezeno je robe ove grane privrede u ukupnoj vrijednosti od 4,1 milijardu KM, što je smanjenje od 87,4 miliona KM ili 2%. Najviše je smanjen

izvoz neorganskih hemijskih proizvoda (sulfidi, soli anorganskih kiselina ili peroksikiselina), i to za 137,2 miliona KM ili 14%. Smanjen je i uvoz iste tarife za 82,6 miliona ili 45%, kao i uvoz plastičnih masa za 161,5 miliona ili 10%.

Što se tiče proizvoda od kože, krzna i tekstila, ovaj sektor je povećao izvoz za 30,9 miliona KM ili 2% pa je ukupna izvezena vrijednost ovih proizvoda 1,9 milijardi KM. Uvoz je smanjen u odnosu na 2022. godinu za 58,5 miliona ili 2% te je ukupna uvezena vrijednost 2,4 milijarde KM. U smanjenju izvoza su najviše učestvovali smanjenje izvoza obuće za 24,1 milion KM ili 3% i sirove kože za 18,2 miliona KM ili 30%, što se preslikava i na promjene u uvozu, gdje vrijednosno najviše utječe smanjenje uvoza sirove kože za 44,7 miliona KM ili 16% i obuće za 17,4 miliona KM ili 4%. Možemo zaključiti da postoji vjerovatnoća o uvozu radi izvoza, gdje dogovoreni poslovi bilježe određenu problematiku. Velika je vjerovatnoća da se radi o smanjenju potražnje ovog podsektora ili su puni kontejneri repromaterijala kože pa nema potrebe za većim uvozom.

Agroindustrijski i prehrambeni sektor je ostvario izvoz od 1,1 milijardu KM, što je približno vrijednosti izvoza u prethodnoj godini, dok je uvoz uvećan za 202,9 miliona ili 5% te je ostvaren ukupan uvoz od 4,6 milijarde KM.

Tabela 5. Sektorska struktura robne razmjene

	Uvoz 2022.	Izvoz 2022.	Uvoz 2023.	Izvoz 2023.	porast u %	
	KM	KM	KM	KM	uvoz	izvoz
Agroindustrijski sektor	4.435.615.657	1.106.745.335	4.638.544.099	1.097.540.695	4,57	-0,83
Mineralna goriva i el. energija	4.814.879.224	1.852.151.813	3.713.538.545	1.647.812.760	-22,87	-11,03
Hemijski i farmaceutski proizvodi, đubriva, plastika...	4.238.117.156	2.184.930.720	4.150.683.864	2.098.228.567	-2,06	-3,97
Kamen, kreč, cement, beton, keramika i proizvodi	725.398.064	366.555.281	701.222.726	388.414.603	-3,33	5,96
Koža, krzno, tekstil i proizvodi	2.454.226.456	1.834.075.356	2.395.673.772	1.864.925.173	-2,39	1,68
Drvo, papir i namještaj	1.521.878.959	3.112.803.670	1.398.273.758	2.711.668.893	-8,12	-12,89
Rude, metali i proizvodi	4.757.995.690	4.253.388.014	3.898.172.473	3.243.676.360	-18,07	-23,74
Mašine, aparati, mehanički uređaji, kotlovi, vozila, oružje	5.850.290.140	3.477.901.098	7.030.639.457	3.933.863.714	20,18	13,11
Ostali razni proizvodi	321.047.777	189.405.498	317.101.340	183.604.913	-1,23	-3,06
UKUPNO	29.119.449.124	18.377.956.785	28.243.850.033	17.169.735.678	-3,01	-6,57

Grafik 2. Oscilacije u izvozu i uvozu po sektorima privrede 2023/2022. u KM

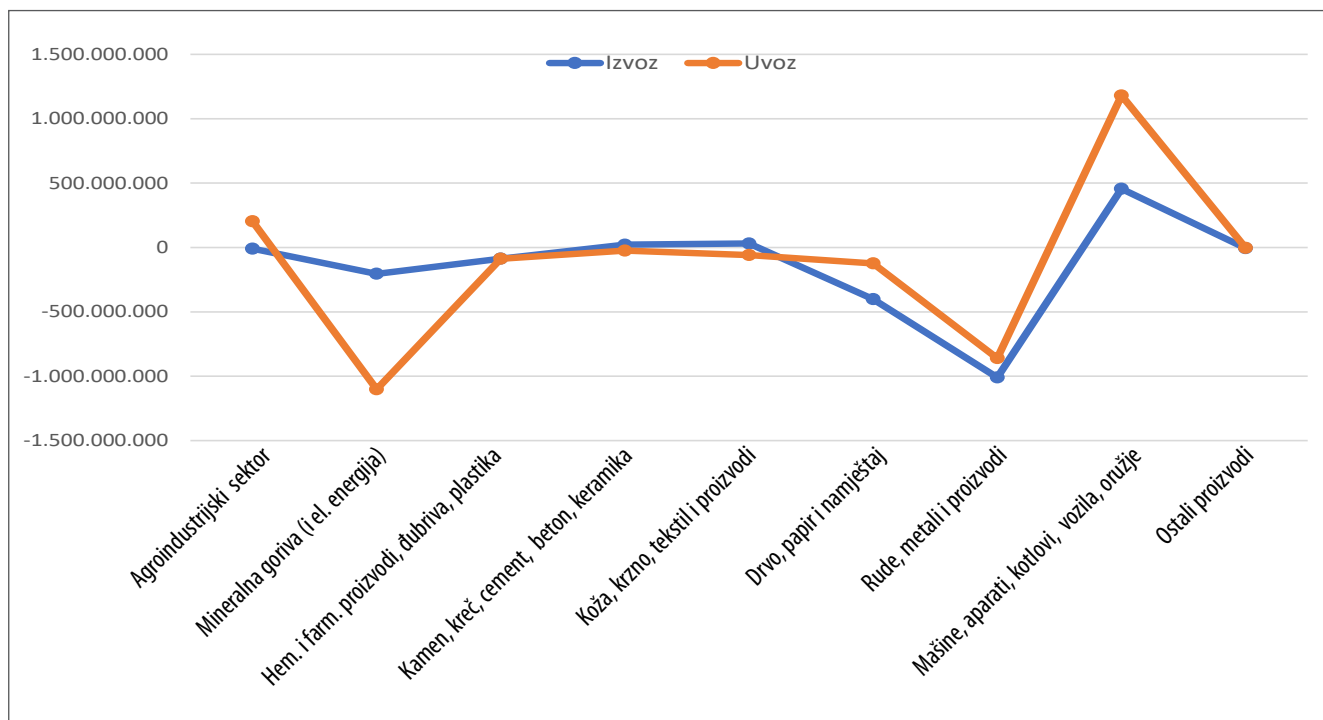


Tabela 6. Oscilacije u izvozu i uvozu po sektorima privrede 2023/2022. u KM

	IZVOZ	UVOZ
Agroindustrijski sektor	-9.204.641	202.928.442
Mineralna goriva (i el. energija)	-204.339.053	-1.101.340.679
Hemijski i farmaceutski proizvodi, đubriva, plastika	-86.702.154	-87.433.293
Kamen, kreč, cement, beton, keramika	21.859.323	-24.175.339
Koža, krzno, tekstil i proizvodi	30.849.817	-58.552.684
Drvo, papir i namještaj	-401.134.777	-123.605.202
Rude, metali i proizvodi	-1.009.711.654	-859.823.217
Mašine, aparati, kotlovi, vozila, oružje	455.962.617	1.180.349.317
Ostali proizvodi	-5.800.585	-3.946.437

U izvozu ovog sektora vrijednosno najviše učestvuju mlijeko i proizvodi od mlijeka, živinska i ptičija jaja te prirodni med sa ukupnom vrijednosti izvoza od 140,2 miliona KM, proizvodi na bazi žitarica (141,9 miliona KM), prerađevine od mesa, riba i ljuskara (104 miliona KM) te masnoće i ulja biljnog i životinjskog porijekla (133,2 miliona KM).

Izvoz je povećan kod proizvoda na bazi žitarica za 36,1 milion KM ili 34% i

mlijeka i mliječnih proizvoda, živinskih i ptičijih jaja te prirodnog meda za 17,5 miliona KM ili 14%, a vrijednosno je najviše smanjen izvoz povrća (za 37,9 miliona KM ili 32%) i masnoće biljnog i životinjskog porijekla (za 21,6 miliona KM ili 14%).

U uvozu agro i prehrambenog sektora vrijednosno najviše učestvuju meso (526,2 miliona KM), proizvodi na bazi žitarica (368,5 miliona KM), voće

(259,5 miliona KM) i žitarice (240,1 miliona KM). U povećanju uvoza učestvuje meso i drugi klaonički proizvodi (za 94,5 miliona KM ili 21%), kakao i proizvodi od kakaia (za 36,1 milion KM ili 18%), proizvodi na bazi žitarica (za 62,1 milion KM ili 20%) te pića, alkohol i sirće (za 82,3 miliona KM 18%).

Sektor za makroekonomski sistem

Metalska i elektroindustrija

Obim robne razmjene u metalском i elektro-sektoru je u 2023. iznosio 17.436.697.335 KM, a pokrivenost uvoza izvozom bila je 66,45%



Ukupan izvoz metalske i elektroindustrije je u 2023. godini iznosio skoro 6,96 milijardi KM, što je za 7% manje od prošlogodišnjeg rekordnog izvoza. Najveći pad, kojem možemo pripisati i razlog pada cijelog sektora, je zabilježen u kategoriji aluminija i proizvoda od aluminija i iznosio je 46%, odnosno 720,9 miliona KM. Da nije došlo do ovako velikog pada izvoza aluminija, metalska i elektroindustrija bi nastavila sa trendom rasta.

Pad izvoza je registriran i u kategoriji željeza i čelika, što pripisujemo privremenom obustavljanju proizvodnje čelika u Bosni i Hercegovini, odnosno lošim uslovima koji su u drugoj polovini prošle godine vladali na globalnom tržištu čelika. Proizvođači čelika su naveli da je evropsko tržište čelika momentalno u padu, s trenutnim smanjenjem potrošnje čelika u EU koje je počelo u drugom kvartalu 2022. zbog sukoba u Ukrajini, neviđenog rasta cijena energije, troškova proizvodnje i inflacije, a sve usred rastuće ekonomske neizvjesnosti.

Uslovi potražnje značajno su se pogoršali i u drugoj polovini 2023. godine, a očekuje se da će se ovaj negativni ciklus nastaviti, vođen kontinuiranom ekonomskom neizvjesnošću

koja je rezultat visoke inflacije. Osim toga, prodajne kvote na tržištu EU su ograničene zbog zaštitnog režima koji je nametnula Unija pa se tržište suočava sa uvozom jeftinih čeličnih proizvoda iz Turske, proizvedenih putem elektrolučnih peći koje koriste staro željezo. Svi ovi faktori direktno utječu na mogućnosti konkurentne proizvodnje bh. čelika putem integralne proizvodnje, što je dovelo do privremene skoro dvomjesečne pauze u proizvodnji.

Kao i u proteklim godinama, struktura tržišta je ostala ista – najviše smo izvozili u Njemačku, Austriju, Sloveniju, Hrvatsku i Srbiju (Grafik 2).

Grafik 1: Izvoz metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u periodu od 2014. do 2023.

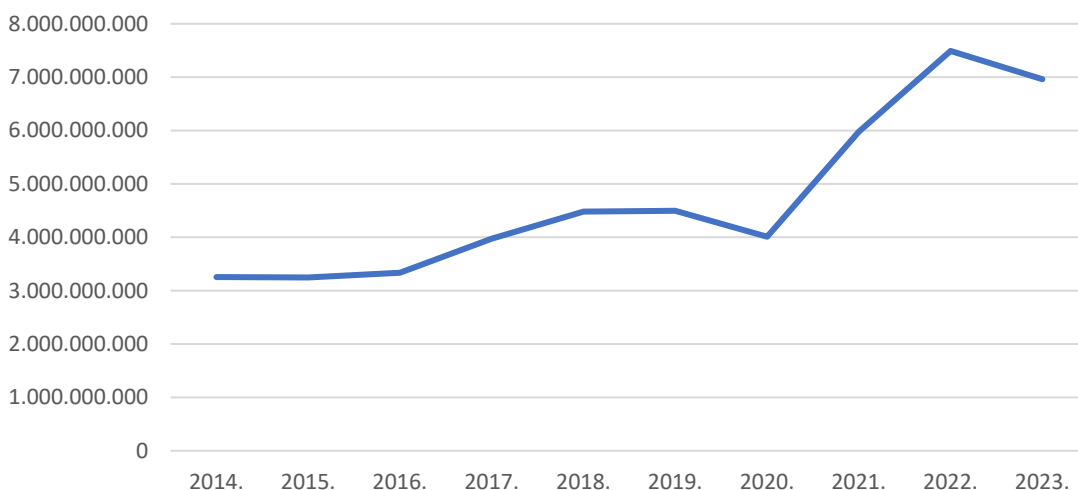
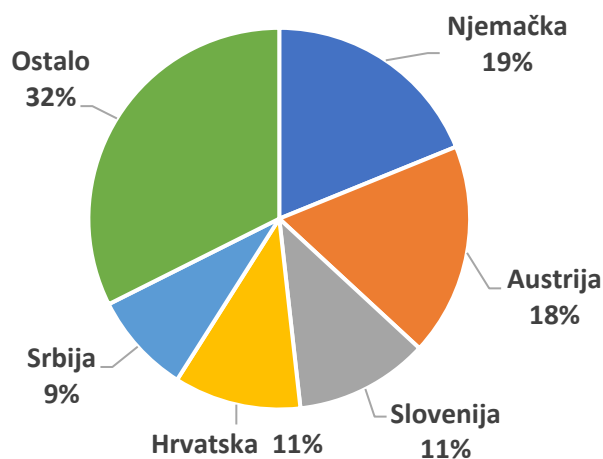


Tabela 1. Top 20 izvoznih proizvoda metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2023. godini

T. br.	Naziv proizvoda	Vrijednost (KM)	Vrijednost izvoza po 1 kg	Učešće (%)
8544	Izolirana žica	663.997.761	11,56	9,54
7308	Čelične konstrukcije	613.419.392	4,98	8,81
8708	Dijelovi i pribor motornih vozila	414.752.996	16,46	5,96
9306	Municija	306.588.716	41,49	4,40
8503	Dijelovi mašina	267.380.013	25,58	3,84
7610	Konstrukcije od aluminija	261.498.784	19,20	3,76
8431	Dijelovi mašina, aparata i mehaničkih uređaja	252.598.098	8,33	3,63
7213	Toplo valjana žica od željeza ili nelegiranog čelika	250.887.604	1,26	3,60
7604	Šipke i profili od aluminija	240.090.619	8,46	3,45
7601	Aluminij u sirovim oblicima	223.544.068	5,19	3,21
8409	Dijelovi za motore	208.196.226	38,10	2,99
7314	Tkanine od željezne ili čelične žice	198.207.586	1,48	2,85
8482	Kuglični ili valjkasti ležaji	178.361.540	9,74	2,56
7214	Šipke od željeza ili nelegiranog čelika	175.486.707	1,26	2,52
7326	Ostali proizvodi od željeza ili čelika	151.786.631	6,67	2,18
8421	Centrifuge, uključujući centrifuge za sušenje; uređaji za filtriranje i pročišćavanje tekućina i sl.	132.384.070	12,21	1,90
8537	Table, ploče, pultovi, stolovi, ormari i sl.	128.236.910	47,25	1,84
7204	Otpaci i lomljavina od željeza ili čelika	127.130.115	0,69	1,83
7318	Željezni ili čelični vijci, matice, vijci za pragove, vijci sa kukom, zakovice, klinovi i sl.	121.573.548	7,41	1,75
7404	Otpaci i ostaci, od bakra	116.473.260	12,60	1,67
UKUPNO TOP 20		5.032.594.643,90	4,66	72,30
OSTALO		1.928.351.303,37	9,94	27,70
UKUPNO		6.960.945.947,27	5,46	100,00

Grafik 2: Top 5 izvoznih tržišta metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2023. godini



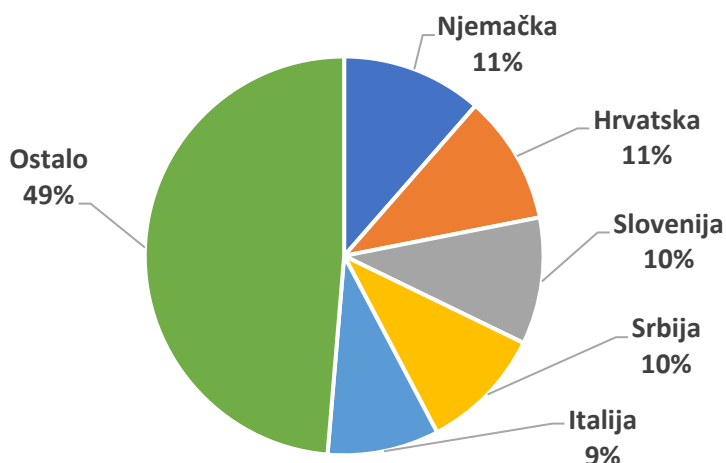
Pozitivna kretanja

Elektroindustrija kontinuirano bilježi značajan trend rasta te je izvoz ovog podsektora u 2023. sam premašio 1,4 milijarde KM (+10%). Pozitivne trendove rasta bilježi i autoindustrija, sektor koji je prije 4 godine bio izuzetno ranjiv uslijed promjena tržišta. Automobilaska industrija Bosne i Hercegovine strateški je opredijeljena za izvoz pa samim tim globalna kretanja utječu na potražnju i zabilježena su pozitivna kretanja i rast od 17%.

Tabela 2. Top 20 uvoznih proizvoda metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2023. godini

T. br.	Naziv proizvoda	Vrijednost (KM)	Vrijednost izvoza po 1 kg	Učešće (%)
8703	Osobni automobili i druga motorna vozila uglavnom namijenjena prijevozu osoba	1.142.702.552	10,14	10,91
7601	Aluminij u sirovim oblicima	488.400.422	4,68	4,66
7408	Bakrena žica	389.166.135	16,60	3,71
8517	Električni aparati za žičnu telefoniju i telegrafi	282.925.955	385,13	2,70
8704	Motorna vozila za prijevoz robe	281.831.688	8,75	2,69
8701	Vučna vozila (osim onih iz tarifnog broja 8709)	246.331.942	9,97	2,35
8541	Diode, tranzistori i slični poluvodički elementi	237.094.216	8,13	2,26
8708	Dijelovi i pribor motornih vozila iz tarifnih brojeva 8701 do 8705	229.239.240	11,60	2,19
8544	Izolirana žica	207.426.808	16,67	1,98
7208	Toplo valjani plosnati proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika širine 600 mm ili veće	198.922.870	1,72	1,90
7210	Plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika širine 600 mm i veće	184.992.319	1,98	1,77
8429	Samokretni buldožeri, anglozeri, grejderi, ravnjači, skrejperi (strugači), jaružala (gliboderi)	176.544.589	7,07	1,69
7308	Čelične konstrukcije	176.179.708	3,46	1,68
7306	Ostale željezne ili čelične cijevi i šuplji profili	143.423.253	2,12	1,37
8504	Električni transformatori	138.434.484	29,89	1,32
8415	Uređaji za klimatizaciju, sa ventilatorom na motorni pogon i elementima za mijenjanje temperature	134.214.514	18,75	1,28
8302	Okov, pribor i slični proizvodi od prostih metala	131.250.100	10,78	1,25
8536	Električni aparati za uključivanje i isključivanje	129.001.547	44,82	1,23
8503	Dijelovi mašina	126.358.889	17,96	1,21
8471	Mašine za automatsku obradu podataka i njihove jedinice	125.431.750	140,52	1,20
UKUPNO TOP 20		5.169.872.980	6,92	49,35
OSTALO		5.305.878.407	7,75	50,65
UKUPNO		10.475.751.387	7,32	100,00

Grafik 3: Top 5 uvoznih tržišta metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine u 2023. godini



Pregled uvoznih rezultata

Uvoz metalske i elektroindustrije Bosne i Hercegovine iznosio je 10,47 milijardi KM, što je za 3% više od prošlogodišnjeg uvoza. Kategorije automobila, mašina i električnih aparata, kao i u prethodnim godinama, učestvuju sa velikim uvoznim vrijednostima, što je karakteristično za sve manje zemlje bez vlastite proizvodnje visoko zahtjevnih proizvoda poput automobila, računara i sl. Ukoliko bi se ova stavka izuzela iz analize vanjskotrgovinske razmjene, Bosna i Hercegovina bi ostvarivala zasluženi suficit u ovom sektoru.

Kao i u proteklim godinama, struktura tržišta je ostala ista – najviše smo uvozili iz Njemačke, Hrvatske, Slovenije, Srbije i Italije.

Adela Vukotić Terek

Drvena industrija

Ukupan promet vanjskotrgovinske razmjene drvene industrije u 2023. godini iznosio je 2.115.227.018 KM. Pokrivenost uvoza izvozom bila je 305%. Ukupan promet vanjskotrgovinske razmjene BiH u 2023. godini iznosio je 44.467.289.000 KM tako da promet ove industrijske grane učestvuje sa 4,7% u ukupnom bh. prometu. Ukupna vrijednost izvoza BiH u 2023. godini iznosila je 16.699.723.000 KM a drveni sektor je u izvozu učestvovao sa 9,5%.

U 2023. godini izvoz drvnog sektora je iznosio 1.592.465.387 KM, što je za 12,3% manje od izvoza u 2022. godini. Namještaj je u ukupnom izvozu učestvovao sa 43% i iznosio je 657.175.594 KM, što je za 3,9% manje nego 2022. godine kada je izvoz iznosio 683.849.232 KM. Najviše su se izvozila drvena i tapecirana sjedala, zatim namještaj za dnevne sobe i trpezarije, drveni namještaj za spavaće sobe te ostali drveni namještaj. Evidentan je pad izvoza svih grupa proizvoda u 2023. godini, izuzev

drvenih montažnih kuća.

Oko 86% ukupnog izvoza drvene industrije u 2023. godini realizovano je na top 15 izvoznih tržišta, među kojima su najznačajniji izvozni partneri: Njemačka, Hrvatska, Italija, Srbija, Slovenija, Austrija, Nizozemska i Francuska. Osim zemalja Evropske unije, izvezilo se u: Kinu, Tursku, Švicarsku i Veliku Britaniju.

Struktura ostvarenog izvoza po grupama proizvoda prikazana je u Tabeli 1.

Tabela 1. Izvoz drvene industrije u 2023. godini

T. br.	Grupa proizvoda	2022. (kg)	2022. (KM)	2023. (kg)	2023. (KM)	Indeks 2023/2022.
4401	Ogrjevno drvo u oblicama (cjepanicama)	543.304.169	170.758.468	571.296.108	174.508.978	102,2
4402	Drveni ugali	50.823.767	25.328.113	34.158.252	22.813.784	90,1
4403	Neobrađeno drvo, neokresano, grubo obrađeno	45.196.037	28.272.781	25.983.477	14.843.225	52,5
4404	Drvo za obruče, cijepani kolci, zašiljeni kolci	1.752.500	1.498.579	1.861.039	1.521.490	101,5
44*	Proizvodi šumarstva	641.076.473	225.857.941	633.298.876	213.687.477	94,6
4407	Rezana građa i elementi	517.982.398	526.948.964	441.991.775	397.732.538	75,5
4408	Listovi furnira i listovi za šperploče	4.819.117	29.963.469	5.904.510	29.955.159	99,9
4410	Ploče iverice, ploče sa usmjerenim vlaknima	851.199	1.931.019	908.680	1.719.653	89,0
4411	Ploče vlaknatice od drva	781.757	1.672.334	781.595	1.622.157	96,9
4412	Šperploče, furnirane ploče	13.029.408	42.965.356	11.067.793	35.935.385	83,6
4413	Zgusnuto (sabijeno) drvo u obliku blokova	9.000.664	35.088.749	6.354.547	23.581.990	67,2
44**	Ploče i furnir	28.482.145	111.620.927	25.017.125	92.814.344	83,1
4409	Parket i ostalo profilirano drvo	13.325.631	45.284.157	8.091.539	34.140.239	75,4
4418	Građevinska stolarija	37.753.475	186.888.956	31.407.785	160.977.668	86,1
94***	Namještaj od drveta	102.190.867	683.849.232	90.526.878	657.175.594	96,1
9406100000	Montažne drvene kuće	8.256.618	35.396.322	7.365.997	35.937.527	101,5
UKUPNO	Drvena industrija i šumarstvo	1.349.067.607	1.815.846.499	1.237.699.975	1.592.465.387	87,7

* Rast izvoza šumskih drvnih sortimenata zaustavljen je Odlukom o privremenoj zabrani izvoza koja je bila na snazi do 31. 7. 2023. godine.



Tabela 2. Izvoz drvne industrije u 2023. godini (u KM)

Oko 86% ukupnog izvoza drvne industrije u 2023. godini realizovano je na top 15 izvoznih tržišta, među kojima su najznačajniji izvozni partneri: Njemačka, Hrvatska, Italija, Srbija, Slovenija, Austrija, Nizozemska i Francuska. Osim zemalja Evropske unije, izvezilo se u: Kinu, Tursku, Švicarsku i Veliku Britaniju.

Detaljniji prikaz 15 najznačajnijih izvoznih tržišta može se vidjeti u Tabeli 2.

R. br.	Izvozno tržište	2022.	2023.	Indeks 2023/2022.
1.	Njemačka	402.175.890	359.908.042	89,5
2.	Hrvatska	252.982.730	243.667.989	96,3
3.	Italija	193.824.171	150.830.270	77,8
4.	Srbija	183.583.277	149.755.189	81,6
5.	Austrija	104.772.916	83.341.929	79,5
6.	Slovenija	94.599.452	99.698.396	105,4
7.	Nizozemska	80.108.512	77.691.099	97,0
8.	Francuska	76.226.217	57.972.459	76,0
9.	Švicarska	45.992.376	46.747.358	101,6
10.	Češka	28.391.164	18.061.892	63,6
11.	Kina	28.888.685	22.813.949	79,0
12.	Danska	20.234.336	14.388.431	71,1
13.	Švedska	26.199.823	17.329.189	66,1
14.	Belgija	21.604.373	16.351.633	75,7
15.	Velika Britanija	12.738.777	13.699.380	107,5
UKUPNO izvoz na top 15 tržišta		1.572.322.699	1.372.257.205	87,3

Trendovi u uvozu

U 2023. godini ukupan uvoz drvnog sektora je iznosio 522.761.631 KM, što je za 11% manje nego u 2022. godini kada je uvoz iznosio 587.150.753 KM. Sve grupe proizvoda ostvarile su pad uvoza u 2023. godini, izuzev namještaja od drveta. Najviše se uvozilo iz: Hrvatske, Srbije, Austrije, Poljske i Češke.

Odlukom o privremenoj zabrani izvoza određenih šumskih drvnih sortimenata ostvareno je smanjenje izvoza, što je dovelo do veće raspoloživosti drvnih sortimenata za domaću privredu i značajnog pada uvoza proizvoda šumarstva. Ploče i furnir su zabilježili pad vrijednosno, dok je količinski ostvareni

uvoz u 2022. i 2023. godini gotovo isti. Parket i građevinska stolarija su zabilježili neznatan pad uvoza u 2023. godini u odnosu na 2022. godinu. Uvoz namještaja od drveta je u blagom porastu.

Proizvodi drvnog sektora najviše su se uvozili iz: Hrvatske, Srbije, Austrije, Poljske i Češke.

Tabela 3. Uvoz drvne industrije u 2023. godini

T. br.	Grupa proizvoda	2022. (kg)	2022. (KM)	2023. (kg)	2023. (KM)	Indeks 2023/2022.
4401	Ogrjevno drvo u oblicama (cjepanicama)	26.780.333	4.027.257	7.774.627	1.612.346	40,0
4402	Drveni ugalj	796.389	1.987.204	1.027.096	1.869.299	94,1
4403	Neobrađeno drvo, neokresano, grubo obrađeno	235.024.579	90.192.268	146.766.939	50.362.953	55,8
4404	Drvo za obruče, cijepani kolci, zašiljeni kolci	124.253	111.887	95.705	105.926	94,7
44*	Proizvodi šumarstva	262.725.553	96.318.615	155.664.366	53.950.524	56,0
4407	Rezana građa i elementi	101.554.186	94.322.755	82.130.530	79.411.604	84,2
4408	Listovi furnira i listovi za šperploče	6.730.887	18.783.018	6.979.845	17.259.324	91,9
4410	Ploče iverice, ploče sa usmjerenim vlaknima	116.005.610	122.387.207	115.484.591	111.890.397	91,4
4411	Ploče vlaknatice od drva	54.350.934	79.115.959	58.721.925	79.759.451	100,8
4412	Šperploče, furnirane ploče	10.010.787	27.185.917	9.252.521	23.203.114	85,3
4413	Zgusnuto (sabijeno) drvo u obliku blokova	248.064	891.598	271.850	1.176.765	132,0
44**	Ploče i furnir	187.346.281	248.363.700	190.710.732	233.289.051	93,9
4409	Parket i ostalo profilirano drvo	1.339.124	5.340.936	1.418.607	4.993.604	93,5
4418	Građevinska stolarija	8.109.844	27.256.333	7.711.337	26.931.741	98,8
94***	Namještaj od drveta	27.970.875	113.720.878	28.250.492	122.961.942	108,1
9406100000	Montažne drvene kuće	429.488	1.827.536	259.990	1.223.165	66,9
UKUPNO	Drvena industrija i šumarstvo	589.475.351	587.150.753	466.146.054	522.761.631	89,0

Uvoz drvne industrije u 2023. godini (u KM)

R. br.	Uvozno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks 2023/2022.
1.	Hrvatska	137.878.681	112.727.469	81,7
2.	Srbija	79.979.554	81.388.854	101,8
3.	Austrija	40.262.898	39.809.993	98,9
4.	Poljska	36.831.190	29.679.774	80,6
5.	Češka	58.050.648	26.200.766	45,1
UKUPNO uvoz sa top 5 tržišta		353.002.971	289.806.856	82,1

Problematika drvnog sektora

Kompanije iz drvne industrije (proizvođači polufinalnih i finalnih proizvoda) iz Bosne i Hercegovine već se godinama suočavaju s problemom nedostatka sirovina, jer veliki postotak izvoza čine šumski sortimenti i rezana građa.

Iako je više od pola teritorije Bosne i Hercegovine pokriveno šumama, drvoprerađivači su uslijed niza okolnosti, poput nedostatka adekvatne legislativne u Federaciji BiH i/ili nedovoljne raspodjele sirovine, bili prinuđeni da uvoze sirovinu za proizvodnju proizvoda više dodane vrijednosti.

Primjenom Odluke u dijelu privremene zabrane izvoza oblovine kompanijama iz sektora drvne industrije koje trpe veliki pritisak zbog nedostatka sirovina, budući da su prisiljene uvoziti trupce iz drugih zemalja po višim cijenama, osigurava se potrebna sirovina, što pozitivno utječe na proizvodnju i izvoz proizvoda drvne industrije viših faza prerade te mogućnost zaključivanja dugoročnih izvoznih poslova.

U drvoprerađivačkoj industriji Bosne i Hercegovine se u proteklom periodu formirao značajan broj proizvođača finalnih proizvoda koji imaju dovoljno kapaciteta da u potpunosti

iskoriste postojanje domaćih sirovina. Nesporna je činjenica da je nivo potražnje krajnjih proizvođača za sirovinom znatno veći nego što im je trenutna raspoloživost sirovina na domaćem tržištu.

Uzimajući u obzir ne samo direktne već i indirektne efekte zadržavanja sirovine za domaće drvoprerađivače, smatramo da je opravdano uvođenje mjera zabrane izvoza sirovine (oblovine) jer su efekti višestruko pozitivni i značajni iz nekoliko razloga: zadržavanje sirovine za drvoprerađivače te, u ovim izazovnim vremenima, održavanje konkurentne pozicije izvoza finalnih proizvoda od drveta, a prvenstveno u segmentu izvoza namještaja na svjetskoj globalnoj sceni. Stoga smatramo da u budućnosti ova mjera ima ekonomsku opravdanost s ciljem stvaranja uslova za zaokruženi proizvodni proces u drvoprerađivačkoj industriji i očuvanje konkurentnosti drvne industrije u segmentu polufinalnih i finalnih proizvoda od drveta.

Vizija drvne industrije treba da bude dostizanje i održavanje leaderske pozicije izvoznika proizvoda višeg nivoa finalizacije u regiji. Također, drvna industrija Bosne i Hercegovine ima višegodišnje

iskustvo u izvozu proizvoda viših faza prerade u zemlje EU i druga tržišta. To potvrđuju dosadašnji izvozni rezultati, međunarodni certifikati koje kompanije posjeduju te osvojene prestižne nagrade za dizajn i kvalitet proizvoda na međunarodnim sajmovima. Drvna industrija BiH već je prepoznatljiva po izvozu finalnih proizvoda, pretežno masivnog namještaja na bazi domaće bukve, što je čini konkurentnom i manje zavisnom od uvoza.

Kompanije ulažu velike napore kako bi održale proizvodnju, sačuvali zaposlene i ostvarile dobre izvozne rezultate usprkos novonastaloj ekonomskoj krizi.

Zbog značajnog porasta cijena sirovina i repromaterijala, kompanije će i u narednom periodu morati usklađivati prodajne cijene gotovih proizvoda, ali vodeći računa da budu konkurentne.

Uslijed poremećaja njemačkog tržišta, kao glavnog izvoznog tržišta za bh. kompanije, i sve većeg pada narudžbi treba razmišljati o osvajanju novih tržišta kako u EU tako i u drugim zemljama koje nisu članice Unije.

Nina Dabić



Hemijska industrija

Hemijska industrija je ključni sektor gotovo svih grana industrije. Ona čini početak gotovo svakog procesnog lanca. Istovremeno, inkorporira najveće izazove za sigurne postupke i ekonomično i učinkovito korištenje kapaciteta

Vrijednost izvoza hemijske industrije u Bosni i Hercegovini u 2023. godini je iznosila 1.150.587.150 KM, što je za 96.605.814 KM manje od izvoza u referentnom

periodu 2022. godine kada je iznosila 1.247.192.965 KM.

Vrijednost uvoza hemijske industrije u Bosni i Hercegovini u 2023. godini je iznosila 1.980.312.633 KM, što je za 2.505.056 KM više od uvoza u referentnom periodu 2022. godine kada je iznosila 1.977.807.576 KM.

Izvozni rezultati

Hemijski sektor predstavlja ključnu industriju kako u Evropskoj uniji tako i u Bosni i Hercegovini. Proizvodi iz ovog sektora imaju široku primjenu u

raznim sektorima privrede, uključujući poljoprivredu, prerađivačku industriju, građevinarstvo, usluge i potrošnju. Bosanskohercegovački hemijski sektor se ističe dugom tradicijom proizvodnje, visokokvalificiranom radnom snagom koja posjeduje specifične vještine te proizvodima visokog kvaliteta koji su i cjenovno konkurentni. Geostrateški položaj zemlje pruža pristup centralnoj Evropi, Sredozemlju i panevropskim prometnim koridorima, a blizina morskih luka i moderna prometna infrastruktura u regiji dodatno olakšavaju trgovinu.

Usprkos tim prednostima, postoje

Grafikon 1. Izvoz i uvoz hemijske industrije za period od 2019. do 2023.

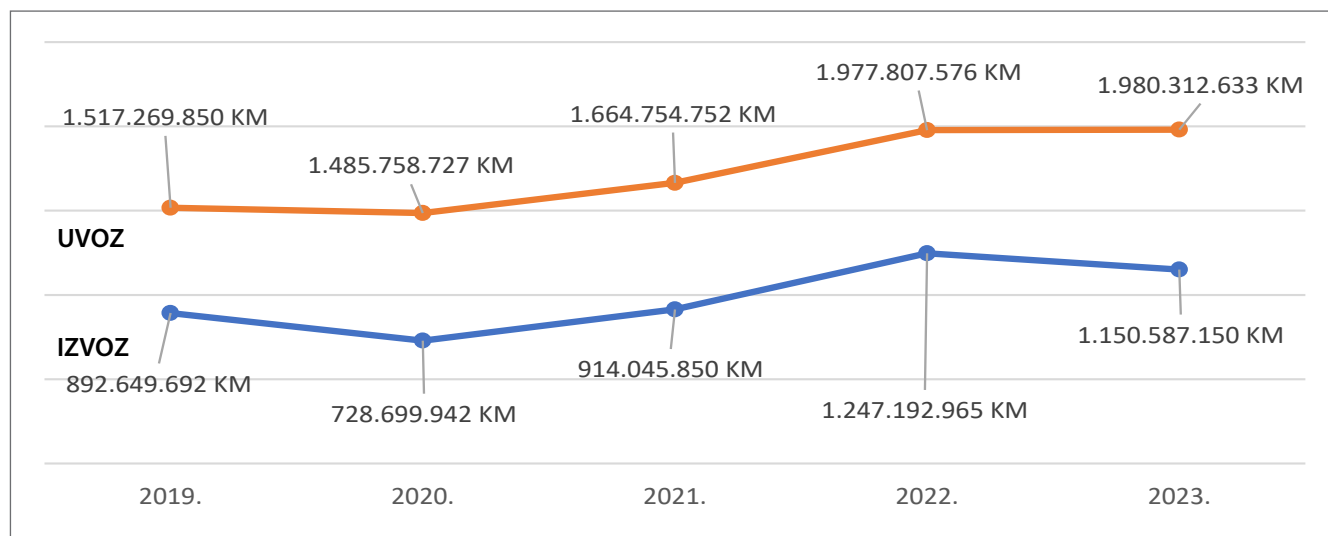


Tabela 1. Izvoz hemijske industrije po tarifnim grupama u periodu 2022/2023. (u KM)

T. br.	Opis tarifne glave	2022.	2023.	Indeks (%)
28	Neorganski hemijski proizvodi; organska i neorganska	976.440.849	839.164.779	-12,29
29	Organski hemijski proizvodi	36.482.090	20.645.185	-43,40
30	Farmaceutski proizvodi	135.964.622	172.698.879	27,01
31	Đubriva	4.708.186	3.413.496	-27,43
32	Ekstrakti za štavljenje ili bojenje; tanini i derivati	26.929.160	36.435.158	35,38
34	Sapun, organska površinski aktivna sredstva	25.942.699	31.424.405	21,14
35	Bjelančevinaste materije; modificirani škrobovi	2.818.514	3.304.158	17,23
37	Proizvodi za fotografske i kinematografske svrhe	406.648	414.298	1,89
38	Razni proizvodi hemijske industrije	37.500.197	43.086.793	14,81
	UKUPNO	1.247.192.965	1.150.587.150	-7,74

i izazovi s kojima se sektor suočava. Visoka ovisnost o uvozu sirovina, neizvjesnost vezana uz zalihe goriva, visoki troškovi energenata i logistike, nedovoljna ulaganja i inovativnost proizvoda te nedostatak saradnje između industrije i nauke predstavljaju ključne slabosti. Dodatni problem predstavlja i odlazak kvalitetne radne snage u inostranstvo, što također opterećuje domaći sektor. U cilju održivog razvoja, potrebno je ulagati u inovacije, saradnju i zadržavanje kvalificirane radne snage kako bi se sektor uspješno nosio s izazovima globalnog tržišta.

Ukoliko se osvrnemo na statističke podatke u odnosu na prethodne godine, možemo reći da stanje u sektoru hemijske industrije pokazuje pomake. Međutim, ako u obzir uzmemo činjenice poput one da ova grana obuhvata

različite proizvodne djelatnosti i asortimane proizvoda, zastupljenost tih proizvoda na domaćem i inostranom tržištu te ambijent u kojem posluju proizvodne kompanije, stanje nije zadovoljavajuće.

Izvoz hemijskih proizvoda bilježi blagi pad u ukupnom izvozu za 2023. godinu i iznosi 1.150.587.150 KM, što je za 96.605.814 KM manje od izvoza u referentnom periodu 2022. godine kada je izvoz iznosio 1.247.192.965 KM.

Najveći izvoz je ostvaren za tarifnu grupu 28 (neorganski hemijski proizvodi; organska i neorganska jedinjenja plemenitih metala, metala rijetkih zemlji, radioaktivnih elemenata i izotopa) u iznosu od 839.164.779 KM te za tarifnu grupu 30 (farmaceutski proizvodi) u iznosu od 172.698.879 KM. Farmaceutska industrija Bosne i Hercegovine prepoznata je kako na

domaćem tako i na inostranim tržištima i bh. kvalitet domaćih proizvoda otvara vrata i kod najzahtjevnijih tržišta i kupaca.

Najviše smo izvozili: preparate za pranje, pomoćne preparate za pranje i preparate za čišćenje, svijeće, vodonik, plemenite (rijetke) plinove i ostale nemetale, silicijev dioksid, aluminijev oksid, osim umjetnog korunda, imunološke proizvode, pripremljene u odmjerene doze ili u oblike ili pakiranja za pojedinačnu prodaju, kao i vitaminske proizvode (lijekove koji sadrže vitamine).

Vodeće izvozne tarifne glave su 28, 30, 38, 32 i 34.

Analiziramo li kretanje prosječne vrijednosti po količini izvoza tokom 2022/2023. godine za sve analizirane tarifne glave, vidjet ćemo da su evidentirana sljedeća kretanja vrijednosti u KM

Tabela 2. Prosječna vrijednost 1 kg - IZVOZ 2022/2023.

T. br.	Naziv proizvoda	Vrijednost u KM po kg 2022.	Vrijednost u KM po kg 2023.
28	Neorganski hemijski proizvodi; organska i neorganska jedinjenja	0,91	0,89
29	Organski hemijski proizvodi	3,74	2,27
30	Farmaceutski proizvodi	68,12	68,24
31	Đubriva	0,65	0,48
32	Ekstrakti za štavljenje ili bojenje; tanini i derivati	0,69	0,67
34	Sapun, organska površinski aktivna sredstva	2,45	2,56
35	Bjelančevinaste materije; modificirani škrobovi	0,41	0,51
37	Proizvodi za fotografske i kinematografske svrhe	9,38	14,55
38	Razni proizvodi hemijske industrije	1,17	1,09
	UKUPNO	1,05	1,07

Tabela 3. Izvoz hemijske industrije u 2023. godini (Top 10 država)

R. br.	Izvozno tržište	2023.	Učešće u ukupnom izvozu (%)
1.	Italija	170.127.248	14,79
2.	Njemačka	120.740.871	10,49
3.	Slovenija	97.685.808	8,49
4.	Ruska Federacija	92.304.273	8,02
5.	Srbija	91.770.099	7,98
6.	Hrvatska	89.538.054	7,78
7.	Poljska	79.065.774	6,87
8.	Mađarska	76.926.295	6,69
9.	Austrija	66.136.506	5,75
10.	Turska	33.705.430	2,93
	Top 10 država	918.000.358	79,8
	Ostale države izvoza	232.586.792	20,2
	UKUPNO	1.150.587.150	100

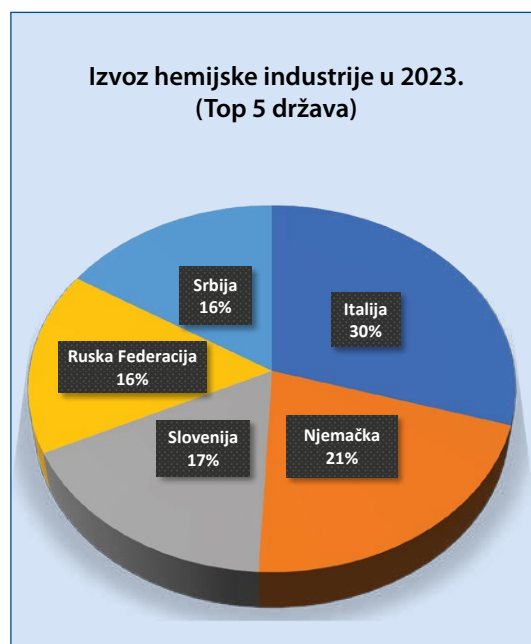


Tabela 4.

Tarifa 2	Tarifa 10	Naziv	Ukupno (kg)	Vrijednost (KM)	Država
28. Neorganski hemijski proizvodi; organska i neorganska jedinjenja	2836200000	- dinatrijev karbonat	100.007.600	66.095.145	Njemačka
30. Farmaceutski proizvodi	3004900010	- - pripremljeni u oblike ili pakiranja za pojedinačnu prodaju	943.218	47.158.272	Ruska Federacija
28. Neorganski hemijski proizvodi; organska i neorganska jedinjenja	2836200000	- dinatrijev karbonat	59.702.780	43.811.153	Austrija
30. Farmaceutski proizvodi	3004500010	- - pripremljeni u oblike ili pakiranja za pojedinačnu prodaju	184.600	42.888.693	Ruska Federacija
28. Neorganski hemijski proizvodi; organska i neorganska jedinjenja	2818200000	- aluminijev oksid, osim umjetnog korunda	45.837.340	41.227.510	Slovenija

po 1 kg koja su prikazana u Tabeli 2.

U 2023. godini najveća izvozna tržišta na kojim su se plasirali proizvodi hemijske industrije bila su: Italija, Njemačka, Slovenija, Ruska Federacija i Srbija.

U protekloj su godini hemijski proizvodi iz Bosne i Hercegovine izvezeni na brojna svjetska tržišta, a od ukupno ostvarenog izvoza ove grane u 2023. godini, samo u top 10 zemalja ostvaren je izvoz od 918.000.358 KM, što predstavlja čak 79,8% cjelokupnog izvoza ove industrije.

U navedenih top 5 zemalja (Grafikon 2.) ostvaren je ukupan izvoz od 572.628.299 KM, odnosno 49,8% cjelokupnog izvoza hemijske industrije Bosne i Hercegovine.

Njemačka je najveći partner u izvozu dinatrijevog karbonata, proizvoda iz tarifne grupe 28, iz Bosne i Hercegovine, s ukupnim izvozom od 100.007.600 kg i vrijednosti od 66.095.145 KM.

Također, farmaceutski proizvodi iz tarifne grupe 30, pripremljeni za pojedinačnu prodaju, bilježe značajan izvoz u Rusku Federaciju, s ukupnim izvozom od 1.127.818 komada i vrijednosti od 89.046.965 KM. Dinatrijev karbonat ostaje visoko izvožen proizvod, s Austrijom kao značajnim partnerom, dok aluminijev oksid iz tarifne grupe 28 ima Sloveniju kao važno izvozno odredište, s ukupnim izvozom od 45.837.340 kg i vrijednosti od 41.227.510 KM.

Uvoz hemijskih proizvoda

Kvalitet bh. proizvoda ne zaostaje za proizvodima EU tako da i bosanskohercegovački potrošači sve više prepoznaju kvalitet domaćih proizvoda. Međutim tržište je i dalje preplavljeno proizvodima iz uvoza. Potrebno je naglasiti da jedino neki od domaćih tržišnih centara prioritet daju domaćoj proizvodnji, dok

ostali tržišni centri i veleprodaje ne daju veliki značaj domaćoj proizvodnji, a samim tim i domaćim proizvodima. Naša regulativa nije na adekvatan način pozicionirala domaće proizvode i to smanjuje njihov plasman na domaćem tržištu. Međutim, bh. građani su prepoznali kvalitet i sami traže domaće proizvode bez obzira na njihovu vidljivost na policama tržišnih centara.

Vrijednost uvoza hemijske industrije u Bosni i Hercegovini u 2023. godini je iznosila 1.980.312.633 KM, što je za 2.505.056 KM više od uvoza u referentnom periodu 2022. godine kada je iznosila 1.977.807.576 KM.

Hemijska industrija Bosne i Hercegovina suočena je sa brojnim izazovima, posebno tokom 2020. i pandemije COVID-19, što je uzrokovalo ogromne poremećaje u proizvodnji, osiguranju sirovina i posebno u prijevozu robe u cijelom svijetu. Ipak, proizvodi hemijske industrije iz Bosne i

Tabela 5. Uvoz hemijske industrije po tarifnim grupama u periodu 2022/2023. (u KM)

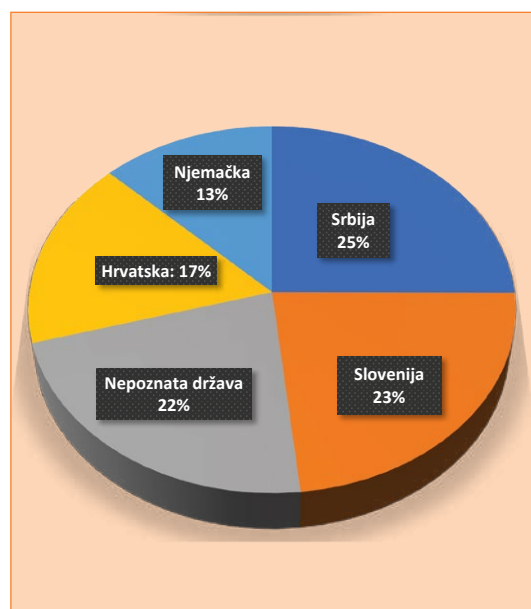
T. br.	Opis tarifne glave	2022.	2023.	Indeks (%)
28	Neorganski hemijski proizvodi; organska i neorganska	182.110.517	99.477.659	-45,42
29	Organski hemijski proizvodi	123.090.107	119.274.603	-3,1
30	Farmaceutski proizvodi	815.293.734	902.587.482	10,72
31	Đubriva	165.642.759	108.826.470	-34,32
32	Ekstrakti za štavljenje ili bojenje; tanini i derivati	201.015.244	214.146.922	6,56
34	Sapun, organska površinski aktivna sredstva	195.706.396	218.831.714	11,81
35	Bjelančevinaste materije; modificirani škrobovi	56.722.872	56.274.275	-0,8
37	Proizvodi za fotografske i kinematografske svrhe	6.927.429	5.195.374	-25
38	Razni proizvodi hemijske industrije	231.298.519	255.698.134	10,5
	UKUPNO	1.977.807.576	1.980.312.633	0,13

Tabela 6. Prosječna vrijednost 1 kg - UVOZ 2022/2023.

Tarifna glava i naziv proizvoda	Vrijednost u KM po kg 2022.	Vrijednost u KM po kg 2023.
28. Neorganski hemijski proizvodi; organska i neorganska jedinjenja	1,44	1,08
29. Organski hemijski proizvodi	4,33	4,16
30. Farmaceutski proizvodi	92,85	98,13
31. Đubriva	1,42	0,98
32. Ekstrakti za štavljenje ili bojenje; tanini i derivati	1,77	1,86
34. Sapun, organska površinski aktivna sredstva	3,11	3,48
35. Bjelančevinaste materije; modificirani škrobovi	6,14	6,32
37. Proizvodi za fotografske i kinematografske svrhe	11,27	12,16
38. Razni proizvodi hemijske industrije	2,25	2,45
UKUPNO	3,47	3,72

Uvoz hemijske industrije u 2023. godini (Top 10 država)

R. br.	Uvozno tržište	2023.	Učešće u ukupnom uvozu (%)
1.	Srbija	311.153.451	15,71
2.	Slovenija	288.815.228	14,58
3.	Nepoznata država	276.969.606	13,99
4.	Hrvatska	207.624.998	10,48
5.	Njemačka	157.656.780	7,96
6.	Mađarska	122.315.348	6,18
7.	Italija	100.958.304	5,10
8.	Nizozemska	69.469.177	3,51
9.	Austrija	63.204.762	3,19
10.	Turska	54.172.099	2,74
Top 10 država		1.652.339.754	83,44
Ostale države izvoza		327.972.879	16,56
UKUPNO		1.980.312.633	100



Hercegovine uspjeli su opstati na domaćem i stranom tržištu, bez obzira na sve probleme u svijetu na koje se ne može utjecati. Za razliku od drugih privrednih grana, uspjeh koji bilježi ova industrija je taj što za proizvodnju hemijske industrije kupujemo domaće sirovine jer se 70 do 80 posto sirovina proizvodi u BiH. Tako smo najviše uvozili: ostale vakcine (za redovno zdravstvo, djecu), antiserume, imunološke proizvode, modificirane ili ne ili dobivene biotehničkim postupcima, lijekove koje sadrže pseudofedrin (INN) ili njegove soli, lijekove koji sadrže peniciline ili njihove derivate te organska površinski aktivna sredstva (osim sapuna).

Vodeće uvozne tarifne glave su 30, 38, 34, 32 i 29.

Analiziramo li kretanje prosječne vrijednosti po količini uvoza tokom 2022/2023. godine za sve analizirane tarifne glave, vidjet ćemo da su evidentirana sljedeća kretanja vrijednosti:

Najznačajniji uvozni trgovinski partneri u oblasti hemijske industrije su: Srbija, Slovenija, Hrvatska, Njemačka i Mađarska.

Ostvareni uvoz za top 5 zemalja iznosi 1.242.220.064 KM, odnosno 62,72% ukupnog uvoza hemijske industrije.

Najveći uvoz zabilježen je za farmaceutske proizvode pripremljene u oblike ili pakiranja za pojedinačnu prodaju, s ukupno 2.146.940 komada, od čega se najveći dio odnosi na nepoznatu državu i Sloveniju. Osim toga, značajan

uvoz uključuje i imunološke proizvode, pripremljene u odmerene doze ili u oblike ili pakiranja za pojedinačnu prodaju, pri čemu se veći dio odnosi na nepoznatu državu. Također, važno je istaknuti uvoz neorganskih hemijskih proizvoda, posebno natrijeve lužine ili tekuće sode, a Mađarska se ističe kao značajan partner u ovom segmentu. Imunološki proizvodi kao vodeći uvozni proizvodi pripremljeni u odmerene doze ili oblike/pakiranja za pojedinačnu prodaju obuhvaćaju širok spektar, uključujući vakcine, serume i druge proizvode koji stimuliraju imunološki sistem radi zaštite i prevencije.

Nejira Močević

Industrija plastike

Uloga i važnost plastičnih masa u privredi je u proteklih 50 godina konstantno rasla. Globalna se proizvodnja plastike od 60-ih godina prošlog vijeka povećala za dvadeset puta. Očekuje se da će se u periodu od narednih 20 godina ponovno udvostručiti

Za funkcioniranje tako složenog vrijednosnog lanca i njegovo poboljšanje potrebno je uložiti napore i povećati saradnju svih ključnih subjekata od proizvođača plastike do onih koji se bave recikliranjem, proizvodnjom i potrošnjom. Industrija plastike vrlo je važna za bh. privredu, ali i evropsku privredu.

Industrija plastike u Bosni i Hercegovini je u 2023. godini zabilježila blagi pad u svojim izvoznim rezultatima u poređenju sa istim periodom 2022. godine.

Vrijednost izvoza plastike u Bosni i Hercegovini u 2023. godini je iznosila 808.227.776 KM, što je za 21.748.647 KM manje od izvoza u referentnom periodu 2022. godine kada je iznosila 829.976.423 KM.

Vrijednost uvoza plastike u Bosni i Hercegovini u 2023. godini je iznosila 1.769.454.495 KM, što je za 155.553.699 KM manje od uvoza u referentnom periodu 2022. godine kada je iznosila 1.925.008.194 KM.

Izvojni rezultati

Analiziramo li kretanje prosječne vrijednosti po količini izvoza tokom 2022/2023. godine za sve analizirane tarifne glave,

vidjet ćemo da su evidentirana kretanja vrijednosti u KM po 1 kg prikazana u Tabeli 1.

Najviše su se izvozili građevinski proizvodi od plastičnih masa i proizvode za transport i pakiranje robe od plastičnih masa, kao što su čepovi, poklopci, zaklopci i ostali zatvarači od plastičnih masa, cijevi itd. (Tabela 2.).

U protekloj godini su plastični proizvodi iz Bosne i Hercegovine izvezeni na brojna svjetska tržišta, a od ukupno ostvarenog izvoza ove grane u 2023. godini, samo u top 10 zemalja ostvaren je izvoz od 717.429.514 KM, što predstavlja čak 88,7% cjelokupnog izvoza ove industrije te ujedno predstavlja i povećanje u odnosu na 2022. godinu (Tabela 3.).

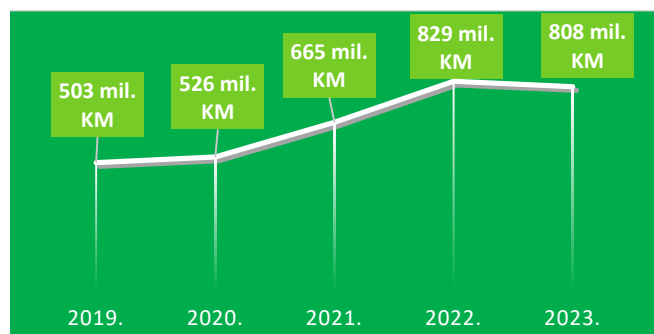
Najznačajnijih top 5 izvoznih trgovinskih partnera su: Njemačka, Hrvatska, Nizozemska, Slovenija i Austrija.

Analiziramo li top 5 vodećih izvoznih proizvoda, vidjet ćemo da se tokom 2023. godine najviše izvezilo proizvoda TG 39, i to vrata, prozori i okviri za njih, kao i pragovi za vrata u Njemačku, Nizozemsku, Hrvatsku i Austriju.

Tabela 1. Izvoz plastike po tarifnim grupama u periodu 2022/2023. (u KM)

T. br.	Opis tarifne glave	2022.	2023.	Indeks (%)	Vrijednost u KM po kg	
					2022.	2023.
39	Plastične mase i proizvodi od plastičnih masa	809.564.087	783.197.445	-3,25	7,29	7,49
40	Kaučuk i proizvodi od kaučuka i gume	20.412.336	25.030.332	22,59	10,57	12,35
	UKUPNO	829.976.423	808.227.776	-2,61	7,34	7,58

Grafik 1. Ukupan izvoz plastike u periodu od 2018. do 2023.



Grafik 2. Ukupan uvoz plastike u periodu od 2018. do 2023.

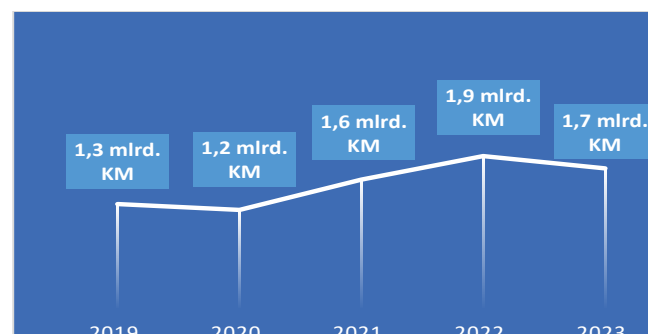
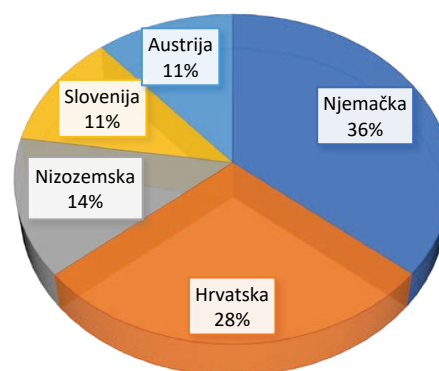


Tabela 2. Vodeći izvozni proizvodi u 2023. godini

Tarifa	Opis proizvoda	kg	KM
3925	Građevinski proizvodi od plastičnih masa, koji nisu pomenuti ili uključeni na drugom mjestu	36.573.622	339.124.950
3923	Proizvodi za prijevoz i pakovanje robe, od plastičnih masa; čepovi, poklopci, zaklopci i ostali zatvarači od plastičnih masa	29.063.791	166.236.574
3920	Ostale ploče, listovi, filmovi, folije i vrpce, od plastičnih masa, koji nisu celularne strukture	10.840.804	46.819.059
3921	Ostale ploče, listovi, filmovi, folije i vrpce, od plastičnih masa	8.356.342	52.946.239
3916	Monofilamenti bilo koje dimenzije poprečnog presjeka većeg od 1 mm, šipke, štapovi	5.093.618	26638180,71
	Ukupno prvih 5	89.928.176	631.765.002
	Ostali	16.647.708	198.221.421
	UKUPNO	106.575.884	808.227.776

Tabela 3. Izvoz plastike u 2023. godini - TOP 10 država (u KM)

R. br.	Izvozno tržište (Top 10)	2023.	Učešće u ukupnom izvozu (%)
1.	Njemačka	203.384.784	25,16
2.	Hrvatska	157.458.609	19,48
3.	Nizozemska	76.553.098	9,47
4.	Slovenija	63.910.858	7,91
5.	Austrija	63.644.114	7,87
6.	Srbija	50.679.409	6,27
7.	Italija	43.181.650	5,34
8.	Francuska	21.261.139	2,63
9.	Belgija	19.245.720	2,38
10.	Švicarska	18.110.133	2,24
	Top 10 država	717.429.514	88,70
	Ostale države izvoza	30.705.913	11,30
	UKUPNI IZVOZ PLASTIKE	808.227.776	100,00

Izvoz plastike u 2023. godini
TOP 5 DRŽAVA

Uvozni rezultati

Pregledom prošlogodišnjih uvoznih rezultata za plastiku u Bosni i Hercegovini uočavamo, kao i kod izvoza, evidentiran pad. U 2023. godini ukupno je uvezeno plastike u vrijednosti od 1.769.454.495 KM, što je za 155.553.699 KM manje od uvoza u referentnom periodu 2022. godine kada je ta vrijednost iznosila

1.925.008.194 KM.

Prema vrijednosti najviše je uvezeno cijevi, crijeva i pribora za njih od plastičnih masa, zatim šipki, štapova i profilnih oblika od plastičnih masa, kao i ostalih ploča, listova, filmova, folija i traka od plastičnih masa. Kada je riječ o masi, najviše su uvezeni polimeri

etilena u primarnim oblicima, zatim poliacetali, ostali polieteri i epoksidne smole, u primarnim oblicima; polikarbonati, alkidne smole, polialil esteri i ostali poliesteri, u primarnim oblicima, ali i šipke, štapovi i profilni oblici od plastičnih masa.

Tabela 4. Uvoz plastike po tarifnim grupama u periodu 2022/2023. (u KM)

T. br.	Opis tarifne glave	2022.	2023.	Indeks (%)	Vrijednost u KM po kg	
					2022.	2023.
39	Plastične mase i proizvodi od plastičnih masa	1.600.774.566	1.438.518.611	-10,10	5,58	5,12
40	Kaučuk i proizvodi od kaučuka i gume	324.233.628	330.935.883	2,07	9,46	9,26
	UKUPNO	1.925.008.194	1.769.454.495	-8,1	6,00	5,6

Analiziramo li kretanje prosječne vrijednosti po količini uvoza tokom 2022/2023. godine za sve analizirane tarifne glave, vidjet ćemo da su evidentirana kretanja vrijednosti prikazana u Tabeli 4.

Najznačajniji uvozni trgovinski partneri u oblasti plastike su zemlje: Njemačka, Srbija, Slovenija, Italija i Turska.

Analiziramo li top 5 vodećih uvoznih proizvoda, vidjet ćemo da se tokom 2023. godine najviše uvezilo proizvoda TG 39 (plastične mase i proizvodi od plastičnih masa od polimera vinil klorida), i to u Njemačku, te proizvoda TG 40 (proizvodi za osobne automobile, uključujući vozila za kombinirani prijevoz osoba i robe i trkaće automobile), i to u Sloveniju (Tabela 5).

U protekloj godini su plastični proizvodi iz Bosne i Hercegovine uvezeni sa brojnih svjetska tržišta, a od ukupno ostvarenog uvoza ove grane u 2023. godini, samo u top 10 zemalja ostvaren je uvoz od 1.477.331.540 KM, što predstavlja čak 83,5% cjelokupnog izvoza ove industrije (Tabela 6.).

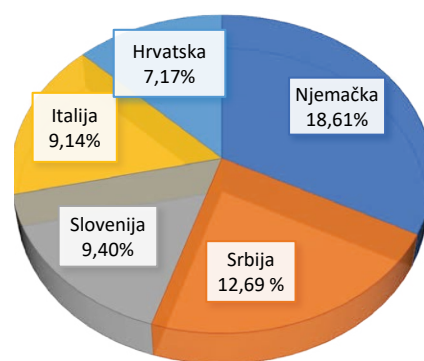
Tabela 5. Prikaz vodećih uvoznih proizvoda u 2023. godini

T. br.	Opis proizvoda	kg	KM
4011	Nove vanjske pneumatske gume (uključujući i gume bez zračnica)	20.757.871	193.892.513
3917	Cijevi, crijeva i pribor za njih (npr. spojnice, koljena, pribornice) od plastičnih masa	13.128.632	149.870.439
3921	Ostale ploče, listovi, filmovi, folije i vrpce od plastičnih masa	20.124.584	145.909.161
3916	Monofilamenti bilo koje dimenzije poprečnog presjeka većeg od 1 mm, šipke, štapovi	20.441.802	131.124.831
3901	Polimeri etilena, u primarnim oblicima	50.013.357	128.098.911
	Ukupno prvih 5	124.466.245	748.895.854
	Ostali	192.417.209	1.020.558.641
	UKUPNO	316.883.454	1.769.454.495

Tabela 6. Uvoz plastike u 2023. godini - TOP 10 država (u KM)

R. br.	Uvozno tržište (Top 10)	2023.	Učešće u ukupnom izvozu (%)
1.	Njemačka	329.353.445	18,61
2.	Srbija	224.514.905	12,69
3.	Slovenija	166.349.157	9,40
4.	Italija	161.751.002	9,14
5.	Hrvatska	126.895.052	7,17
6.	Turska	110.280.489	6,23
7.	Austrija	106.286.292	6,01
8.	Mađarska	102.174.939	5,77
9.	Poljska	80.560.249	4,55
10.	Kina	69.166.009	3,91
	Top 10 država	1.477.331.540	83,50
	Ostale države izvoza	292.122.955	16,50
	UKUPNO	1.769.454.495	100,00

Uvoz plastike u 2023. godini TOP 5 DRŽAVA



Nejira Močević

Tekstil, odjeća, koža i obuća

Vrijednost izvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini u 2023. godini iznosila je 1.864.925.173 KM, što je za 30.849.817 KM više od izvoza u referentnom periodu 2022. godine koji je iznosio 1.834.075.356 KM. U istom periodu je vrijednost uvoza ove industrije iznosila 2.394.143.843 KM, što je za 60.082.613 KM manje od uvoza 2022. godine koji je iznosio 2.454.226.456 KM.

Ukupan promet vanjskotrgovinske razmjene industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini 2023. godine bio je 4.259.069.016 KM i manji je za 29.232.796 KM nego u istom periodu 2022. godine kada je ostvaren obim od 4.288.304.812 KM.

Pokrivenost uvoza izvozom u 2023. godini bila je 78%, dok je u istom periodu 2022. godine iznosila 74,74%. Razlika u pokrivenosti uvoza izvozom između 2023. i 2022. godine iznosi otprilike 3,26%. Ovo ukazuje na poboljšanje u pokrivenosti uvoza izvozom u

2023. godini u odnosu na prethodnu godinu.

Izazovi u industriji tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini u protekloj godini nisu zanemarivi. Razgovori s privrednicima ove industrije tokom godine otkrili su da su pojedinačne narudžbe kompanija bile u padu, da je došlo do smanjenja zaposlenih te da su neki čak bili primorani zaustaviti određene pogone. Stanje na globalnim tržištima, gdje su skladišta tekstilne robe bila pretrpana, rezultiralo je smanjenom potrebom za novim narudžbama. Uprkos svim izazovima, poduzetnici su pokazali visoku posvećenost i trud da prevaziđu navedene poteškoće.

U kontekstu povećanja izvoza, važno je naglasiti da je industrija prošla kroz izazovno razdoblje, ali su ipak bilježeni određeni pozitivni trendovi. Porast u ukupnom izvozu sugerira da su pojedini akteri u industriji uspjeli prilagoditi svoje strategije, možda se fokusirajući na poboljšanje kvalitete proizvoda ili

tražeći nove tržišne prilike.

Najveći izvozi u industriji tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini ostvareni su u tarifnim grupama 64 (Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda), 61 (Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani) i 62 (Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih i kukičanih). Iako je izvoz obuće u tarifnoj grupi 64 bilježio blago smanjenje od 2,79%, ukupan iznos izvoza za tu grupu iznosio je 840.858.220 KM. Tarifne grupe 61 i 62 su zabilježile povećanja od 10,28% i 10,10%, a ukupni iznosi izvoza za ove grupe su 414.477.593 KM i 359.156.601 KM.

Doprinos ovih tarifnih grupa ukupnom iznosu izvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u 2023. godini od 1.864.925.173 KM ukazuje na snažnu izvoznu aktivnost u sektoru odjeće. Ove informacije pružaju dublje razumijevanje dinamike tržišta, naglašavajući prilike za prilagodbu poslovnih stra-

Izvoz industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u periodu 2022/2023. (u KM)

T. br.	Grupa proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
41	Sirova krupna i sitna koža sa ili bez dlake	60.500.839	42.215.949	-30,23
42	Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi	62.530.076	56.346.175	-9,91
43	Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	5.465.342	5.335.270	-2,38
50	Svila	176.098	182.482	3,62
51	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine	1.386.154	376.876	-72,80
52	Pamuk	16.137.926	17.407.010	7,87
53	Ostala biljna tekstilna vlakna	127.385	11.582	-90,91
54	Vještački ili sintetički filamenti	7.889.373	7.263.070	-8,19
55	Vještačka ili sintetička vlakna	28.667.739	25.743.260	-10,16
56	Vata, flc i netkani materijali, specijalna prediva	4.076.165	4.408.701	8,14
57	Tepisi i ostali podni pokrivači	6.748.788	12.130.490	79,31
58	Specijalne tkanine, taftovane tkanine, čipke...	10.174.544	10.280.771	1,05
59	Tekstilne tkanine, impregnirane, premazane	13.490.269	11.683.166	-13,42
60	Pleteni ili kukičani materijali	9.094.717	11.284.977	24,13
61	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani...	375.718.820	414.477.593	10,28
62	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih	326.171.070	359.156.601	10,10
63	Ostali gotovi proizvodi od tekstila, setovi, iznošena odjeća	35.185.887	41.339.826	17,49
64	Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda	864.953.335	840.858.220	-2,79
65	Šeširi, kape i ostale pokrivke za glavu	5.580.828	4.423.151	-20,59
	IZVOZ UKUPNO	1.834.075.356	1.864.925.173	1,68%

tegija i potrebu za praćenjem tržišnih trendova.

U 2023. godini najveća izvozna tržišta na koja su se plasirali proizvodi industrije tekstila, odjeće, kože i obuće bila su: Italija, Hrvatska, Njemačka, Austrija, Slovenija i Francuska.

Na skoro svim vodećim tržištima u prvom polugodištu ove godine je zabilježen rast u dvocifrenim postocima, a najveća stopa rasta je zabilježena na tržištima Evropske unije i CEFTA zemalja.

U protekloj su godini tekstilni, kožarski i obućarski proizvodi iz Bosne i Hercegovine izvezeni na brojna svjetska tržišta, a od ukupno ostvarenog izvoza ove grane u 2023. godini, samo u top 20 zemalja ostvaren je izvoz od 1.827.531.318 KM, što predstavlja čak 97,8% cjelokupnog izvoza ove industrije. Ujedno, to predstavlja i povećanje u odnosu na 2022. godinu kada je u top 20 zemalja ostvaren izvoz od 1.809.931.866 KM (povećanje za 17.599.452 KM).

U navedenih top 10 zemalja ostvaren je ukupan izvoz od 1.676.212.965 KM, što procentualno iznosi 89,9%, dok samo top 5 država učestvuje sa čak 1.355.528.650 KM ili 72,7% cjeloku-

Promocija uz podršku VTKBiH

Tokom 2023. godine se 7 bh. kompanija, uz pomoć Vanjskotrgovinske komore BiH, predstavilo u okviru nacionalnog štanda na sajmu A+A, Düsseldorf. Ovaj sajam je jedan od najprestižnijih događaja u industriji zaštite na radu, sigurnosti i zaštitne odjeće. Kompanije su imale ogromnu posjetu zainteresiranih kupaca pa se tokom 2024. godine očekuje i realizacija nekih od ugovorenih poslova.

Isti uspjeh su imale i bh. kompanije koje su se predstavile na Međunarodnom sajmu tekstila i odjeće München Fabric Start u 2022. godini. Na ovom se sajmu uspješno predstavilo 5 bh. kompanija, a sve su imale brojne uspješne sastanke i ugovorile saradnju koja se nastavila i u 2023. godini.

Učešće kompanija na sajmovima ima ogroman značaj u promoviranju njihovih proizvoda, stvaranju poslovnih kontakata i povećanju izvoza. Sajmovi pružaju jedinstvenu priliku da se kompanije predstavljaju široj javnosti, ostvare direktan kontakt sa potencijalnim kupcima i poslovnim partnerima te izlože svoje inovacije i proizvode.

Sajmovi poput navedenih pružaju platformu za razmjenu ideja, iskustava i najbolje prakse, što može biti od velike koristi kompanijama u cilju unapređenja proizvoda i poslovnih performansi.

Ukoliko navedeno predstavljanje bh. kompanija na međunarodnim sajmovima u inostranstvu promatramo s druge strane, ovo može biti i mač sa dvije oštrice, jer je još uvijek mali broj domaćih kompanija koje mogu pratiti i ispuniti sve tražene zahtjeve stranih kupaca.

pnog izvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće Bosne i Hercegovine.

Trendovi u uvozu

Vrijednost uvoza industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u Bosni i Hercegovini tokom 2023. godine iznosila je 2.394.143.843 KM, što pokazuje smanjenje od 60.082.613 KM u odnosu na prethodnu godinu kada je iznos uvoza bio 2.454.226.456 KM.

Ovo smanjenje vrijednosti uvoza može biti rezultat različitih faktora, uključujući promjene u potrošačkim preferencijama, utjecaj globalnih ekonomskih dešavanja i prilagodbe tržišnim trendovima. Smanjenje uvoza može ukazivati na dinamičnost tržišta, ali isto tako može biti i odraz promjena u ekonomskom okruženju. Također, podaci koji ukazuju na smanjenje mogu pružiti korisne informacije o potrebama tržišta, konkurenciji i mogućnostima za domaću proizvodnju. S obzirom na dinamičnost tekstilne industrije, praćenje ovakvih promjena od strateškog je značaja za donošenje informiranih poslovnih odluka.

Najviše je uvezeno sirovina, repromaterijala i proizvoda iz TG 61 (Odjeća

i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani proizvodi), i to u iznosu od 484.619.534 KM, što je povećanje za 30.115.631 KM, tj. 6% u odnosu na 2022. godinu. Zatim slijede TG 64 (Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda) u iznosu od 407.526.012 KM (smanjenje za 17.410.807 KM u odnosu na 2022.), TG 62 (Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih proizvoda) u iznosu od 327.830.372 KM (povećanje za 6.071.128 KM u odnosu na 2022.) i TG 41 (Sirova krupna i sitna koža sa ili bez dlake) u iznosu od 228.603.819 KM (smanjenje za 45.069.170 KM u odnosu na 2022.).

S obzirom na značajno povećane izvozne rezultate, posljedično je moralo doći i do povećanja uvoza repromaterijala.

Bosna i Hercegovina uvozi različite vrste tekstila, kože, odjeće i obuće iz nekoliko zemalja. Iz Austrije se uvozi sirova krupna i sitna koža, goveđa koža sa ili bez dlake, odnosno prednjači uvoz goveđe kože. Vrijednost uvoza goveđe kože iz Austrije iznosi 40.652.630 KM.

Hrvatska je također značajan izvor uvoza za Bosnu i Hercegovinu. Uvoze se pleteni ili kukičani materijali od vune ili fine životinjske dlake u vrijednosti od 26.322.832 KM. Također se

Vrijednost po jedinici mjere

Analizom cijena izvoza po kilogramu u industriji tekstila, odjeće, kože i obuće primjećuje se povećanje prosječne cijene izvoza. Međutim, važno je napomenuti da pojedinačne promjene cijena za određene proizvode, poput svile, vune i obuće, mogu biti rezultat specifičnih tržišnih uvjeta, promjena u potražnji ili ponudi te promjena u kvaliteti proizvoda.

Na tržištu Balkana ova industrija traži nove dobavljače i nove lance ponude, jer su im proizvodi sa ovog područja pristupačniji pa njihove kompanije mogu relativno brzo doći do neophodnih resursa, čime je dijelom iskorištena prilika da zemlje sa područja Balkana, pa tako i Bosna i Hercegovina, preuzmu značajniji udio u lancima distribucije od Kine i drugih zemalja Azije.

Uvoz industrije tekstila, odjeće, kože i obuće 2022/2023. (u KM)

T. br.	Grupa proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
41	Sirova krupna i sitna koža sa ili bez dlake	273.672.989	228.603.819	-16,5
42	Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi	83.026.746	82.420.198	-0,73
43	Prirodno i vještačko krzno, proizvodi od krzna	2.198.330	1.499.462	-31,8
50	Svila	520.343	903.446	73,6
51	Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine	32.215.754	35.996.222	11,5
52	Pamuk	53.622.181	51.327.373	-4,3
53	Ostala biljna tekstilna vlakna	1.328.686	2.294.238	72,7
54	Vještački ili sintetički filamenti	121.061.101	111.109.259	-8,2
55	Vještačka ili sintetička vlakna	92.993.605	96.960.824	4,3
56	Vata, filc i netkani materijali, specijalna prediva	97.129.135	98.593.076	1,5
57	Tepisi i ostali podni pokrivači	45.510.171	45.928.535	0,9
58	Specijalne tkanine, taftovane tkanine, čipke...	61.231.235	51.997.452	15,3
59	Tekstilne tkanine, impregnirane, premazane	126.597.620	113.393.220	-10,6
60	Pleteni ili kukičani materijali	149.080.008	148.753.137	-0,2
61	Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani...	454.503.903	484.619.534	6,6
62	Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih,	321.759.244	327.830.372	1,9
63	Ostali gotovi proizvodi od tekstila, setovi, iznošena odjeća	101.606.188	93.028.253	-8,4
64	Obuća, kamašne i slični proizvodi, dijelovi tih proizvoda	424.936.819	407.526.012	-4,8
65	Šeširi, kape i ostale pokrivke za glavu	11.232.399	11.359.412	1,1
	UVOZ UKUPNO	2.454.226.456	2.394.143.843	-2,45

uvozi odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani, od pamuka, u vrijednosti od 45.745.650 KM.

Turska je treća zemlja iz koje se uvozi odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih kukičanih proizvoda od pamuka, čija je vrijednost uvoza 5.874.371 KM.

Italija je među značajnim uvoznici-ma obuće, kamašna i sličnih proizvoda te dijelova tih proizvoda. Vrijednost uvoza iz Italije za TG 6406101000 iznosi 13.173.719 KM.

Ovi podaci ukazuju na raznolikost uvoza tekstila, kože, odjeće i obuće u Bosnu i Hercegovinu, pri čemu Turska, Njemačka, Italija, Hrvatska, Srbija i

Austrija predstavljaju glavne uvozne zemlje.

U protekloj su godini proizvođači iz naše zemlje sirovine i repromaterijale nabavljali u 90 država svijeta, a od ukupno ostvarenog uvoza ove grane u 2023. godini, samo iz top 20 zemalja ostvaren je uvoz od 2.310.435.389 KM, što predstavlja čak 96,5% cjelokupnog uvoza repromaterijala za proizvodnju, sa smanjenjem od 38.600.274 KM u odnosu na isti period 2022. godine kada je iz top 20 zemalja uvoz imao vrijednost 2.349.035.663 KM.

Najznačajniji uvozni trgovinski partneri u oblasti tekstila, kože i obuće su:

Turska, Njemačka, Italija, Hrvatska, Srbija, Austrija i Slovenija.

Ostvareni uvoz za top 10 zemalja iznosi 2.042.352.708 KM, sa procentualnim učešćem od 85% cjelokupnog uvoza sektora tekstila, odjeće, kože i obuće, dok uvoz iz top 5 država iz kojih su nabavljane sirovine i repromaterijali iznosi cijelih 1.464.875.329 KM, što predstavlja čak 61,2% cjelokupnog uvoza sektora. U svakom prethodno analiziranom segmentu je evidentan pad uvoza.

Nejira Močević



Poljoprivredno-prehrambeni sektor

Ukupan obim razmjene u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima Bosne i Hercegovine sa svijetom u 2023. godini dostigao je vrijednost od 5,7 milijardi KM (veći za 3,4% u odnosu na 2022. godinu) što je, između ostalog, i rezultat značajnog povećanja cijena robe uslijed inflacije koja je u porastu posljednje 2 godine

Obim razmjene u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima čini 12,6% ukupne spoljnotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine za 2023. godinu.

Količinski, ukupan obim razmjene u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima Bosne i Hercegovine sa svijetom u 2023. godini iznosio je 2.722 miliona kg, što predstavlja blago smanjenje (-0,07%) u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 2.724 miliona kg.

U 2023. godini izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je iznosio 1,09 milijardi KM, što u ukupnom izvozu Bosne i Hercegovine čini 6,4%, dok je uvoz iznosio 4,6 milijardi KM, što u ukupnom izvozu Bosne i Hercegovine čini 16,4%.

Ovo je rezultovalo deficitom u sektoru od 3,5 milijardi KM u 2023. godini.

Bez obzira na pozitivna kretanja u izvozu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, kada ga posmatramo vrijednosno, i dalje je deficit značajno visok te je primjetno da se, sa manjim oscilacijama, iz godine u godinu povećava (Tabela 1.).

Vrijednosno je izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda smanjen za 0,8%, ali je količinski u porastu za 0,6%. Uvoz je vrijednosno povećan za 4,5%, dok je količinski u padu za 0,2% u odnosu na prethodnu godinu. Ovim zaključujemo da su i uvoz i izvoz količinski gotovo na istom nivou kao i prethodne godine, s tim što je vrijednost uvoza u blagom porastu zbog rasta prosječnih uvoznih vrijednosti proizvoda (tabele 2. i 3.).

Pokrivenost uvoza izvozom u toku 2023. godine je iznosila 23,7% te je zabilježen pad stope pokrivenosti uvoza izvozom za 1,7% u odnosu na 2022. godinu, kada je iznosio 25%.

Struktura razmjene prema zemljama/grupama zemalja

Evropska unija je najznačajniji partner Bosne i Hercegovine u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima, s obzirom na to da je udio izvoza poljoprivrednih proizvoda na tržište EU u ukupnom izvozu u 2023. godini iznosio 48%. Što se tiče udjela uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz EU, u ukupnom uvozu ove kategorije proizvoda on je u toku 2023. godine iznosio 63%. U Evropskoj uniji Hrvatska predstavlja najznačajnijeg spoljnotrgovinskog partnera u ovom sektoru.

Iz Evropske unije je u 2023. godini na bh. tržište uvezeno poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 2,9 milijardi KM. Kada je riječ o izvozu poljoprivrednih proizvoda na EU tržište, u 2023. godini je ostvarena vrijednost izvoza od 502 miliona KM. Oko 71% ukupnog uvoza poljoprivred-

no-prehrambenih proizvoda iz EU u 2023. godini se uvezlo iz pet zemalja, i to: Hrvatske (919 miliona KM ili 31,5%), Slovenije (345 miliona KM ili 11,8%), Italije (306 miliona KM ili 10,5%), Njemačke (266 miliona KM ili 9,1%) i Mađarske (242 miliona KM ili 8,3%).

Među zemljama članicama EU u koje se najviše izvezio poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz BiH u 2023. godini su: Hrvatska (206 miliona KM ili 41%), Njemačka (72 miliona KM ili 14,4%), Slovenija (51 milion ili 10,2%), Italija (45 miliona KM ili 9%) i Austrija (38 miliona KM ili 7,5%).

Na drugom mjestu po značaju, količini i vrijednosti ostvarene trgovine poljoprivredno-prehrambenim proizvodima za BiH su zemlje CEFTA-e. Udio uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz CEFTA-e u ukupnom uvozu ovih proizvoda u 2023. godini je iznosio 30%. Ukupna vrijednost uvezenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz zemalja CEFTA-e u Bosnu i Hercegovinu u 2023. godini je iznosila skoro 1,4 milijarde KM. Srbija predstavlja najznačajnijeg bh. partnera u trgovini sa zemljama CEFTA-e.

Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Bosne i Hercegovine u zemlje CEFTA-e u 2023. godini je iznosio 468 miliona KM.

Oko 89,7% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz CEFTA zemalja se uvozi iz Srbije (1,2 milijarde KM), na drugom mjestu je Sjeverna Makedonija sa 74,6 miliona KM ili 5,5% u ukupnom uvozu, zatim slijede Albanija (31,7 miliona KM ili 2,3%), Crna Gora (25 miliona KM ili 1,8%), Moldavija (6 miliona ili 0,4%) te Kosovo* (2,8 miliona KM ili 0,2%).

Tabela 1. Prikaz deficita u poljoprivredno-prehrambenom sektoru u periodu od 2018. do 2023. (u milijardama KM)

2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
2,4	2,4	2,1	2,5	3,3	3,5

Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Srbiju u 2023. godini je iznosio 197 miliona KM ili 42,3% ukupnog izvoza u zemlje CEFTA-e. Od ostalih zemlja CEFTA-e značajniji plasman poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je usmjeren ka Crnoj Gori, i to u vrijednosti od 133 miliona KM ili 28,5%, Sjevernoj Makedoniji (80,1 milion KM ili 17,1%), Kosovu (49,5 miliona ili 10,5%) te Albaniji (7 miliona KM ili 1,5%). Za razliku od ostalih zemalja CEFTA-e, gotovo beznačajan je bio izvoz u Moldaviju sa oko 60 hiljada KM ili 0,01% ukupnog izvoza u ove zemlje.

Zemlje iz ostatka svijeta u robnoj razmjeni poljoprivredno-prehrambenim proizvodima sa Bosnom i Hercegovinom u 2023. godini imaju učešće od 10% u izvozu i oko 7% u uvozu.

Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz ostalih zemalja je u 2023. godini iznosio 343,4 miliona KM, dok je izvoz na tržišta ostatka svijeta iznosio 112,3 miliona KM.

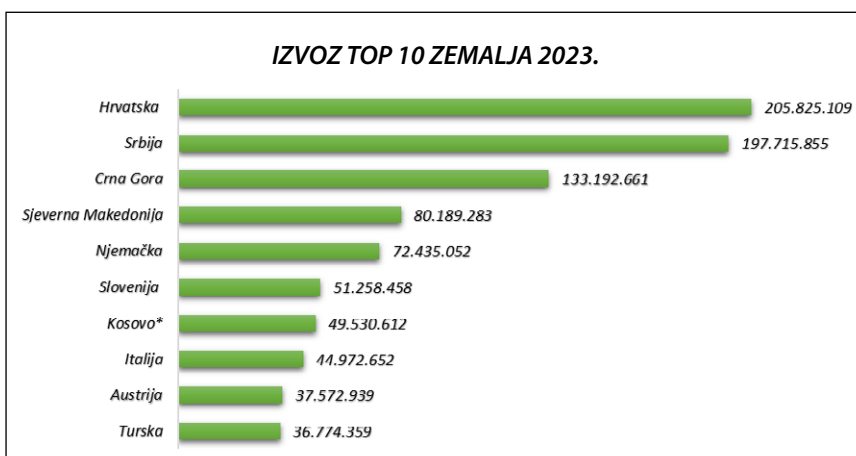
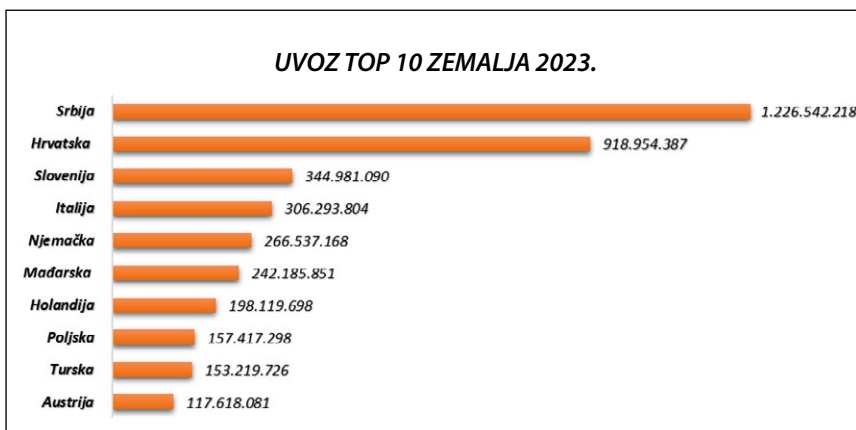
Najznačajniji spoljnotrgovinski partner iz ostatka svijeta je Turska sa kojom BiH ima potpisan ugovor o slobodnoj trgovini. Tako se iz Turske 2023. godine uvezlo poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u količini od 69.118 tona u vrijednosti od 153,2 miliona KM ili 44,6%. Izvoz u Tursku iznosio je 16.720 tona i imao je vrijednost od 36,8 miliona KM ili 32,7% od ukupnog izvoza u zemlje iz ostatka svijeta.

Osim pomenute Turske, kao značajni spoljnotrgovinski partneri se javljaju još Kina, Izrael, SAD, Tajland, Ekvador i UAE.

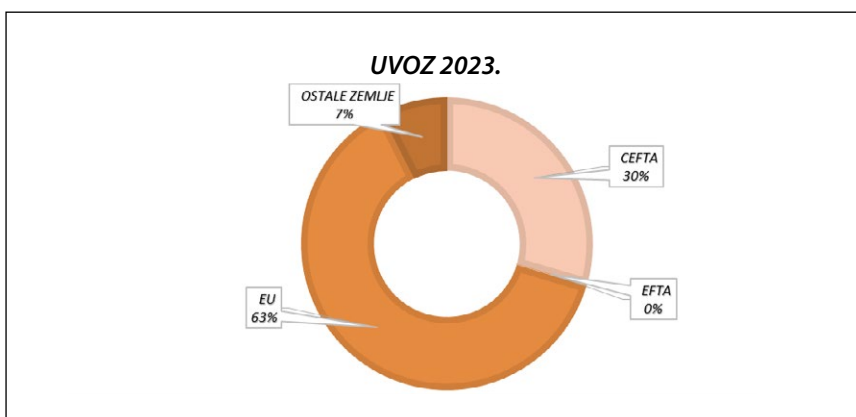
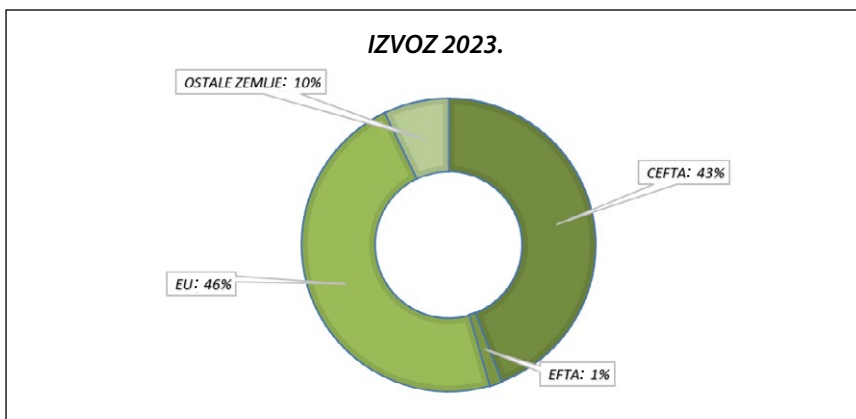
Dinamiku spoljnotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u periodu od posljednje tri godine obilježili su globalna ekonomska kretanja, visoka inflacija i poremećaji na tržištu, prvenstveno u trgovini energentima i hranom. Poremećaji na globalnom tržištu su imali izuzetno jak uticaj na poljoprivredni sektor i tržište hrane te njihove lance snabdijevanja kako u cijelom svijetu tako i u BiH, jer naše tržište je u velikoj mjeri zavisno od tržišta ostatka svijeta, a prvenstveno susjednih zemalja i EU.

Kriza je direktno najvećim dijelom pogodila ratarsku i stočarsku proizvodnju zbog značajnog rasta cijena inputa potrebnih za primarnu poljoprivrednu proizvodnju (mineralnih đubriva, goriva, sjemenskog i sadnog materijala, zaštitnih sredstava i dr.), ali i cijeli prehrambeni sektor koji direktno zavisi od uvoza sirovina za preradu, ali i jednim dijelom i skuplje domaće proizvodnje.

Pregled spoljnotrgovinske razmjene BiH sa inostranstvom po državama 2023. godine (u KM)



Struktura spoljnotrgovinske razmjene po grupama zemalja u 2023. godini (u %)



Struktura razmjene prema proizvodima/grupama proizvoda

Uopšteno, kada **analiziramo izvoz** poljoprivredno-prehrambenih proizvoda iz Bosne i Hercegovine u dužem periodu, sa manjim ili većim oscilacijama iz godine u godinu, zaključujemo da je on uglavnom baziran na nekoliko kategorija proizvoda. To su: bezalkoholna pića, mlijeko, biljna ulja, proizvodi konditorske industrije, konzervisani proizvodi od peradi, ali i svježe i smrznuto pileće meso i smrznute maline.

U 2023. godini, u odnosu na prethodnu, povećanje izvoza i vrijednosno i količinski je zabilježeno kod:

- pekarskih proizvoda i proizvoda konditorske industrije (keksi i vaflji), i to količinski za 4.133 tone (povećanje od 15,3%) a vrijednosno za 36,1 milion KM (povećanje od 34,2%);
- raznih prehrambenih proizvoda i dodataka u prehrani, i to količinski

za 1.886 tona (povećanje od 13,3%) a vrijednosno za 11,1 milion KM (povećanje od 28,2%);

- kod mlijeka i mliječnih proizvoda, i to ne toliko količinski (više za 623 tone, što je povećanje od 0,9%), ali vrijednosno znatno i to za 17,5 miliona KM (povećanje od 14,3%);
- mesa, također ne toliko količinski (više za 317 tona), ali vrijednosno za 5,9 miliona KM, što je povećanje od 12,6%.

Osim navedenog, bilo je proizvoda kod kojih je došlo do povećanja izvoza količinski, ali zbog manje jedinične vrijednosti došlo je do smanjenja u odnosu na prethodnu godinu. To je bio slučaj kod:

- biljnih ulja - izvoz je povećan za 6.154 tone (povećanje od 13,5%), ali vrijednosno je manji za 21,6 miliona KM (smanjenje od 14%);
- žitarica - količinski je izvoz povećan za 17.882 tone (povećanje od 86,2%),

ali vrijednosno je manji za 639 hiljada KM (smanjenje od 3,8%).

Kada je u pitanju vrijednosno i količinsko smanjenje izvoza ono je najviše zabilježeno kod:

- voća - količinski je izvoz manji za 8.557 tona (smanjenje od 27,7%), što je vrijednosno manje za 37,9 miliona KM (smanjenje od 31,7%);
- šećera - količinski je izvoz manji za 10.505 tona (smanjenje od 35,8%), što je vrijednosno manje za 15,6 miliona KM (smanjenje od 36,5%);
- pripremljene hrane za životinje - izvoz je količinski manji za 6.354 tone (smanjenje od 11,7%), što je vrijednosno manje za 6,5 miliona KM (smanjenje od 16,1%);
- duvana i duvanskih preradevina - izvoz je količinski manji za 1.034 tone (smanjenje od 68,6%), što je vrijednosno manje za 4 miliona KM (smanjenje od 27,8%).

Tabela 1. Kategorije izvoznih proizvoda sa najvećom vrijednosti i učešćem u ukupnom poljoprivredno-prehrambenom sektoru u 2023. godini (TOP 5)

Naziv proizvoda	u tonama	u milionima KM
Slatki keksi; vaflji i oblatne i drugi pekarski proizvodi	25.981	117,5
Ulja biljnog porijekla (suncokretovo, uljane repice)	36.740	101,5
Mlijeko i pavlaka	50.996	77,2
Konzervisani proizvodi od mesa i drugih klaoničkih proizvoda	6.890	69,3
Bezalkoholna pića	61.294	54,0

Tabela 2. Izvozni rezultati poljoprivredno-prehrambenog sektora u 2022/2023. godini (po količini i vrijednosti)

Tarifne glave	Izvoz 2022. kg	Izvoz 2023. kg	Izvoz %	Izvoz 2022. KM	Izvoz 2023. KM	Izvoz %
Žive životinje	864.893	341.923	-60,5	4.455.771	2.158.100	-51,6
Meso i jestivi klaonični proizvodi	9.319.397	9.636.694	3,4	47.076.227	52.998.451	12,6
Ribe, rakovi, mekušci i beskičmenjaci	3.533.296	3.976.727	12,6	35.692.753	38.699.147	8,4
Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja peradi i prirodni med	68.732.679	69.531.323	1,2	122.589.141	140.153.012	14,3
Proizvodi životinjskog porijekla (nusproizvodi i otpaci)	12.252.461	15.392.118	25,6	362.624	1.866.025	414,6
Sadnice povrća i voća, lukovice, rezano cvijeće	1.880.651	888.041	-52,8	7.255.556	7.346.296	1,3
Jestivo povrće	13.616.295	11.037.357	-18,9	50.017.465	46.684.137	-6,7
Jestivo voće i orašasti plodovi	30.860.721	22.303.709	-27,7	119.383.395	81.505.731	-31,7
Kafa i začini	2.047.866	2.087.717	1,9	19.791.084	21.813.553	10,2
Žitarice	20.734.254	38.616.529	86,2	17.015.895	16.377.076	-3,8
Proizvodi mlinске industrije te slad i skrob	16.067.069	16.729.440	4,1	17.322.510	15.910.123	-8,2
Industrijsko i ljekovito bilje, uljano sjemenje i plodovi	9.599.463	11.919.053	24,2	22.013.211	22.188.263	0,8

Tabela 2. nastavak

Tarifne glave	Izvoz 2022.	Izvoz 2023.	Izvoz %	Izvoz 2022.	Izvoz 2023.	Izvoz %
Biljni sokovi i ekstrakti	1.960	2.105	7,4	26.077	24.222	-7,1
Biljni materijali za pletarstvo i slično (npr. rogozi, bambus, lufa)	6.352	3.194	-49,7	30.749	22.762	-26,0
Ulja biljnog porijekla	45.693.767	51.848.018	13,5	154.827.320	133.191.362	-14,0
Kobasice, konzervisane prerađevine od mesa i riba te mekušci	11.250.613	10.050.722	-10,7	110.683.389	104.035.723	-6,0
Šećer i proizvodi od šećera	29.305.761	18.800.357	-35,8	42.712.326	27.114.591	-36,5
Proizvodi koji sadrže kakao (namazi i čokolade) i kakao	3.541.543	3.098.367	-12,5	25.459.566	22.524.001	-11,5
Proizvodi na bazi žitarica i brašna, keksi i vafli te drugi pekarski proizvodi	27.081.179	31.214.887	15,3	105.775.870	141.902.870	34,2
Prerađevine od povrća i voća te orašastih plodova	6.514.156	5.478.023	-15,9	22.529.461	23.695.535	5,2
Razni prehrambeni proizvodi i dodaci prehrani	14.202.455	16.088.945	13,3	39.379.639	50.497.547	28,2
Bezalkoholna i alkoholna pića, voda	130.026.119	128.371.400	-1,3	87.407.762	102.466.486	17,2
Hrana za životinje (uljane pogače i preparati)	54.208.265	47.854.216	-11,7	40.342.293	33.833.479	-16,1
Duvan i cigarete	1.509.255	474.480	-68,6	14.595.254	10.532.205	-27,8
TOTAL	512.850.467	515.745.347	0,6	1.106.745.335	1.097.540.695	-0,8

Analizirajući uvoz posljednjih nekoliko godina poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Bosnu i Hercegovinu, zaključujemo da je on u najvećem dijelu orijentisan na uvoz: žitarica, mesa, alkoholnih i bezalkoholnih pića, hrane za životinje i južnog voća, mada ne možemo zanemariti ni ostale kategorije proizvoda, jer je bh. tržište u velikoj mjeri zavisno od drugih tržišta.

U 2023. godini, u odnosu na prethodnu, povećanje uvoza i vrijednosno i količinski je zabilježeno kod:

- mesa, i to količinski za 8.279 tona (povećanje od 12,2%) a vrijednosno za 94,4 miliona KM (povećanje od 21,9%);
- pekarskih proizvoda i proizvoda konditorske industrije (keksi i vafli), i to količinski za 3.127 tona (poveća-

nje od 5,4%) a vrijednosno za 61,7 milion KM (povećanje od 20,1%);

- cigara i duvanskih prerađevina, i to količinski za 223 tone (povećanje od 4,7%) a vrijednosno za 46,7 miliona KM (povećanje od 37,6%);
- povrća, i to količinski za 13.881 tonu (povećanje od 14,8%) a vrijednosno za 24,5 miliona KM (povećanje od 19,9%);
- voća i orašastih plodova, i to količinski za 16.232 tone (povećanje od 9%) a vrijednosno za 28,8 miliona KM (povećanje od 12,5%);
- žive stoke, i to količinski za 413 tona (povećanje od 2,7%) a vrijednosno za 12,9 miliona KM (povećanje od 17,1%);
- brašna, i to količinski za 19.569 tona (povećanje od 44,2%) a vrijednosno za 4,3 miliona KM (povećanje od

11,8%).

Kada je u pitanju vrijednosno i količinsko smanjenje izvoza ono je najviše zabilježeno kod:

- žitarica - izvoz je količinski manji za 19.259 tona (smanjenje od 3,9%), što je vrijednosno manje za 108 miliona KM (smanjenje od 31%);
- biljnih ulja - izvoz je količinski manji za 4.767 tona (smanjenje od 7,5%), što je vrijednosno manje za 68,8 miliona KM (smanjenje od 28,9%);
- šećera - izvoz je količinski manji za 61.839 tona (smanjenje od 37,1%), što je vrijednosno manje za 55,3 miliona KM (smanjenje od 22,9%);
- riba, rakova i mekušaca - izvoz je količinski manji za 2.762 tone (smanjenje od 24,7%), što je vrijednosno manje za 8,5 miliona KM (smanjenje od 13,7%).

Tabela 3. Kategorije uvoznih proizvoda sa najvećom vrijednosti i učešćem u ukupnom poljoprivredno-prehrambenom sektoru u 2023. godini (TOP 5)

Naziv proizvoda	u tonama	u milionima KM
Goveđe meso (svježe i smrznuto)	35.792	303,2
Prehrambeni proizvodi koji nisu spomenuti niti uključeni na drugom mjestu	22.062	251,7
Slatki keksi; vafli i oblatne i drugi pekarski proizvodi	35.008	237,2
Čokolada i slični proizvodi koji sadrže kakao	21.427	231,1
Bezalkoholna pića	160.235	230,7

Tabela 4. Uvozni rezultati poljoprivredno-prehrambenog sektora u 2022/2023. godini (po količini i vrijednosti)

Tarifne glave	Uvoz 2022. kg	Uvoz 2023. kg	Uvoz %	Uvoz 2022. KM	Uvoz 2023. KM	Uvoz %
Žive životinje	15.527.250	15.941.078	2,7	75.928.086	88.917.395	17,1
Meso i jestivi klaonični proizvodi	67.853.532	76.133.117	12,2	431.791.658	526.249.122	21,9
Ribe, rakovi, mekušci i beskičmenjaci	11.204.403	8.442.367	-24,7	62.370.463	53.834.802	-13,7
Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja peradi i prirodni med	57.630.260	60.140.155	4,4	236.665.778	243.055.413	2,7
Proizvodi životinjskog porijekla (nusproizvodi i otpaci)	432.878	396.412	-8,4	5.170.489	4.391.816	-15,1
Sadnice povrća i voća, lukovice, rezano cvijeće	20.047.649	18.461.217	-7,9	27.919.295	29.740.125	6,5
Jestivo povrće	93.719.892	107.601.755	14,8	122.946.604	147.470.765	19,9
Jestivo voće i orašasti plodovi	179.458.113	195.690.209	9,0	230.341.703	259.227.314	12,5
Kafa i začini	21.288.664	21.317.954	0,1	156.907.332	154.622.789	-1,5
Žitarice	495.207.050	475.947.483	-3,9	348.113.561	240.064.748	-31,0
Proizvodi mliinske industrije te slad i skrob	66.241.117	85.270.382	28,7	62.137.414	66.686.686	7,3
Industrijsko i ljekovito bilje, uljano sjemenje i plodovi	109.892.934	108.115.582	-1,6	170.504.535	124.039.751	-27,3
Biljni sokovi i ekstrakti	92.340	74.974	-18,8	2.908.464	3.310.113	13,8
Biljni materijali za pletarstvo i slično (npr. rogozi, bambus, lufa)	238.193	137.901	-42,1	339.509	298.483	-12,1
Ulja biljnog porijekla	63.955.421	59.187.925	-7,5	238.217.380	169.416.272	-28,9
Kobasice, konzervisane prerađevine od mesa i riba	21.278.073	20.356.726	-4,3	146.044.675	156.833.030	7,4
Šećer i proizvodi od šećera	166.623.842	104.784.724	-37,1	241.801.893	186.448.426	-22,9
Proizvodi koji sadrže kakao (namazi i čokolade) i kakao	21.781.727	22.615.524	3,8	202.753.422	238.636.307	17,7
Proizvodi na bazi žitarica i brašna, keksi i vafli te drugi pekarski proizvodi	57.859.694	60.986.890	5,4	306.447.831	368.145.875	20,1
Prerađevine od povrća i voća te orašastih plodova	38.113.141	40.275.418	5,7	124.732.436	152.264.857	22,1
Razni prehrambeni proizvodi i dodaci prehrani	51.387.484	49.797.290	-3,1	390.587.894	427.036.515	9,3
Bezalkoholna i alkoholna pića, voda	396.037.717	403.864.765	2,0	467.614.016	548.475.109	17,3
Hrana za životinje (uljane pogače i preparati)	251.003.304	266.233.512	6,1	259.111.415	275.354.883	6,3
Duvan i cigarete	4.772.492	4.995.690	4,7	124.237.461	170.941.938	37,6
TOTAL	2.211.647.169	2.206.769.048	-0,2	4.435.593.314	4.635.462.535	4,5

Radoš Šehovac



Riba i riblje preradevine

Ukupan promet vanjskotrgovinske razmjene ribe i ribljih preradevina u 2023. godini iznosio je 177,3 milijuna KM, dok je pokrivenost uvoza izvozom iznosila 56%

Vrijednost izvoza ribe i ribljih preradevina u 2023. godini je iznosila 63,4 milijuna KM, što je za 4% manje u odnosu na 2022. godinu. Značajan rast izvoza i količinski i vrijednosno se bilježi kod žive ribe, i to za 146,5% (Srbija i Crna Gora), smrznute ribe (39,3%) i svježe ili rashlađene ribe, dok se pad izvoza bilježi kod konzervirane ribe (35,5%) i konzerviranih mekušaca i rakova (30%). Ukupna količina izvoza ribe i ri-

bljih preradevina u 2023. godini je za 5,2% manja u odnosu na prethodnu godinu.

Vodeća izvozna tržišta za ribu i riblje preradevine u 2023. godini bila su: Srbija, Crna Gora, Hrvatska, Rumunija i Italija.

Uvoz ribe i ribljih preradevina 2022/23. godine

Vrijednost uvoza ribe i ribljih preradevina 2023. godine je iznosila 113,9 milijuna KM, što je za 6,8% manje u odnosu na 2022. godinu. Najveći uvoz ribe i ribljih preradevina bio je iz: Španije, Hrvatske, Slovenije, Srbije i Maroka.

Tabela 1. Izvoz ribe i ribljih preradevina 2022/23. godine (KM)

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
0301	Žive ribe	904.491	2.641.112	192,00
0302	Ribe svježe ili rashlađene, osim fileta	9.997.555	14.397.629	44,01
0303	Ribe smrznute, osim fileta	1.930.666	2.748.183	42,34
0304	Riblji fileti i ostalo riblje meso	5.807.622	5.460.886	-5,97
0305	Ribe sušene, soljene ili u salamuri, dimljene ribe	10.190.976	5.638.798	-44,67
0306	Ljuskavci, s ljuskom ili bez, živi, svježi, rashlađeni, smrznuti, sušeni	2.287.596	2.636.866	15,27
0307	Mekušci, s ljušturicom ili bez ljušture, živi, svježi, rashlađeni, smrznuti	4.573.847	5.175.672	13,16
0308	Vodeni beskičmenjaci	0	0	-
1604	Konzervirana riba	15.197.280	12.815.621	-15,67
1605	Rakovi, mekušci i ostali vodeni beskičmenjaci, pripremljeni ili konzervirani	15.029.672	11.920.130	-20,69
	UKUPNO	65.919.705	63.434.897	-4

Tabela 2. Uvoz ribe i ribljih preradevina 2022/23. godine (KM)

T, br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
0301	Žive ribe	2.725.747	2.058.152	-24,49
0302	Ribe svježe ili rashlađene, osim fileta	5.917.544	4.638.681	-21,61
0303	Ribe smrznute, osim fileta	15.235.341	13.993.086	-8,15
0304	Riblji fileti i ostalo riblje meso	12.262.220	11.885.933	-3,07
0305	Ribe sušene, soljene ili u salamuri, dimljene ribe	6.562.717	4.825.537	-26,47
0306	Ljuskavci, s ljuskom ili bez ljuske, živi, svježi, rashlađeni, smrznuti, sušeni	4.265.241	3.351.031	-21,43
0307	Mekušci, s ljušturicom ili bez ljušture, živi, svježi, rashlađeni, smrznuti	15.401.652	13.081.683	-15,06
0308	Vodeni beskičmenjaci	0	700	-
1604	Konzervirana riba	58.108.368	57.573.063	-0,92
1605	Rakovi, mekušci i ostali vodeni beskičmenjaci, pripremljeni ili konzervirani	1.722.942	2.475.280	43,67
	UKUPNO	122.201.773	113.883.145	-6,81

Tabela 3. Vodeća izvozna tržišta ribe i ribljih preradevina

Država	kg	KM
Srbija	2.046.650	20.921.298
Crna Gora	976.484	10.889.184
Hrvatska	976.081	8.772.855
Italija	167.841	3.918.319
Rumunija	282.609	12.261.536

Tabela 4. Vodeća tržišta uvoza ribe i ribljih preradevina

Država	kg	KM
Španija	3.784.566	25.173.457
Hrvatska	2.724.861	22.819.083
Slovenija	526.382	8.586.797
Srbija	976.669	6.882.920
Maroko	540.560	3.970.470

Tijana Muhamedagić

Meso i mesne preradevine

Ukupan promet vanjskotrgovinske razmjene mesa i mesnih preradevina u 2023. godini iznosio je 755,3 miliona KM, a pokrivenost uvoza izvozom bila je 21%

Vrijednost izvoza mesa i mesnih preradevina u 2023. godini iznosila je 132,4 miliona KM, što je za 4% više u odnosu na 2022. godinu. Bilježi se količinski rast izvoza svježeg ili rashlađenog goveđeg mesa od cca 400 t (izvoz u Tursku), kobasica i sličnih proizvoda od 29,6% te mesa peradi od 9,5%. Također, bilježi se količinski pad izvoza svinjskog mesa od 93%.

Top 5 izvoznih tržišta u 2023. godini za svježe i rashlađeno meso bila su: Crna Gora, Hrvatska, Srbija, Turska i Slovenija. U odnosu na 2022. godinu, promjena je povećanje izvoza na tržište Slovenije, pad izvoza u Sjevernu Makedoniju te povećanje izvoza u Tursku preko 50%. Top izvozna tržišta u 2023. godini za mesne preradevine bila su: Srbija, Kosovo*, Sjeverna Makedonija i Hrvatska.

Izvoz mesa i mesnih preradevina 2022/23. godine (KM)

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
0201	Goveđe meso, svježe ili rashlađeno	5.614.969	11.350.088	102,14
0202	Goveđe meso, smrznuto	5.473	678	-87,61
0203	Svinjsko meso, svježe, rashlađeno ili smrznuto	2.055.109	147.555	-92,82
0204	Ovčije ili kozije meso, svježe, rashlađeno ili smrznuto	188	195.635	–
0206	Jestivi klaonički proizvodi od goveda, svinja, ovaca, koza, konja i magaraca, mula i mazgi, svježi, rashlađeni ili smrznuti	436.176	195.635	-55,15
0207	Meso peradi i jestivi klaonički proizvodi od peradi, svježi, rashlađeni ili smrznuti	34.988.893	38.294.721	9,45
0209	Svinjska masnoća, očišćena od mesa i masnoća peradi, netopljeni, niti drugačije ekstrahovani, svježi, rashlađeni, smrznuti	116.269	0	-
0210	Meso i jestivi mesni klaonički proizvodi, soljeni, u salamuri, sušeni ili dimljeni	3.859.150	3.009.546	-22,02
1601	Kobasice i slični proizvodi, od mesa, drugih klaoničkih proizvoda; prehrambeni proizvodi na bazi tih proizvoda	7.729.733	9.861.921	27,58
1602	Ostali pripremljeni ili konzervirani proizvodi od mesa, drugih klaoničkih proizvoda ili krvi	72.633.824	69.348.749	-4,52
	UKUPNO	127.439.784	132.404.528	4

Tržišta izvoza svježeg i rashlađenog mesa 2023. godine

Država	kg	KM
Crna Gora	3.957.101	21.909.605
Turska	806.001	11.350.088
Hrvatska	1.229.595	7.090.060
Srbija	2.431.135	6.019.220
Slovenija	870.922	4.403.992

Tržišta izvoza mesnih preradevina 2023. godine

Država	kg	KM
Crna Gora	1.683.148	11.089.313
Sjeverna Makedonija	2.219.082	21.810.726
Hrvatska	194.086	2.441.495
Kosovo*	1.250.316	13.514.908
Srbija	1.994.339	18.205.600



Uvoz mesa i mesnih prerađevina

Vrijednost uvoza mesa i mesnih prerađevina u 2023. godini je iznosila 662,9 miliona KM, što je za 20,28% više u odnosu na 2022. godinu. Ukoliko posmatramo ukupnu količinu izvoza mesa i mesnih prerađevina u 2023. godini, ona je za 0,93% veća u odnosu na prethodnu godinu.

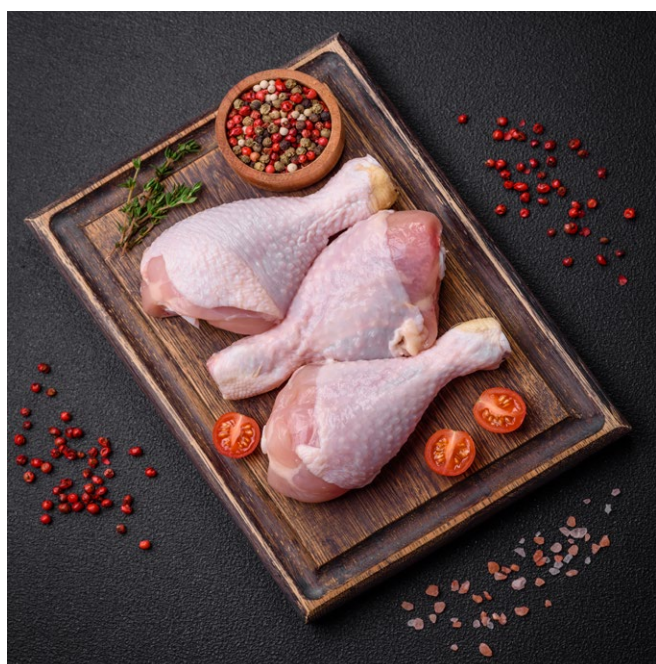
Top 5 uvoznih tržišta za svježe i rashlađeno meso u 2023.

godini bila su: Italija, Nizozemska, Poljska, Njemačka i Austrija. Uvoz iz spomenutih zemalja u 2023. godini je rastao vrijednosno, ali ne i količinski.

Top 5 uvoznih tržišta mesnih prerađevina u 2023. godini bila su: Srbija, Hrvatska, Sjeverna Makedonija, Crna Gora i Italija.

Uvoz mesa i mesnih prerađevina 2022/23. godine (KM)

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
0201	Goveđe meso, svježe ili rashlađeno	255.540.725	303.168.954	18,64
0202	Goveđe meso, smrznuto	16.631.747	18.388.516	10,56
0203	Svinjsko meso, svježe, rashlađeno ili smrznuto	98.383.282	133.066.056	35,25
0204	Ovčije ili kozije meso, svježe, rashlađeno ili smrznuto	811.034	516.477	-36,32
0206	Jestivi klaonički proizvodi od goveda, svinja, ovaca, koza, konja i magaraca, mula i mazgi, svježi, rashlađeni ili smrznuti	11.197.318	13.097.654	16,97
0207	Meso peradi i jestivi klaonički proizvodi od peradi, svježi, rashlađeni ili smrznuti	38.031.661	43.357.089	14,00
0208	Ostalo meso i jestivi klaonički proizvodi	46.741	37.846	-19,03
0209	Svinjska masnoća, očišćena od mesa i masnoća peradi, netopljeni, niti drugačije ekstrahovani, svježi, rashlađeni, smrznuti	1.073.170	1.504.623	40,20
0210	Meso i jestivi mesni klaonički proizvodi, soljeni, u salamuri, sušeni ili dimljeni	10.075.980	13.111.908	30,13
1601	Kobasice i slični proizvodi, od mesa, drugih klaoničkih proizvoda; prehrambeni proizvodi na bazi tih proizvoda	52.264.411	63.511.593	21,52
1602	Ostali pripremljeni ili konzervirani proizvodi od mesa, drugih klaoničkih proizvoda ili krvi	33.835.412	33.152.690	-2,02
	UKUPNO	517.891.481	622.913.405	20,28



Tržišta uvoza svježeg i rashlađenog mesa 2023. godine

Država	kg	KM
Italija	15.048.462	120.698.462
Nizozemska	11.321.794	102.975.092
Poljska	10.500.561	70.559.147
Njemačka	9.764.524	59.148.221
Austrija	5.913.126	43.124.708

Tržišta uvoza mesnih prerađevina 2023. godine

Država	kg	KM
Srbija	4.528.129	31.916.758
Hrvatska	1.494.484	14.703.713
Sjeverna Makedonija	1.128.180	7.575.246
Crna Gora	364.922	3.942.932
Italija	574.486	2.101.015

Tijana Muhamedagić

Mlijeko i mliječne prerađevine

Vrijednost izvoza mlijeka i mliječnih prerađevina u 2023. godini je iznosila 131 miliona KM, što je za 14,38% više u odnosu na 2022. godinu, dok je vrijednost uvoza mlijeka i mliječnih prerađevina u 2023. godini iznosila 230,5 miliona KM, što je za 2,29% više u odnosu na godinu ranije.

Ukoliko posmatramo količinu izvoza mlijeka i mliječnih prerađevina u 2023. godini, ona je za 0,93% viša u odnosu na prethodnu godinu, a bilježi se količinski rast izvoza maslaca (70,09%), fermentiranog programa (18,34%) te sira (7,55%).

Ukupan promet vanjskotrgovinske razmjene mlijeka i mliječnih proizvoda u 2023. godini iznosio je 361,5 miliona KM,

dok je pokrivenost uvoza izvozom iznosila 57%.

Najznačajnija izvozna tržišta u 2023. godini bila su: Crna Gora, Hrvatska, Srbija, Sjeverna Makedonija i Kosovo*, dok je najveći uvoz bio iz Njemačke, Hrvatske, Srbije, Slovenije i Mađarske.

U strukturi proizvoda količinski rast izvoza bilježi se kod maslaca i mliječnih namaza, sira i fermentiranog programa. Kontinuirano postepeno povećanje godišnjeg izvoza spomenutih proizvoda, odnosno proizvoda sa dodanom vrijednosti je značajan pokazatelj razvoja ovog sektora u BiH.

Izvoz mlijeka i mliječnih prerađevina 2022/2023. godine (KM)

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Index promjene (%)
0401	Mlijeko i vrhnje, nekoncentrirano, bez dodanog šećera	71.650.288	77.227.464	7,78
0402	Mlijeko i vrhnje, koncentrirano, sa dodanim šećerom	3.554.787	367.778	-89,65
0403	Mlačenica, kiselo mlijeko, vrhnje, jogurt i kefir	22.891.551	30.367.312	32,66
0404	Surutka, s dodanim šećerom	60.294	60.658	0,60
0405	Maslac i mliječni namazi	4.325.619	6.832.072	57,94
0406	Sir i skuta	12.079.700	16.179.657	33,94
	UKUPNO	114.562.240	131.034.941	14,38

Uvoz mlijeka i mliječnih prerađevina 2022/2023. godine (KM)

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Index promjene (%)
0401	Mlijeko i vrhnje, nekoncentrirano, bez dodanog šećera	55.389.682	50.991.401	-7,94
0402	Mlijeko i vrhnje, koncentrirano, sa dodanim šećerom	2.774.900	4.095.322	47,58
0403	Mlačenica, kiselo mlijeko, vrhnje, jogurt i kefir	23.784.948	27.143.057	14,12
0404	Surutka, s dodanim šećerom	10.335.774	9.846.345	-4,74
0405	Maslac i mliječni namazi	18.581.528	22.580.919	21,52
0406	Sir i skuta	114.439.653	115.811.684	1,20
	UKUPNO	225.306.485	230.468.727	2,29

Najznačajnija izvozna tržišta 2023. godine

DRŽAVA	kg	KM
Crna Gora	28.277.577	50.985.962
Hrvatska	7.969.673	23.382.482
Sjeverna Makedonija	14.212.850	23.163.856
Srbija	8.871.840	14.585.459
Kosovo*	4.790.785	7.322.885

Tržišta najvećeg uvoza 2023. godine

DRŽAVA	kg	KM
Njemačka	12.443.925	83.067.248
Hrvatska	17.800.461	55.051.673
Mađarska	13.200.432	23.315.574
Srbija	4.199.453	20.394.694
Slovenija	2.731.098	16.696.995

Tijana Muhamedagić

Jaja

Trendovi u uvozu

Vrijednost izvoza jaja u 2023. godini iznosila je 8,9 miliona KM, što je za 14,92% više u odnosu na 2022. godinu, dok je vrijednost uvoza jaja iznosila 7,2 miliona KM, što je za 42,63 više u odnosu na 2022. godinu.

Ukupni količinski izvoz jaja u 2023. godini je veći za 11,6%, dok je izvoz jaja za preradu povećan za 80,9%.

Ukupan promet vanjskotrgovinske razmjene jaja u 2023. godini iznosio je 16,1 milion KM, dok je pokrivenost uvoza izvozom iznosila preko 100%.

Izvozna tržišta u 2023. godini bila su: Srbija, Crna Gora, Hrvatska i Italija, a najviše se uvezilo iz Srbije, Slovenije, Hrvatske, Mađarske i Ukrajine.

Trendovi u uvozu

Proizvodnja jaja i njihov izvoz iz BiH prema analizama vanjskotrgovinske razmjene kontinuirano raste. Osim što se otvaraju nova tržišta, poput Italije tokom 2022. godine, izvoz jaja za preradu u 2023. godini količinski je porastao za 80,9%. Sagledavajući cjelokupni izvoz agroindustrije, finansijski rezultati izvoza proizvodnje jaja se ne ističu, međutim vrlo je značajno što je kod spomenute proizvodnje pokrivenost uvoza izvozom preko 100%. Bez obzira što se radi o malom učešću u ukupnom izvozu agroindustrije, proizvodnja jaja se iz godine u godinu povećava. Izvoz ovog sektora bi se sa sigurnošću povećao dobivanjem dozvole za izvoz i konzumnih jaja.

Tijana Muhamedagić

Pregled izvoza jaja 2022/2023. godine u kg

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Index promjene (%)
0407	Živinska i ptičija jaja, u ljusci, svježa, konzervirana	1.510.499	1.654.508	9,53
0408	Jaja peradi i ptičja jaja, bez ljuske i žumanjci	45.780	82.800	80,87
	UKUPNO	1.556.279	1.737.308	11,63

Pregled izvoza jaja po državama u 2023. godini

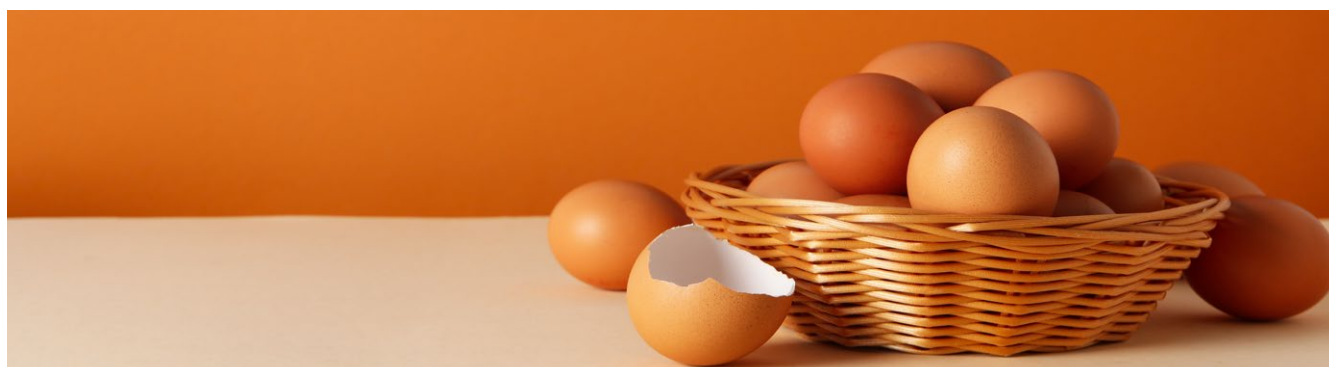
DRŽAVA	kg	KM
Srbija	1.180.183,00	7.297.210,37
Italija	319.062,00	879.416,79
Hrvatska	144.813,00	489.042,57
Crna Gora	93.250,00	211.521,11

Pregled uvoza jaja 2022/2023. godine u kg

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Index promjene (%)
0407	Živinska i ptičija jaja, u ljusci, svježa, konzervirana	1.234.056	1.798.331	45,73
0408	Jaja peradi i ptičja jaja, bez ljuske i žumanjci	129.930	147.083	13,20
	UKUPNO	1.363.986	1.945.414	42,63

Pregled izvoza jaja za 5 vodećih tržišta

DRŽAVA	kg	KM
Srbija	1.426.587	4.346.939
Ukrajina	181.117	1.329.386
Slovenija	132.451	1.230.609
Hrvatska	117.133	811.669
Mađarska	38.350	490.786



Med

Vrijednost izvoza meda u 2023. godini iznosila je 240,9 hiljada KM, što je za 20,3% manje u odnosu na 2022. godinu. Ukoliko posmatramo izvoz meda količinski u 2023. godini, on je manji za 44,4%. U 2023. godini izvezeno je 6,9 tona a u 2022. godini 12,5 tona, dok je uvoz iznosio 468,8 t. Izvozna tržišta u 2023. godini bila su: Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati, različite zemlje i Bahrein. U odnosu na 2022. godinu, bilježi se pad izvoza.

U posmatranom periodu, vrijednost uvoza meda iznosila je 3,5 miliona KM, što je za 25% manje u odnosu na 2022. godinu. Uvozna tržišta u 2023. godini bila su: Hrvatska, Turska, Srbija, Sjeverna Makedonija i Novi Zeland.

Ukupan promet vanjskotrgovinske razmjene meda u 2023. godini iznosio je oko 4 miliona KM, a pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 0,06%.



Izvoz meda u periodu 2022/23. godine

Tarifna glava i naziv	IZVOZ (KM)		Indeks (%)	IZVOZ (kg)		Indeks (%)
	2022.	2023.		2022.	2023.	
0409 Med prirodni	302.317	240.880	-20,32	12.499	6.952	-44,38

Uvoz meda u periodu 2022/23. godine

Tarifna glava i naziv	UVOZ (KM)		Indeks (%)	UVOZ (kg)		Indeks (%)
	2022.	2023.		2022.	2023.	
0409 Med prirodni	4.336.963	3.552.928	-25,13	640.311	468.851	-26,78

Izvozna tržišta

Država	kg	KM
Saudijska Arabija	9.223	182.010
Različite zemlje	1.802	79.282
Ujedinjeni Arapski Emirati	1.330	37.075
Bahrein	144	3.951

Pregled uvoza meda po državama trgovine

Država	kg	KM
Hrvatska	213.111	2.040.145
Turska	166.728	729.978
Srbija	83.659	719.280
Sjeverna Makedonija	5.247	49.381
Novi Zeland	96	11.780

Tijana Muhamedagić

Žitarice

Obim razmjene u 2023. godini vrijednosno je iznosio 256,4 miliona KM što je za 108,7 miliona KM manje u odnosu na 2022. godinu, kada je obim razmjene iznosio 365,2 miliona KM. Pokrivenost uvoza izvozom u 2023. godini je iznosila 6,8% i bilježi se deficit od 223,7 miliona KM.

Vrijednost izvoza žitarica u 2023. godini iznosila je 16,3 miliona KM, što je za 3,8% manje od izvoza u 2022. godini kada je on iznosio 17 miliona KM. Međutim, ukoliko se posmatra količinski, iz BiH je izvezeno žitarica u količini od 38.616,5 tona, što je više za 17.882,2 tona (povećanje od 86,2%) u odnosu na 2022. godinu. Izvoz pšenice i kukuruza je dominantniji u odnosu na druge kulture.

Vrijednost uvoza žitarica u 2023. godini iznosila je 240 miliona KM, što je za 30% manje od uvoza u 2022. godini, kada je on iznosio 348,1 milion KM. Značajan je porast uvoza kukuruza u odnosu na godinu ranije, dok je smanjenje zabilježeno kod pšenice.

Gotovo sve količine žitarica se uvoze iz susjednih zemalja: Srbije, Mađarske i Hrvatske, osim riže koja se uvozi iz Italije.

Većina žitarica spada u berzansku robu i na formiranje njene cijene utiče mnogo faktora, a kako BiH ne proizvodi dovoljne količine za potrebe domaćeg tržišta, primorana je uvoziti oko 50% sa drugih tržišta. Takođe, kada poredimo prosječne cijene pšenice po toni u 2023. i 2022. godini, evidentno je da je u 2023. godini došlo do smanjenja za 30,3% te je jedinična uvozna cijena pšenice iznosila 486 KM/t, za razliku od godinu ranije kada je iznosila 697,1 KM po toni.

Prikaz izvoznih tržišta žitarica u periodu 2022/2023. godine (u KM)

Izvezno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
Hrvatska	9.716.056	10.496.407	8,0
Kosovo*	0	2.222.378	/
Turska	101.544	1.389.277	1268,1
Austrija	2.141.850	1.264.376	-41,0
Srbija	1.222.436	544.023	-55,5
Top 5	13.181.886	15.916.461	20,7
Ostalo	3.834.009	460.615	-87,9
UKUPNO	17.015.895	16.377.076	-3,8

Jedinična uvozna cijena kukuruza je takođe u padu i to za 27,6%, pa je tako u 2023. godini tona kukuruza koštala 489 KM, za razliku od 2022. godine kada je ona iznosila 675,2 KM/t.

Posljedica toga je zasigurno stabilizacija cijena na globalnom tržištu, za razliku od prethodne godine kada je bilo poremećaja i poskupljenja izazvanih rusko-ukrajinskom krizom te privremenom zabranom izvoza ove robe od strane većeg broja zemalja, naročito u prvjoj polovini 2022. godine.

Pregled Izvoza žitarica u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv	2022.	2023.	Indeks (%)
1001	Pšenica i suražica	8.735.483	12.314.942	41,0
1003	Ječam	167.136	15.850	-90,5
1004	Zob	82.116	63.094	-23,2
1005	Kukuruz	7.757.426	3.651.782	-52,9
1006	Riža	36.744	268.402	630,5
1008	Heljda, proso i ostale vrste žitarica	236.989	63.005	-73,4
	UKUPNO	17.015.895	16.377.076	-3,8

Pregled uvoza žitarica u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv	2022.	2023.	Indeks (%)
1001	Pšenica i suražica	194.949.276	109.853.133	-43,6
1002	Raž	500.980	377.924	-24,6
1003	Ječam	8.573.670	8.774.426	2,3
1004	Zob	1.700.087	1.161.734	-31,7
1005	Kukuruz	127.462.663	105.214.009	-17,5
1006	Riža	13.720.820	13.724.738	0,03
1007	Sirak u zrnu	12.727	19.443	52,8
1008	Heljda, proso i ostale vrste žitarica	1.193.339	939.341	-21,3
	UKUPNO	348.113.561	240.064.748	-31,0

Prikaz uvoznih tržišta žitarica u periodu 2022/2023. godine (u KM)

Uvezno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
Srbija	182.722.780	137.518.004	-24,7
Mađarska	88.443.707	59.020.508	-33,3
Hrvatska	62.349.213	27.225.774	-56,3
Italija	6.013.477	5.834.583	-3,0
Slovenija	2.177.225	2.457.582	12,9
Top 5	341.706.401	232.056.451	-32,1
Ostalo	6.407.160	8.008.297	25,0
UKUPNO	348.113.561	240.064.748	-31,0

Jestivo povrće

Obim razmjene jestivog povrća u 2023. godini vrijednosno je iznosio 194,1 miliona KM, što je za 21,2 miliona KM više u odnosu na 2022. godinu kada je obim razmjene iznosio 172,9 miliona KM

Vrijednost izvoza jestivog povrća u 2023. godini iznosila je gotovo 46,7 miliona KM, što je za 6,7% manje u odnosu na 2022. godinu kada je iznosila 50 miliona KM. Posmatrano količinski, iz BiH je izvezeno 11.037,3 tona povrća, što je smanjenje za 18,9% u odnosu na prethodnu godinu kada je izvezeno 2.578,9 t jestivog povrća više.

Iako u padu, kako vrijednosno tako i količinski, izvozom prednjače svježi kornišoni i krastavci kojih je izvezeno u vrijednosti od 6,4 miliona KM (2.057,3 tona manji izvoz nego u 2022.

godini, što je pad od 46%). Izvozom, ali zbog svoje visoke vrijednosti, takođe prednjače i suve gljive kojih je u 2023. godini izvezeno u vrijednosti od 11,5 miliona KM (to je pad od 23,4% u odnosu na prethodnu godinu).

Povećanje izvoza i količinski i vrijednosno zabilježeno je kod kategorije ostalog svježeg povrća (gljive i paprike), kao i kod sušenog mahunastog povrća kojeg je izvezeno u količini od 1.565,3 t (povećanje od 41,4%) u vrijednosti od 5 miliona KM (povećanje od 52,4%).

Tabela 2. Prikaz izvoznih tržišta u periodu 2022/2023. godine (u KM)

R. br.	Izvozno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
1.	Hrvatska	12.591.946	14.505.410	15,20
2.	Njemačka	9.869.901	7.394.634	-25,08
3.	Italija	5.983.286	6.130.289	2,46
4.	Švicarska	7.327.005	4.735.269	-35,37
5.	Slovenija	3.156.934	3.931.389	24,53
	Top 5	40.352.298	36.696.991	-9,06
	Ostalo	9.665.167	9.987.147	3,33
	UKUPNO	50.017.465	46.684.137	-6,66

Tabela 1. Pregled izvoznih rezultata jestivog povrća u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv	2022.	2023.	Indeks (%)
0701	Krompir (sjemenski, mladi i ostali svježi)	1.857.004	2.034.437	9,55
0702	Paradajz svježi	343.174	178.227	-48,07
0703	Crveni i bijeli luk, poriluk i ostale vrste luka te luk za sadnju	266.369	600.925	125,60
0704	Kupus, karfiol i brokula, kelj i ostalo kupusno jestivo povrće	473.620	693.400	46,40
0705	Salata glavatica i cikorija	1.366.158	1.416.088	3,65
0706	Mrkva, bijela repa, cvekla, celer, rotkvica i sl.	8.031	24.165	200,90
0707	Krastavci i kornišoni svježi	9.319.987	6.441.114	-30,89
0708	Grah, grašak i ostalo mahunasto povrće svježe	11.147	7.882	-29,29
0709	Ostalo povrće svježe (patlidžani, paprike, gljive, tikvice i bundeve, ostale zelene salate i blitva)	7.414.218	10.255.281	38,32
0710	Povrće zamrznuto (grašak, grah, kukuruz šećerac, krompir, paprike, mješavine povrća te drugo zamrznuto povrće)	7.507.535	6.240.999	-16,87
0711	Povrće privremeno konzervirano, ali u stanju neprikladnom za neposrednu prehranu	651.247	360.567	-44,63
0712	Osušeno povrće poput sušenih gljiva, luka, paradajza, mrkve i mješavina povrća	17.495.412	13.394.702	-23,44
0713	Osušeno mahunasto povrće (razne vrste graha i leće)	3.303.563	5.036.349	52,45
0714	Slatki krompir - batat	-	-	-
	UKUPNO	50.017.465	46.684.136	-6,66



Tabela 3. Prikaz uvoza jestivog povrća u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv	2022.	2023.	Indeks (%)
0701	Krompir (sjemenski, mladi i ostali svježi)	14.349.700	22.172.962	54,52
0702	Paradajz svježi	18.720.825	24.611.910	31,47
0703	Crveni i bijeli luk, poriluk i ostale vrste luka te luk za sadnju	8.068.505	12.200.147	51,21
0704	Kupus, karfiol i brokula, kelj i ostalo kupusno jestivo povrće	4.400.107	4.623.854	5,09
0705	Salata glavatica i cikorijska	1.251.639	1.388.061	10,90
0706	Mrkva, bijela repa, cvekla, celer, rotkvica i sl.	3.607.900	5.257.594	45,72
0707	Krastavci i kornišoni, svježi	4.336.271	6.654.020	53,45
0708	Grah, grašak i ostalo mahunasto povrće, svježe	203.185	205.531	1,15
0709	Ostalo povrće (patlidžani, paprike, šampinjoni, tikvice i bundeve, ostale zelene salate i blitva)	18.732.705	22.081.769	17,88
0710	Povrće zamrznuto (grašak, grah, kukuruz šećerac, krompir, paprike, mješavine povrća te drugo zamrznuto povrće)	18.820.271	20.802.145	10,53
0711	Povrće privremeno konzervirano, ali u stanju neprikladnom za neposrednu ishranu	8.048	14.556	80,86
0712	Osušeno povrće (luk, sušene gljive, paradajz, mrkve i mješavina povrća)	9.818.753	7.880.196	-19,74
0713	Osušeno mahunasto povrće (razne vrste graha i leće)	20.290.069	19.084.096	-5,94
0714	Slatki krompir - batat	338.629	493.924	45,86
	UKUPNO	122.946.604	147.470.765	19,95

Pregled uvoznih rezultata povrća

Vrijednost uvoza jestivog povrća u 2023. godini iznosio je gotovo 147,5 miliona KM, što je za 19,9% više u odnosu na 2022. godinu kada je uvezeno robe u vrijednosti od 122,9 miliona KM.

Takođe, posmatrano količinski, povrća je u BiH uvezeno u količini od 107.601,7 tona, što je povećanje za 18,9% u odnosu na 2022. godinu kada je uvezeno 93.719,8 tona jestivog povrća.

Uvozom dominira svježe povrće (paradajz, slatke paprike), suvi grah i sjemenski krompir.

Značajan porast uvoza u 2023. godini, kako količinski tako i vrijedno-

Tabela 4. Prikaz uvoznih tržišta jestivog povrća u periodu 2022/2023. godine (u KM)

R. br.	Uvozno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
1.	Turska	18.121.687	23.451.221	29,41
2.	Srbija	18.820.104	22.318.286	18,59
3.	Albanija	16.205.507	20.922.873	29,11
4.	Nizozemska	12.427.147	15.120.577	21,67
5.	Hrvatska	10.970.286	12.990.057	18,41
	Top 5	76.544.731	94.803.014	23,85
	Ostalo	46.401.873	52.667.751	13,50
	UKUPNO	122.946.604	147.470.765	19,95

sno, se bilježi kod krompira (uvezeno 7.072,6 tona više u odnosu na 2022. godinu, što je povećanje od 37,9%) i svježeg paradajza (uvezeno 4.876,5 tona

više u odnosu na 2022. godinu, što je povećanje od 31,4%).

Radoš Šehovac

Voće i orašasti plodovi

Obim razmjene u 2023. godini vrijednosno je iznosio 340,7 miliona KM, što je za 9 miliona KM manje u odnosu na 2022. godinu kada je obim razmjene iznosio 349,7 miliona KM. Pokrivenost uvoza izvozom u 2023. godine iznosila je 31,4% te se bilježi deficit od 177 miliona KM.

Vrijednost izvoza iz kategorije jestivog voća i orašastih plodova u 2023. godini iznosila je 81,5 miliona KM, što je za 31,7% manje od izvoza u 2022. godini koji je iznosio 119,4 miliona KM

(Tabela 1.). Takođe, ukoliko izvoz posmatramo količinski, iz BiH je izvezeno 22.303,7 tona, što je smanjenje za 27,7% u odnosu na godinu ranije kada je izvezeno 8.557 tona više.

Ukoliko se uporedi izvoz od prije pet godina sa količinskim izvozom od 56.092 tona voća u 2019. godini i izvozom od 22.303,7 tona u 2023. godini, bilježi se pad od 60,2% (Tabela 2.).

Do ovakvog stanja su doveli poremećaji na tržištu maline, kao i prestanak izvoza izvoza svježih jabuka i krušaka

na tržište Ruske Federacije. Naime, u 2023. godini niti jedan kilogram ovog voća nije izvezen u tu zemlju direktno iz Bosne i Hercegovine.

Upoređivanjem brojeva primjećujemo sljedeće: 2019. godine izvoz zaleđenih malina iz BiH je iznosio 19.804 tona, a 2023. godine 6.025 tona, što je pad od 69,6%. Godine 2019. izvoz svježih jabuka i krušaka iz BiH iznosio je 23.088 tona, dok je 2023. godine taj broj bio 4.762,6 tona (pad od 79,4%).

Tabela 1. Izvoz jestivog voća i orašastih plodova u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv	2022.	2023.	Indeks (%)
0801	Kokosov orah osušeni, brazilski i indijski orah	1.443.319	2.444.782	69,39
0802	Ostali orašasti plodovi (bademi, lješnici, obični orasi, pistacije i drugo)	4.889.528	5.427.590	11,00
0803	Banane, svježe	69.714	251.818	261,22
0804	Datulje, suve smokve, ananas, avokado i mango	1.562.254	2.222.740	42,28
0805	Agrumi (narandže, mandarine, limuni i limete te klementine i grejpfrut)	933.879	342.838	-63,29
0806	Grožđe svježe i suve grožđice	2.799.871	2.236.587	-20,12
0807	Lubenice i dinje	499.896	283.179	-43,35
0808	Jabuke i kruške, svježe	19.471.030	6.713.491	-65,52
0809	Šljive, kajsije, breskve i nektarine, višnje i trešnje	12.660.247	9.446.394	-25,39
0810	Ostalo svježe voće (jagode, kivi, japanske jabuke)	1.207.957	1.313.519	8,74
0811	Zaleđeno voće (maline, jagode, borovnice, višnje i drugo zaleđeno voće)	70.440.256	47.248.275	-32,92
0812	Voće i orašasti plodovi, privremeno konzervisani, ali u takvom stanju nepodesni za neposrednu ishranu	-	-	-
0813	Voće suho (marelice, šljive te suvo tropsko voće)	3.405.348	3.574.517	4,97
0814	Kore od agruma ili dinja	96	-	-100,00
	UKUPNO	119.383.395	81.505.730	-31,73

Tabela 2. BiH bilježi drastičan pad izvoza voćarskog sektora u posljednjih 5 godina

IZVOZ	tona	KM
2019.	56.092,0	122.633.185
2020.	45.393,4	130.046.830
2021.	37.829,6	151.649.012
2022.	30.860,7	119.383.395
2023.	22.303,7	81.505.730

Tabela 3. Prikaz izvoznih tržišta jestivog voća i orašastih plodova u periodu 2022/2023. godine (u KM)

R. br.	Izvozno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
1.	Srbija	29.163.511	16.726.529	-42,65
2.	Njemačka	21.216.306	16.419.791	-22,61
3.	Hrvatska	10.843.621	12.203.060	12,54
4.	Švajcarska	5.237.235	5.158.681	-1,50
5.	Francuska	5.211.534	3.874.301	-25,66
	Top 5	71.672.207	54.382.362	-24,12
	Ostalo	47.711.188	27.123.369	-43,15
	UKUPNO	119.383.395	81.505.731	-31,73



Trendovi u uvozu

Vrijednost uvoza iz kategorije jestivog voća i orašastih plodova u 2023. godini iznosila je 259,2 miliona KM, što je za 12,5% više od uvoza u 2022. godini kada je iznosio 230,3 miliona KM. Takođe, ukoliko se posmatra količinski, u BiH je uvezeno voća i orašastih plodova u količini od 195.609 tona, što je

povećanje za 9% u odnosu na godinu ranije (veći uvoz za 16.151 t).

Jedini pad uvoza primjećuje se kod višanja, gdje je u 2023. uvezeno 2.600 tona manje nego godinu ranije (pad od 71,4%).

Uvozom dominiraju banane i agrumi (narandže, mandarine, limuni i

limete te klementine i grejpfrut). Osim ovih vrsta voća koje dominiraju uvozom, značajan rast uvoza zabilježen je kod jabuka i krušaka, kojih je u 2023. godini uvezeno više za 9.379,6 tona (povećanje od 36,3%).

Radoš Šehovac

Tabela 4. Uvoz jestivog voća i orašastih plodova u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv	2022.	2023.	Indeks (%)
0801	Kokosov orah osušeni, brazilski i indijski orah	3.965.016	4.584.303	15,62
0802	Ostali orašasti plodovi (bademi, lješnici, obični orasi, pistacije i drugo)	23.375.339	26.890.135	15,04
0803	Banane, svježe	70.960.576	79.776.319	12,42
0804	Datulje, suve smokve, ananas, avokado i mango	11.722.071	13.688.070	16,77
0805	Agrumi (narandže, mandarine, limuni i limete, klementine i grejpfrut)	47.305.432	48.130.579	1,74
0806	Grožđe svježe i suve grožđice	9.112.106	13.393.816	46,99
0807	Lubenice i dinje	8.236.854	11.856.279	43,94
0808	Jabuke i kruške, svježe	20.567.804	24.673.153	19,96
0809	Kajsije, breskve i nektarine, višnje i trešnje te šljive	17.210.719	16.470.653	-4,30
0810	Ostalo svježe voće (jagode, kivi, japanske jabuke)	6.795.342	7.735.557	13,84
0811	Zaleđeno voće (maline, jagode, borovnice, višnje i drugo zaleđeno voće)	6.660.003	6.684.033	0,36
0812	Voće i orašasti plodovi, privremeno konzervisani, ali u takvom stanju nepodesni za neposrednu ishranu	2.889	9.330	222,95
0813	Voće suho (marelice, šljive te suvo tropsko voće)	4.421.537	5.328.116	20,50
0814	Kore od agruma ili dinja	6.014	6.971	15,91
	UKUPNO	230.341.703	259.227.314	12,54

Tabela 5. Prikaz uvoznih tržišta jestivog voća i orašastih plodova u periodu 2022/2023. godine (u KM)



R. br.	Uvozno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
1.	Turska	41.078.175	44.413.185	8,12
2.	Slovenija	32.872.984	37.115.758	12,91
3.	Hrvatska	29.127.437	33.790.735	16,01
4.	Italija	21.906.585	23.612.846	7,79
5.	Srbija	21.280.800	22.712.800	6,73
	Top 5	146.265.980	161.645.323	10,51
	Ostalo	84.075.723	97.581.991	16,06
	UKUPNO	230.341.703	259.227.314	12,54

Pivo

U 2023. godini obim razmjene vrijednosno je iznosio 180 miliona KM, što je više za 26,5% u odnosu na 2022. godinu. Pokrivenost uvoza izvozom u 2023. godini iznosila je 6,6%, a u 2022. godini 5,5%. Ovaj sektor je u deficitu od 165,5 miliona KM

Vrijednost izvoza piva u 2023. godini iznosila je 11,7 miliona KM, što je za 49,2% više u odnosu na 2022. godinu kada je izvezeno 7,8 miliona KM. Takođe, posmatrano količinski, u 2023. godini je izvezeno ukupno 126 hiljada hektolitara (24.930 hl više), što je povećanje od 24,6% u odnosu na 2022. godinu.

Uvoz piva

Vrijednost uvoza piva u 2023. godini je iznosila 177,2 miliona KM, što je za 25,2% više od uvoza u 2022. godini. Međutim, kada uvoz posmatramo količinski, u 2023. godini je uvezeno 1,6 miliona hl piva, nešto manje u odnosu na godinu ranije (9.961 hl), a to je smanjenje od 0,6%.

Čak 90% uvoznog piva dolazi sa tržišta Srbije i Hrvatske, gdje je prosječna uvozna jedinična vrijednost nešto veća u odnosu na prethodnu godinu, ali i znatno veća u odnosu na prethodne godine pa je u 2023. godini iz Srbije iznosila 96,5 KM/hl, a iz Hrvatske 123,1 KM/hl.

Tabela 1. Izvoz piva u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
2203000100	Pivo u bocama	4.084.078	5.577.152	36,6
2203000900	Pivo u posudama zapremine do 10 litara	3.247.327	5.413.622	66,7
2203001000	Pivo u posudama zapremine veće od 10 l (u buradima)	524.397	728.449	38,9
	UKUPNO	7.855.802	11.719.223	49,2

Tabela 3. Uvoz piva u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
2203000100	Pivo u bocama	91.608.240	114.578.648	25,07
2203000900	Pivo u posudama zapremine do 10 litara	44.808.525	56.697.458	26,53
2203001000	Pivo u posudama zapremine veće od 10 l (u buradima)	5.129.582	6.011.824	17,20
	UKUPNO	141.546.346	177.287.930	25,25

Tabela 2. Izvoz piva u periodu 2022/2023. godine (u KM)

Izvozno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
Srbija	5.001.553	7.269.964	45,4
Hrvatska	1.261.918	1.930.781	53,0
Crna Gora	284.912	746.697	162,1
Italija	519.945	577.578	11,1
Slovenija	80.829	303.518	275,5
Top 5	7.149.157	10.828.537	51,5
Ostalo	706.645	890.686	26,0
UKUPNO	7.855.802	11.719.223	49,2

Tabela 4. Uvoz piva u periodu 2022/2023. godine (u KM)

Uvozno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
Srbija	70.850.671	99.715.070	40,7
Hrvatska	49.731.837	61.269.337	23,2
Slovenija	13.991.599	9.233.932	-34,0
Crna Gora	2.681.523	2.473.476	-7,8
Njemačka	2.255.942	2.126.445	-5,7
Top 5	139.511.572	174.818.260	25,3
Ostalo	2.034.775	2.469.669	21,4
UKUPNO	141.546.346	177.287.930	25,3

Radoš Šehovac

Vode i bezalkoholna pića

U 2023. godini ukupan obim razmjene voda, prirodnih, mineralnih, gaziranih, negaziranih, te voda sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju iznosio je 217,2 miliona KM, što je više za 15,4% u odnosu na 2022. godinu. I pored povećanja trendova spoljnotrgovinske aktivnosti u 2023. godini, ipak iz godine u godinu ovaj sektor bilježi sve veći deficit pa je u 2023. godini on iznosio 113,3 miliona KM, dok je, poređenja radi, 2022. godine deficit iznosio 101,9 miliona KM. Pokrivenost uvoza izvozom u 2023. godini iznosila je 31,4%, a u 2022. godini ona je bila 29,7%.

Vrijednost izvoza prirodne mineralne vode, gazirane i negazirane, u 2023. godini iznosila je 7,3 miliona KM, što je za 17,3% više od izvoza u 2022. godini. Posmatrano količinski, izvezeno je 2,8 miliona litara više, što je povećanje od 13,3% u odnosu na godinu ranije. Vrijednost izvoza voda sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju u 2023. godini je iznosila 44,6 miliona KM, što je za 20,9% više od izvoza u 2022. godini. Posmatrano količinski, primjećuje se blagi rast od 0,2%.

Primjetno je povećanje izvoza na Kosovo* od 183%, tj. izvezeno je bezalkoholnog pića i voda u količini od 3,7 miliona litara.

Vrijednost uvoza prirodne mineralne vode, gazirane i negazirane, u 2023. godini iznosila je 34 miliona KM, što je za 19,7% više od uvoza u 2022. godini. Takođe, posmatrano količinski, uvezeno je 5 miliona litara više, što predstavlja povećanje od 9,4% u odnosu na prethodnu godinu. Vrijednost uvoza voda sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju u 2023. godini je iznosila 131,2 miliona KM, što je za 29,1% više od uvoza u 2022. godini. Takođe, kada se uvoz posmatra količinski, u 2023. godini je uvezeno 2,1 milion litara više, što je povećanje od 2,3% u odnosu na godinu ranije. Primjetno je povećanje uvoza iz Srbije od 15,6%, odnosno uvezeno je 8,4 miliona litara bezalkoholnog pića i voda više u odnosu na godinu ranije, ali i iz Hrvatske za 12,1%, odnosno 5,3 miliona litara više.

Izvoz vode prirodne, mineralne, gazirane i bezalkoholnih pića u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
220110	Prirodne mineralne vode, gazirane i negazirane	6.267.738	7.350.571	17,3
2202100000	Voda, sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	36.873.187	44.597.046	20,9
	UKUPNO	43.140.925	51.947.617	20,4

Uvoz vode prirodne, mineralne, gazirane i bezalkoholnih pića u periodu 2022/2023. godine (u KM)

T. br.	Naziv proizvoda	2022.	2023.	Indeks (%)
220110	Prirodne mineralne vode, gazirane i negazirane	28.427.885	34.033.327	19,7
2202100000	Voda, sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	116.649.894	131.237.492	12,5
	UKUPNO	145.077.779	165.270.819	13,9

Vodeća tržišta izvoza voda prirodnih, mineralnih, gaziranih i bezalkoholnih pića u periodu 2022/2023. godine (u KM)

Izvozno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
Hrvatska	21.110.783	25.786.425	22,1
Srbija	6.487.375	8.481.567	30,7
Kosovo*	1.011.509	2.719.881	168,9
Švajcarska	2.327.326	2.250.212	-3,3
Njemačka	2.006.342	2.244.465	11,9
Top 5	32.943.335	41.482.550	25,9
Ostalo	10.197.590	10.465.068	2,6
UKUPNO	43.140.925	51.947.617	20,4

Vodeća tržišta uvoza voda prirodnih, mineralnih, gaziranih i bezalkoholnih pića u periodu 2022/2023. godine (u KM)

Uvozno tržište (top 5)	2022.	2023.	Indeks (%)
Srbija	36.671.160	45.303.146	23,5
Hrvatska	32.751.141	40.678.264	24,2
Mađarska	19.761.175	22.542.599	14,1
Slovenija	14.057.597	16.192.564	15,2
Austrija	12.037.762	13.819.908	14,8
Top 5	115.278.835	138.536.481	20,2
Ostalo	29.798.944	26.734.338	-10,3
UKUPNO	145.077.779	165.270.819	13,9

Radoš Šehovac

Vinska cesta Hercegovine - skrivena strana Mediterana

Hercegovina, koja se nalazi u južnoj regiji Bosne i Hercegovine, jedinstvena je destinacija koja svojom mediteranskom klimom, zadivljujućim pejzažima, autentičnom kulturnom baštinom i običajima privlači posjetitelje iz svih dijelova svijeta. Ova regija dom je velikom broju zadivljujućih kulturnih, prirodnih i religijskih atrakcija.

Vinska cesta Hercegovine obuhvaća vinograde, restorane i smještajne objekte povezane zajedničkom predanošću tradiciji proizvodnje vina ovog područja u okviru koje ćete pronaći seoska domaćinstva i bogata rustikalna jela, ali i šarmantne hotele s pomno osmišljenom i otmjenom kuhinjom. Nježni, a opet robusni plodovi su opipljiv rezultat napornog rada i posvećenosti stanovnika. Lokalno stanovništvo veliča vina proizvedena od autohtonih hercegovačkih sorti, koja postaju sve više prepoznatljiva i na sceni međunarodnih sajмова vina.

Vinska cesta Hercegovine je prirodno sjedinjenje kvalitetnih vina ove regije i gostoprimstva njenog stanovništva, i jednih i drugih rođenih na hercegovačkom tlu. Povijesna nit, utkana u ove vinograde, oblikovala je kulturu lokalnih zajednica, duboko se ukorijenivši u hercegovački krajolik proizvodnjom proslavljenih i kvalitetnih vina.

Vinskom cestom Hercegovine (VCH) rukovodi Vanjskotrgovinska komora BiH u suradnji s gradovima/općinama Ljubuški, Čitluk, Mostar, Čapljina, Stolac i Trebinje, uz podršku USAID Projekta za razvoj održivog turizma Bosne i Hercegovine (Turizam). Vijeće VCH-a, putem kojeg se ruko-

vodi, broji 13 predstavnika iz privatnog i javnog turističkog sektora Bosne i Hercegovine, čiji je mandat da dalje razvija, unapređuje i promovira Vinsku cestu Hercegovine na domaćoj, regionalnoj i međunarodnoj razini kako bi se privukli posjetitelji i turisti tijekom cijele godine.

VTKBiH & USAID-ov Projekt razvoja održivog turizma u Bosni i Hercegovini (Turizam)

VTKBiH i USAID-ov Projekt razvoja održivog turizma u Bosni i Hercegovini (Turizam) imali su ključnu ulogu u revitaliziranju ideje Vinske ceste Hercegovine s ciljem promoviranja njenog potencijala kao primarne međunarodne turističke destinacije. Kao rezultat ovog partnerstva i aktivne suradnje i angažmana privatnog sektora, izgrađen je siguran put ka Iter Vitis članstvu, HWR rebrandiranje, novi HWR website i upravljačka struktura.

Misija Vanjskotrgovinske komore BiH, kao nositelja aktivnosti u projektu, je da osigurava pretpostavke i uvjete za rad VCH-a promoviranjem i jačanjem razvoja ceste kao turističke destinacije, povećanjem interesa i broja posjeta, generiranjem održive ekonomije u sektoru turizma za sve članove, stvaranjem poticajnog okruženja za održive i profitabilne biznise, pružanjem pomoći ekonomiji baziranoj na proizvodnji vina te razvojem i promocijom tržišta.

Dosadašnja postignuća:

- izrađen poslovni plan Vinske ceste Hercegovine
- razvijen novi vizualni identitet Vinske ceste Hercegovine
- izrađen marketinški plan Vinske ceste Hercegovine
- Vinska cesta Hercegovine dobila status Iter Vitis
- mapiranje turističkih atrakcija Vinske ceste Hercegovine
- izrađena brošura i mapa Vinske ceste Hercegovine
- osnovano Vijeće Vinske ceste Hercegovine
- pokrenuta nova web stranica Vinske ceste Hercegovine
- pokrenuta ciljna marketinška kampanja na društvenim medijima

U međuvremenu je nastavljen kontinuiran rad i objavljivanje na društvenim mrežama Vinske ceste (Instagram, Facebook) te je lansirana nova moderno dizajnirana web stranica HWR. Na našim društvenim mrežama, u samo pola godine rada, doseg pregleda je bio 12.000.000, što je impresivan rezultat.

Vanjskotrgovinska komora BiH je započela sve procedure kada je u pitanju zaštita brenda Vinske ceste Hercegovine pri Institutu za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine, kao i sve druge neophodne aktivnosti koje se odnose na buduće članstvo u Vinskoj cesti Hercegovine.



Iter Vitis

U rujnu 2022. godine Vinska cesta Hercegovine je zvanično primljena u Iter Vitis kulturnu rutu Vijeća Europe, čime je napravljen važan korak za turističko gospodarstvo Bosne i Hercegovine, a posebno za područje Hercegovine i šest uključenih lokalnih zajednica - Ljubuškog, Čitluka, Čapljine, Mostara, Stoca i Trebinja. Članstvo u ovoj važnoj međunarodnoj inicijativi dodatno doprinosi promociji Bosne i Hercegovine kao turističke destinacije, unapređenju poslovanja i promociji hercegovačkih vinara, kao i unapređenju poslovanja velikog broja pratećih uslužnih djelatnosti. Na petoj dodjeli nagrade „Iter Vitis 2022“ u Santiago de Composteli u Španjolskoj, tri nagrade su otišle u Bosnu i Hercegovinu. Nagrade su dobili: Grad Mostar - za najbolji vinski grad, Grad Trebinje - za najbolju održivu destinaciju i manastir Tvrdoš - za najbolju praksu koja unapređuje kulturno-povijesno naslijeđe i vino.

Naši naredni koraci:

- razvoj interaktivne mape sa svim članovima i turističkim atrakcijama
- nastavak ciljne marketinške kampanje na društvenim medijima
- organizacija treninga
- podrška vinskim festivalima
- FAM posjete za lokalne i regionalne turooperatore

Recevin – Europska mreža vinskih gradova

U srpnju 2023., Gradu Mostaru dodijeljena je prestižna titula „Europskog grada vina Dionisios 2024“ Europske mreže vinskih gradova (RECEVIN), na ceremoniji upriličenoj u Europskom parlamentu u Bruxellesu. Titulu je dodijelila Europska mreža vinskih gradova s ciljem promocije destinacija koje su uspješno napravile spojnicu između turizma i vina. Svečano proglašenje Grada Mostara Europskim gradom vina za 2024. godinu dogodilo se tijekom sastanka Upravnog odbora RECEVIN-a, na kojem je Emmanuella Panke, u ime Iter Vitisa, održala uvodni govor predstavljajući Mostar kao destinaciju sa velikim turističkim potencijalom i bogatom kulturom. Darko Pehar, u ime Vanjskotrgovinske komore BiH, i savjetnik gradonačelnika Grada Mostara su se obratili Upravnom odboru prigodnim izjavama i zahvalama. Ovo priznanje jača turističku privlačnost i potiče lokalno gospodarstvo. Mostar će pod titulom Europskog grada vina organizirati bogat spektar vinskih događanja tijekom 2024. godine. Ova inicijativa potiče međunarodnu suradnju i održivi razvoj hercegovačke regije.

Članstvo u VCH-u

Svi proizvođači vina, vinarije, smještajni i ugostiteljski objekti, agroturizmi, turistički vodiči, muzeji, gradovi i općine te ostali pružatelji usluga pozvani su da postanu članovi Vinske ceste Hercegovine. Članstvo donosi brojne prednosti, uključujući mogućnost sudjelovanja u različitim manifestacijama, promociju na međunarodnom nivou te suradnju s drugim članicama ove značajne vinske rute.

Ako želite postati dio ove priče o uspjehu, pridružite se Vinskoj cesti Hercegovine i s nama promovirajte skrivenu stranu Mediterana, otkrivajući čuda vina i bogatstvo hercegovačke kulture.

Darko Pehar

Pogodnosti koje dobijate članstvom

Marketing i promocija:

- naše objave na digitalnim platformama su već ostvarile 12,1 milijun prikazivanja i dosegle 4,5 milijuna korisnika samo u prvih 6 mjeseci zahvaljujući kanalima poput Facebooka i Instagrama
- istaknuta pozicija na modernoj web stranici s posebnim pogodnostima za oglašavanje
- vidljivost na interaktivnoj online mapi koja je već iznimno popularna među posjetiteljima Stoga osigurajte da Vaša lokacija bude jasno označena kako bi Vas potencijalni posjetitelji lako pronašli
- promocija Vaših proizvoda putem tiskanih promotivnih materijala, uključujući mape i brošure
- iskoristite prepoznatljivost brendova Vinske ceste Hercegovine i Iter Vitisa u vlastitim publikacijama i komunikaciji
- povećajte Vašu vidljivost prema turističkim agencijama i turoperatorima i budite uključeni u FAM posjete koje će se organizirati u sklopu promocije Vinske ceste Hercegovine
- osigurajte distribuciju brošura u hotelima i restoranima koji su članovi Vinske ceste Hercegovine
- prvi saznajte za lokalne vinske događaje i iskoristite ih za promociju!
- Osigurajte integraciju online plaćanja za ponuđene sadržaje putem platforme Monri - na hwrba i/ili na stranicama članova VCH-a

Obuka i izgradnja kapaciteta:

- sudjelujte na radionicama i tečajevima za stručno usavršavanje koje organizira i sufinancira Vijeće Vinske ceste Hercegovine
- osigurajte pristup informacijama i analizama trendova posjeta, statistika i istraživanja tržišta koja će Vam pomoći u donošenju ključnih poslovnih odluka
- ostvarite nove kontakte sudjelovanjem na događajima namijenjenim profesionalnom umrežavanju i razvoju, kao i razmjeni iskustava i znanja
- iskoristite mogućnost savjetovanja i podrške za unapređenje ljudskih resursa u Vašem poslovanju

Savjetovanje i unapređenje razvoja proizvoda:

- unaprijedite status Vaše vinarije nominacijom za članstvo u Iter Vitisu
- sudjelujte u konzultacijama za razvoj turističkih proizvoda, brendiranje i povezivanje cjelokupne turističke ponude na Vinskoj cesti Hercegovine
- pristupite bazama podataka turističkih proizvoda i iskustava Vinske ceste Hercegovine
- budite dio zagovaranja poboljšanog razvoja turističkog proizvoda

Blaž Enology

Članstvo u VCH-u će omogućiti svim članovima da prvi saznaju i sudjeluju na lokalnim vinskim događajima. Jedan od takvih događaja je i festival vrhunskih vina Blaž Enology na kojem posjetitelji imaju priliku kušati ponajbolje od hercegovačkih vina. U okviru festivala održava se i I. stupanj sommelierstva na kojem se ugostitelje i njihovo osoblje podučava o vinima te upoznaje s novim trendovima u ugostiteljskom sektoru.

HERZEGOVINA WINE ROUTE
VINSKA CESTA HERCEGOVINE

*Poziv za članstvo
u Vinsku cestu Hercegovine*

Budite dio skrivene strane Mediterana!

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРОГОВИНСКА КОМПАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

INTERNACIONALIZACIJA

Portal za podršku malim i srednjim poduzećima



Robe

Usluge

Pristup tržištima

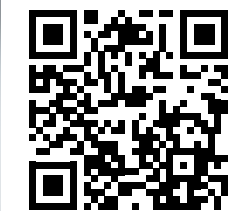
Pristup finansijama

Poslovno povezivanje

Alati

Vanjskotrgovinska
razmjena BiH

Praktikum za
internacionalizaciju



<https://rb.gy/zo5srr>



VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Aktivnosti promocije izvoza i poslovnog povezivanja u 2024. godini

DATUM	TIP DOGAĐAJA	NAZIV	MJESTO	ORGANIZATORI
od 1. 1. do 30. 6. 2024.	B2B, Online	GreenEnergy:Community	Dresden, Njemačka	ZTS-Zentrum für Technologiestruktur-entwicklung Region Ri-esa-Großenhain GmbH, EEN mreža
od 14. do 18. 1. 2024.	Izlaganje na sajmu	IMM 2024 - Međunarodni sajam namještaja i interijera	Keln, Njemačka	VTK/STKBiH
od 28. 2. do 1. 3. 2024.	Posjeta sajmu	Posjeta sajmu Key - The energy transition expo Međunarodna izložba obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti	Rimini, Italija	VTK/STKBiH
od 5. do 7. 3. 2024.	Izlaganje na sajmu	ITB Berlin 2024 - Međunarodni sajam turizma	Berlin, Njemačka	VTK/STKBiH, TORS, Visit Sarajevo i Turistički klaster Hercegovina
6. 3. 2024.	B2B	Poslovni forum i susreti privrednika drvoprerađivačkog sektora i opremanja objekata iz Bosne i Hercegovine i Crne Gore	Podgorica, Crna Gora	VTK/STKBiH, EEN mreža, Privredna komora Crne Gore
8. i 9. 3. 2024.	B2B	MBM Tourism Prague 2024	Prag, Češka Republika	Centru pro regionální rozvoj České republiky, EEN mreža

od 10. do 12. 3. 2024.	Izlaganje na sajmu	PROWEIN 2024 - Međunarodni sajam vina i žestokih pića	Dizeldorf, Njemačka	VTK/STKBiH
od 12. do 15. 3. 2024.	Posjeta sajmu i B2B	Posjeta sajmu metalske industrije - ESEF Utrecht	Utreht, Nizozemska	VTK/STKBiH
od 12. do 15. 3. 2024.	B2B	Circular-Renewable B2B FGEXPO RESTECH	Thessaloniki, Greece	Federation of Industries of Greece (SBE), TIF HELEXPO S.A., EEN mreža
od 12. do 24. 3. 2024.	Izlaganje na sajmu	Wine Expo 2024 PTAK - Međunarodni sajam vina	Varšava, Poljska	Privredna komora FBiH VTK/STKBiH
od 9. do 11. 4. 2024. – online od 22. do 25. 4. 2024. – onsite	B2B - hibridni	Technology & Business Cooperation Days 2024	Hannover, Njemačka	EEN Njemačka/Nbank, EEN mreža
od 16. do 20. 4. 2024. 17. 4. 2024. - B2B onsite 18. i 19. 4. 2024. - B2B online	Nastup VTKBiH/STKBiH i B2B	Nastup VTKBiH/STKBiH na 25. međunarodnom sajmu gospodarstva i organizacija B2B susreta u okviru EEN mreže	Mostar, Bosna i Hercegovina	VTK/STKBiH, EEN mreža
od 17. do 19. 4. 2024.	B2B - hibridni	GreenTech 2024 - Future of Building	Beč, Austrija	Privredna komora Austrije, Advantage Austria, Savezno ministarstvo za rad i ekonomska pitanja, EEN mreža
od 22. do 25. 4. 2024.	Izlaganje na sajmu	SEBEE 2024 - Međunarodni sajam građevinarstva	Beograd, Srbija	CCI Republika Srpska VTK/STKBiH
od 22. do 25. 4. 2024.	Posjeta sajmu	Posjeta sajmu Tech-Textil	Frankfurt, Njemačka	VTK/STKBiH
od 23. do 26. 4. 2024.	Izlaganje na sajmu	NOVI SAD 2024 – Međunarodni sajam poljoprivrede	Novi Sad, Srbija	Privredna komora RS VTK/STKBiH
od 18. do 23. 5. 2024.	Izlaganje na sajmu	Međunarodni sajam tehnike i tehničkih dostignuća 2024	Beograd, Srbija	Privredna komora RS VTK/STKBiH
od 21. do 23. 5. 2024.	Izlaganje na sajmu	China-CEEC EXPO Međunarodni sajam Kina –Centralna i Istočna Evropa	Ningbo, Kina	VTK/STKBiH
od 17. do 20. 6. 2024.	Izlaganje na sajmu	EUROSATORY 2024 - Međunarodni sajam namjenske industrije	Pariz, Francuska	VTK/STKBiH
od 17. do 21. 6. 2024.	Izlaganje na sajmu	Munich Fabric Start - Međunarodni sajam tekstilne industrije	Minhen, Njemačka	VTK/STKBiH
od 29. 6. do 1. 7. 2024.	B2B	Torino Fashion Match 2024	Torino	Unioncamere Piemonte, EEN mreža
od 18. do 20. 7. 2024.	Izlaganje na sajmu	KIND + JUGEND - Međunarodni sajam namještaja i drugih proizvoda za djecu	Keln, Njemačka	VTK/STKBiH
od 3. do 5. 9. 2024.	Izlaganje na sajmu	AMBIENTA 2024 - Međunarodni sajam namještaja, unutaršnjeg uređenja i popratne industrije	Zagreb, Hrvatska	Privredna komora FBiH VTK/STKBiH
od 19. do 23. 10. 2024.	Izlaganje na sajmu	SIAL 2024 - Međunarodni sajam hrane	Pariz, Francuska	VTK/STKBiH
od 12. do 14. 11. 2024.	Izlaganje na sajmu	ELMIA SUBCONTRACTOR 2024 - Međunarodni sajam metalske industrije	Jonkoping, Švedska	VTK/STKBiH
od 3. do 5. 12. 2024.	Izlaganje na sajmu	GACS 2024 - Međunarodni sajam dobavljača automobilske industrije	Štuttgart, Njemačka	Privredna komora FBiH VTK/STKBiH



Januar u Kelnu - Bosna i Hercegovina na sajmu namještaja imm 2024

U periodu od 14. do 18. januara 2024. godine realiziran je 12. grupni nastup bh. kompanija na Međunarodnom sajmu namještaja i interijera imm Cologne u Kelnu, Njemačka, koji je organizirala i sufinansirala Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine

Na štandu je prezentiran namještaj od punog drveta, pločastih materijala i tapecirani namještaj za trpezarije, dnevne i spavaće sobe, te namještaj za opremanje objekata – nove kolekcije i proizvodi sedam bh. kompanija: Arting gradnja d. o. o. Lukavac, AS Nostro d. o. o. Tešanj, Bosnian Beech Board d. o. o. Visoko, Drinjača d. o. o. Šekovići, Laurel d. o. o. Prijedor, Quantum d. o. o. Sarajevo te Standard d. o. o. Prnjavor.

Nacionalni štand Bosne i Hercegovine, ukupne površine 196 m², isticao se otvorenim, modernim konceptom u centru hale 7. Kvalitet izlagača u hali (jaki brendovi iz Danske, Nizozemske, Francuske i drugih zemalja zapadne Evrope) te pozicioniranje pored prostora za održavanje stručnih

prezentacija, dodatno je doprinijelo primijećenosti i posjećenosti naše postavke i ukupnom dojmu nastupa Bosne i Hercegovine.

Bh. izlagači su imali oko 180 kontakata sa partnerima iz 36 zemalja. Najviše partnera je iz Evrope (Njemačka, Danska, Nizozemska, Velika Britanija, Francuska, Belgija, Austrija, Švicarska, Italija itd.), među kojima je i nekoliko velikih distributivnih i prodajnih lanaca. Kupci su tražili dostavu adekvatnih kataloga i cjenovnika, bilo je interesa za proizvodnu kooperaciju, a neki izlagači su dobili zahtjeve za konkretne ponude određenih modela namještaja. Očekivanja bosanskohercegovačkih firmi uglavnom su ostvarena i sve firme su izrazile zadovoljstvo ostvarenom kvalitetom kontakata.

Kontinuitet podrške VTKBiH sektoru namještaja

Pod sloganom „Tradicija za budućnost“, a s ciljem utiranja puta za bosanskohercegovački namještaj na tržištu EU, VTKBiH je za 12 godina izlaganja u Kelnu podržala 90 nastupa firmi u okviru štanda Bosne i Hercegovine.

Na tom je putu ostvarena saradnja sa svim relevantnim sudionicima i zainteresiranim stranama za unapređenje konkurentnosti i rasta izvoza sektora namještaja Bosne i Hercegovine, kao što su: proizvođači i izvoznici namještaja, komora, dizajneri, akademska zajednica, mediji, međunarodni programi i državne institucije.

Projekat je značajno afirmirao održivost naše industrije namještaja na trži-

štu Njemačke i Evropske unije i ukazao na potencijal za njen daljnji razvoj.

Njemačka je dominantno najznačajnije izvozno tržište za bh. proizvođače namještaja na koje se plasira trećina cjelokupnog izvoza namještaja iz naše zemlje. U 2023. godini je na ovo tržište izvezeno ukupno 116,6 miliona eura vrijednosti namještaja od drveta te dodatno još 11,4 miliona eura dijelova za namještaj. U Njemačku su se najviše izvozila tapecirana sjedala, namještaj za spavaće sobe, trpezarije i dnevne sobe. Naš namještaj nalazi svoje mjesto i na drugim evropskim tržištima, kao što su Hrvatska, Nizozemska, Austrija, Švicarska, Italija, Francuska, Poljska i druge zemlje.

Bosanskohercegovačke kompanije pozdravljaju kontinuitet podrške koji im VTKBiH pruža na ovom međunarodnom sajmu i smatraju da je ona i dalje neophodna za kontakte sa evropskim kupcima, uvid u konkurenciju i trendove u industriji. Također, kompanije žele i podršku u aktivnostima pristupa novim tržištima.

Sajam imm Cologne ponovo otvara poslovnu godinu za industriju interijera

Nakon vanrednog proljetnog izdanja sajma u 2023. godini, ove se godine imm Cologne vratio u svoj redovni januarski termin. Iako još nije na nivou manifestacija prije pandemije, a imajući u vidu i krizu sektora namještaja u Njemačkoj,



sajam je ipak ostvario zavidan rezultat sa oko 750 izlagača i oko 42.000 posjetilaca iz 129 zemalja.

Rekonceptualizirani imm Cologne impresionirao je raznolikim nizom događaja osmišljenih da promoviraju razmjenu između učesnika sajma u sektoru dizajna interijera u skladu sa svojim motom „Povezivanje zajednica“. Ovom strategijom, ovogodišnje izdanje sajma označilo je ključnu prekretnicu u njegovoj daljnjoj evoluciji.

Sajam je snažno promovirao nezastavljive trendove interijera usklađene sa ciljevima održivog razvoja. Kako industrija namještaja može napraviti lijepe i funkcionalne, ali i dugotrajne proizvode, bez negativnog utjecaja na okoliš, korištenjem novih pristupa i

tehnologija – izazov je koji su prihvatile kako male inovativne tako i velike kompanije. Ništa manje ne očekuje se ni od naših izvoznika namještaja, a veliki distributivni lanci već dobavljačima postavljaju zahtjeve za pribavljanjem izvještaja o društvenoj odgovornosti i poštivanju ekoloških standarda.

Prognoze postupnog izlaska iz krize i blagog rasta tržišta namještaja u svijetu i EU u narednim godinama dobar su pokazatelj i za naše firme da aktivno nastave sa svojom promocijom na ovom tržištu, polažući veliku pažnju usvajanju spomenutih zahtjeva i održivog načina poslovanja.

Lejla Međedović



Bh. kompanije posjetile sajam KEY - The Energy Transition Expo

Energetska tranzicija je ključna za održivu budućnost naše planete. Pomaže u smanjenju emisija štetnih gasova, potiče razvoj obnovljivih izvora energije, doprinosi energetske neovisnosti, omogućuje stvaranje novih poslova i tehnoloških inovacija, dok istovremeno štiti okoliš i smanjuje ovisnost o fosilnim gorivima.

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine kroz niz svojih aktivnosti nastoji bh. kompanijama približiti ovu temu te je prvi put organizirala dvodnevnu posjetu prestižnom međunarodnom sajmu KEY - The Energy Transition Expo, održanom od 27. 2. do 1. 3. 2024. godine u Riminiju, Italija.

KEY - Energy Transition Expo je vodeći evropski sajam posvećen promociji energetske tranzicije i inovacija u oblasti energetike. Sajam okuplja stručnjake, preduzeća i organizacije iz različitih sektora kako bi zajedno istražili nove tehnologije, strategije i pristupe koji

podržavaju prelazak na održivije izvore energije. U 14 paviljona, na površini od 60.000 m², obuhvaćene su sljedeće oblasti:

- solarna energija
- energija vjetra
- vodonik
- skladištenje energije
- energetska efikasnost
- e-mobilnost

Ovaj događaj pruža platformu za razmjenu ideja, umrežavanje i podršku razvoju projekata usmjerenih ka smanjenju ugljeničnog otiska i unapređenju energetske efikasnosti. Posjetioци sajma imaju mogućnost otkriti nove trendove i inovativne tehnologije u oblasti zelene, održive ekonomije i obnovljivih izvora energije, proširiti komercijalne i institucionalne kontakte i pronaći inspiraciju u najboljim praksama kompanija, visokotehnološkim proizvodima i projektima.

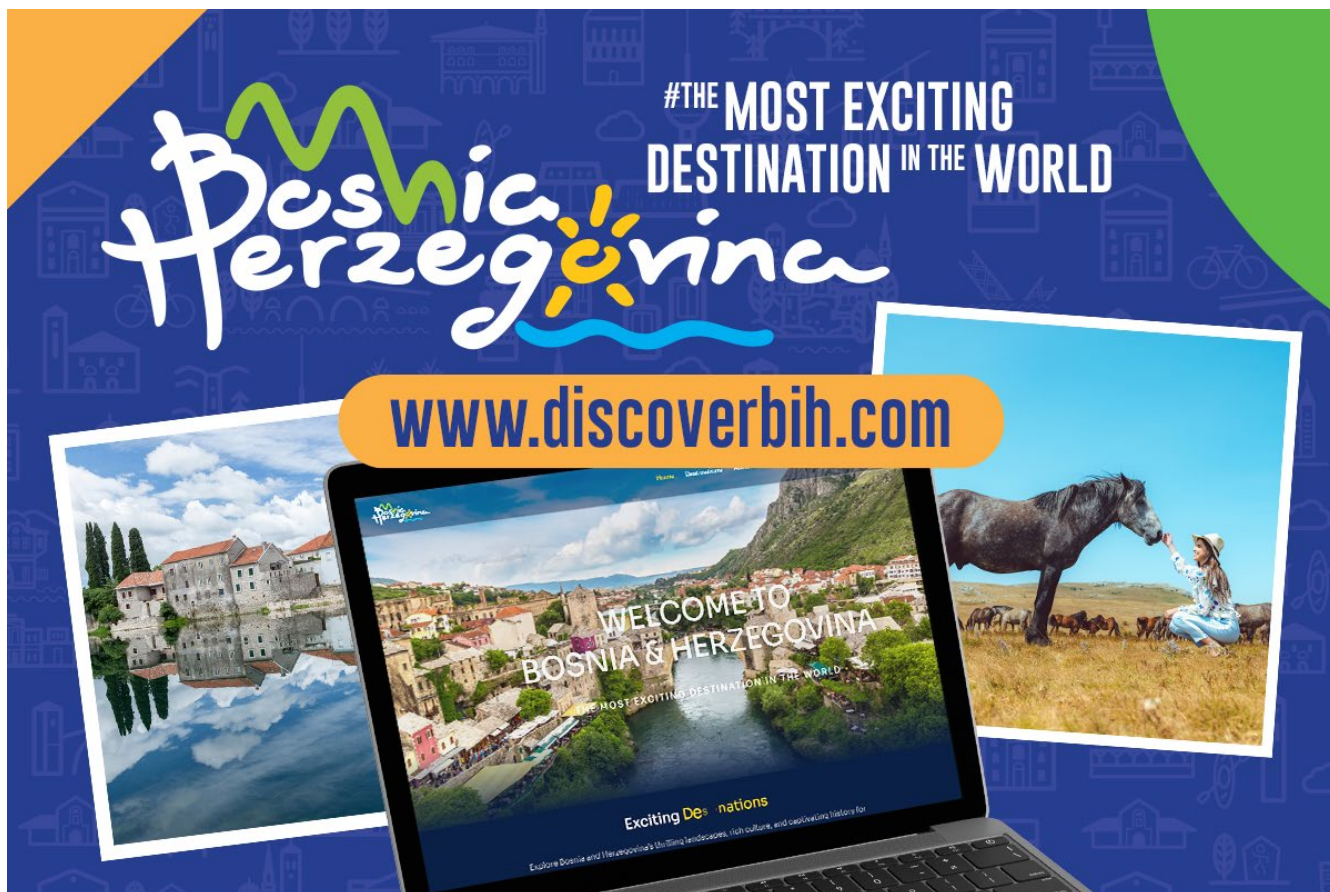
U delegaciji Bosne i Hercegovine, pored organizatora, učestvovali su predstavnici šest bh. kompanija: Emerus (Široki Brijeg), Bosnamontaža (Prijedor), Item Energy (Mostar), AD Alpro (Vlasenica), GS Tvornica mašina (Travnik) i BH Aluminium (Vlasenica).

Tokom sajma su održani razni događaji, konferencije, rasprave i radionice koje su posjetiocima pružile priliku da se informiraju o najnovijim dostignućima u oblasti obnovljivih izvora energije te pametnih tehnologija i rješenja koja doprinose održivoj budućnosti.

Bh. kompanije su ostvarile veliki broj kontakata na sajmu te prisustvovalе različitim konferencijama na temu energetske tranzicije.

Aida Vidimlić





Discoverbih.com

Sveobuhvatna prezentacija destinacije Bosne i Hercegovine

Prva web stranica posvećena destinaciji Bosne i Hercegovine, www.discoverbih.com, koju je razvila Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine uz podršku USAID-ovog projekta razvoja održivog turizma u Bosni i Hercegovini, nudi detaljne informacije za sve one koji planiraju posjetiti Bosnu i Hercegovinu.

Discoverbih.com je mnogo više od turističkog vodiča. To je digitalni portal koji korisnicima nudi detaljne informacije o turističkim destinacijama, aktivnostima, smještaju, gastronomiji i kulturnim događajima širom Bosne i Hercegovine. Kroz interaktivne sadržaje, korisnici mogu na jednostavan način planirati svoje putovanje, otkriti skrivene dragulje i izravno se povezati s lokalnim turističkim operaterima i pružateljima usluga u sektoru turizma.

Jedan od glavnih ciljeva destinacijske

web stranice je olakšati pristup informacijama i omogućiti putnicima da na autentičan način dožive sve što Bosna i Hercegovina ima za ponuditi. Osim toga, cilj web stranice je da se promovira održivi turizam i podrži lokalna ekonomija kroz promociju malih i srednjih poduzeća u turističkom sektoru.

Važno je napomenuti da je web stranica kreirana s posebnom pažnjom prema dizajnu i korisničkom iskustvu, čineći kompletan sadržaj intuitivnim i pristupačnim za sve korisnike, bez obzira na njihovo prethodno znanje o Bosni i Hercegovini. Od interaktivnih mapa do detaljnih vodiča i preporuka - sve je dizajnirano tako da motivira posjetitelje da istražuju i dožive Bosnu i Hercegovinu.

Web stranica discoverbih.com je povezana s jednom od najvećih svjetskih putničkih platformi [Expedia](https://www.expedia.com) i pruža

priliku posjetiteljima da direktno rezerviraju smještaj ili aktivnost za lokacije koje pretražuju. Kada korisnici pretražuju stranicu, prilikom odabira kategorije smještaja ili aktivnosti, automatski su preusmjereni na kompletnu Expedia ponudu za izravnu rezervaciju. To je velika prednost u podizanju međunarodnog profila destinacije.

Web stranica je već privukla značajnu pažnju međunarodnih medija i turističkih stručnjaka, čime se otvaraju nova vrata za razvoj turizma u zemlji.

Uskoro će biti objavljen javni poziv za uvrštavanje novih kompanija za upravljanje destinacijom (DMC) na prvu destinacijsku web stranicu.

Posjetite www.discoverbih.com i istražite bogato kulturno-historijsko naslijeđe Bosne i Hercegovine.



Projekat EENergy dodjeljuje 9 miliona eura za 900+ grantova za mala i srednja preduzeća

Projekat EENergy će dodijeliti 9 miliona eura u formi od 900+ grantova za mala i srednja preduzeća širom Evrope kako bi se uključili u aktivnosti, nabavku ili integracije koje će poboljšati njihovu ukupnu potrošnju energije za minimalno 5%.

Svaka kompanija može aplicirati za maksimalno 10.000 eura granta sa 100%-tnim finansiranjem.

Projekat EENergy realizuje se u saradnji sa servisima održivosti Evropske preduzetničke mreže (Enterprise Europe Network) u okviru Programa jedinstvenog tržišta.

Evropska preduzetnička mreža (EEN mreža) je najveća svjetska mreža podrš-

ke za mala i srednja preduzeća (MSP) s međunarodnim ambicijama.

Preko 450 partnerskih organizacija EEN mreže na jedinstvenom evropskom tržištu i šire tu je za pružanje usluga svakom MSP-u.

EEN mreža nudi kombinaciju mogućnosti učenja, prilagođenih savjeta i podrške za pronalaženje najboljih partnerstava.

Posljednjih godina EEN mreža proširila je svoje usluge kako bi pomogla kompanijama da pređu na veću ekološku i društvenu održivost i postignu digitalnu transformaciju.

Evropska preduzetnička mreža preporučuje sljedeće proizvode

i tehnologije koje mogu poboljšati energetska efikasnost: https://eu-norddanmark.dk/wp-content/uploads/2024/01/EEN_Catalogue_Energy_Solutions_1_2023-1.pdf.

Na stranici <https://eenergy.grant-platform.com/> možete pronaći sve informacije u vezi sa otvorenim pozivom, kao i smjernice za aplikante, pitanja i odgovore.

Poziv je otvoren do 15. maja 2024. godine.

Prilikom ispunjavanja aplikacije, izaberite opciju BITNET konzorcijum, a za dodatne informacije molimo da kontaktirate Jadranku Stany na e-mail: jadranka.stany@komorabih.ba.

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, kao koordinator Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine, u saradnji sa partnerima iz konzorcija (Sarajevska regionalna razvojna agencija, Univerzitet u Sarajevu, INTERA Tehnološki Park Mostar, BIT Centar Tuzla, Razvojna agencija Unsko-sanskog kantona Bihać i Zenička razvojna agencija), na web stranici www.een.ba objavljuje ponude iz baza koje evidentiraju EEN profile poslovne saradnje, profile iz oblasti istraživanja i razvoja, kao i ponude iz baze koja evidentira EEN tehnološke profile onih privrednih i istraživačko-tehnoloških subjekata koji su iskazali interes za saradnju sa kompanijama iz Bosne i Hercegovine.

Sve ponude koje su prezentirane iz baze poslovne saradnje EEN mreže su odabrane po kriterijima koji su prihvatljivi za izvozno orijentirane kompanije, što znači da se uzimaju u obzir samo one poslovne ponude (profile) koje povećavaju izvozni kapacitet malih i srednjih preduzeća iz Bosne i Hercegovine.

Ako želite stupiti u kontakt s preduzećima čije ponude su objavljene ili ako želite da se ponuda / profil Vašeg preduzeća nađe u bazi podataka EEN mreže, kontaktirajte nas putem e-maila koji je naveden na svakoj ponudi/profilu. Procedura je vrlo jednostavna:

- Ispunite obrazac / profil za poslovnu / istraživačku / tehnološku saradnju;
- Ponuda / profil Vašeg preduzeća se unosi u EEN bazu podataka;
- Vaš ponuda / profil se dalje objavljuje u poslovnim magazinima / internet stranicama EEN centara / kontakta tačaka u zemljama u kojima tražite poslovnog partnera.

Više informacija o uslugama Evropske preduzetničke mreže (EEN) u Federaciji Bosne i Hercegovine možete pronaći na web stranici: <https://een.ba/bs>

Usluge EEN mreže su provjerene, brze i besplatne.

Partneri BITNET konzorcija u Federaciji Bosne i Hercegovine



VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA



BIT Centar
BUSINESS INNOVATION
AND TECHNOLOGY



RAUSK
RAZVOJNA AGENCIJA
UNSKO-SANSKOG KANTONA



Sarajevska regionalna
razvojna agencija



Sarajevo Economic Region
Development Agency

Putem dolje datog linka možete SAMI pronaći opciju search (Partnering opportunities) i pregledati sve ponude/zahitjeve inostranih privrednih entiteta (business entities):

<https://een.ec.europa.eu/partnering-opportunities>



Strategija EU za dunavski region

Dunavska strategija pruža brojne mogućnosti za poticanje integracija i rasta zemalja različitog nivoa ekonomske razvijenosti, okupljenih oko Dunava kao rijeke sa najizraženijim međunarodnim karakterom u svijetu. To je značajan evropski hidrološki bazen te vrlo značajan ekološki koridor

Strategija EU za dunavski region (EU Strategy for the Danube Region - EUSDR), koju je formalno usvojilo Vijeće Evropske unije 24. juna 2011. godine, predstavlja jednu od četiri makroregionalne strategije. Pored Strategije za dunavski region, EU ima razvijenu Strategiju EU za region Baltičkog mora (EU Strategy for the Baltic Sea Region - EUSBSR), Strategiju EU za alpski region (EU Strategy for the Alpine Region - EUSALP) i Strategiju EU za jadransko-jonski region (EU Strategy for the Adriatic Ionian Region - EUSAIR).

Dunavska strategija ima za cilj stvaranje sinergije i koordinacije između postojećih politika i inicijativa na području dunavskog regiona. Zamišljena je kao odgovor zajedničkim izazovima s kojima se suočavaju države članice Evropske unije i treće zemlje koje se na-

laze na geografskom području dunavskog regiona. Kada se govori o Strategiji za dunavski region, želi se naglasiti da se ne radi o finansiranju, nego o bližoj saradnji i povezivanju.

Strategija obuhvata 14 zemalja (271 region) dunavskog riječnog sliva, od kojih su 9 članice EU (Austrija, Češka, Mađarska, Bugarska, Hrvatska, Slovenija, Rumunija, Slovačka i Njemačka), dok ostalih 5 čine zemlje nečlanice EU (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Moldavija, Srbija i Ukrajina).

Strategija za dunavski region je bazirana na četiri osnovna tematska stuba:

- povezivanje i komunikacije – saobraćaj, plovidba, prateća infrastruktura i energetika
- zaštita životne sredine – prevencija rizika (prije svega zaštita od poplava) i održivo korištenje prirodnih resursa

- izgradnja prosperiteta u dunavskom regionu – konkurencija, ljudi i sposobnosti
- jačanje sigurnosti regiona – institucionalni kapaciteti i sigurnost

Svaka država učesnica ima svog nacionalnog koordinatora koji koordinira učešće svoje zemlje u provođenju EUSDR-a. Uloga nacionalnog koordinatora je da promovira strategiju i informira relevantne zainteresirane strane na nacionalnom nivou. S ciljem pružanja pomoći u provedbi, komunikaciji i evaluaciji EUSDR-a, a na inicijativu Evropske komisije, formirana je Dunavska strateška tačka.

Više informacija dostupnije je na linku: <http://www.danube-region.eu/contact/danube-strategy-point>.

DANUBE REGION strategy

Prosperity through Diversity

Projekti unutar Strategije za dunavski region

Od početka primjene Strategije pokrenuto je ili dodatno razvijeno nekoliko veoma važnih projekata, među kojima su najznačajniji glavni planovi obnove i održavanja plovnih puteva, stvaranje mreža za zaštitu životne sredine, razvoj zajedničkih metodologija za procjenu i upravljanje rizikom od prirodnih katastrofa, kao i uspostavljanje mreže za poboljšanje sigurnosti na Dunavu. Zahvaljujući Strategiji, mnogo se čini na polju digitalizacije i osnaživanju žena preduzetnica i dodatno je unaprijeđen kulturni i naučno-istraživački dijalog u regionu. Uspostavljen je Dunavski finansijski dijalog, kao jedna od uspješnijih platformi za kreiranje partnerstva i uključivanje finansijskih institucija na promociji projekata u regionu.

Više informacija o navedenom programu može se naći na internetskoj stranici <https://danube-region.eu/>.

Projektne aktivnosti VTKBiH u okviru Strategije

Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, u okviru svojih projektnih aktivnosti, trenutno učestvuje i u dva projekta na koje se apliciralo 2023. godine po pozivima koji su otvoreni u okviru Dunavske strategije. To su:

1. WE.Circular (projektne akronim)

Jačanje digitalnih i industrijskih kapaciteta za održivu tranziciju žena preduzetnica (WE) u dunavskom regionu

(Boosting digital and industrial capacity for sustainable circular transition of women entrepreneurs in the Danube Region).

Projekt je počeo 1. 1. 2024. godine, trajat će 30 mjeseci, a vrijednost je 2.399.262,97 eura.

Glavni cilj projekta je povećati digitalne i poslovne vještine preduzetnica iz dunavskog regiona za 4.0 industrijsku tranziciju uz ispunjavanje aspekata cirkularne ekonomije. To će se postići kroz bolje integrirane politike i inovativna praktična rješenja.

WE.Circular dolazi kao odgovor na specifične zahtjeve da se kroz projektne transnacionalne aktivnosti fokusira na identifikaciju potreba i izazova sa kojima se preduzetnice suočavaju na njihovom putu ka digitalnoj tranziciji.

Projektat je okupio 15 partnera i 11 pridruženih partnera iz 12 zemalja regiona (Bugarska, Austrija, Hrvatska, Češka, Njemačka, Slovenija, Mađarska, Rumunija, Slovačka, Moldavija, Bosna i Hercegovina i Srbija).

Iz Bosne i Hercegovine kao projektne partneri učestvuju Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine i Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, a kao pridruženi partner Ministarstvo za nauku, visoko obrazovanje i mlade Kantona Sarajevo.

2. DNA Danube (projektne akronim)

Dunavska digitalna transformacija - Mreža centara za obuku i transfer znanja aktivnih malih i srednjih preduzeća (Danube Digital transformation

Network of Active SMEs training and knowledge transfer centers).

Projekat je započeo 1. 1. 2024. godine, trajat će 30 mjeseci a vrijednost je 2.159.530,00 eura.

Glavni cilj projekta DNA Danube je stvaranje odgovarajućeg ekosistema podrške za održivu, sinhroniziranu transnacionalnu digitalnu transformaciju malih i srednjih preduzeća ka 4.0 integraciji savremenih industrijskih i logističkih informatičkih sistema širom dunavskog regiona. To bi se trebalo ostvariti uspostavom Dunavske DNK mreže, odnosno mreže digitalne transformacije kroz aktivne obuke malih i srednjih preduzeća i stvaranje nukleusa centara za transfer znanja.

Projektat je okupio 12 partnera i 14 pridruženih partnera iz 12 zemalja regiona (Bugarska, Austrija, Hrvatska, Češka, Njemačka, Slovenija, Mađarska, Rumunija, Slovačka, Crna Gora, Bosna i Hercegovina i Srbija).

Iz Bosne i Hercegovine u projektu učestvuju Vanjskotrgovinska komora Bosne i Hercegovine, kao pridruženi partner, i Sarajevska regionalna razvojna agencija (SERDA), kao projektne partner.

Amir Hujić



1000 ADRIA'S FASTEST GROWING COMPANIES 2023/2024

SLOVENIA | CROATIA | BOSNIA & HERZEGOVINA | SERBIA | MONTENEGRO | ALBANIA



Nova online platforma otkriva vodeće brzorastuće kompanije u Adria regiji koje će se u aprilu okupiti na konferenciji u Sarajevu

Ekonomski zamah Adria regiji dao je ubrzani rast tržišta nekretnina, čime je sektor građevinarstva postao predvodnik među brzorastućim industrijama. Ovo je pokazala analiza rangiranih najbrže rastućih kompanija širom Adria regije.

Najnoviji poredak brzorastućih kompanija u ovoj regiji našao se prvi put na online platformi koju su plasirale Poslovne novine. Sveobuhvatan spisak koji sadrži po 1000 kompanija iz svake zemlje, uključujući i posebno one za Adria regiju, temelji se na rastu prihoda kompanija u posljednje tri godine i preciznom rangiranju uz poštivanje međunarodnih standarda. Kompanije su kategorizirane po djelatnostima, a rangirane prema složenoj godišnjoj stopi rasta (Compound Annual Growth Rate – CAGR).

Parametri koji su primjenjivani u

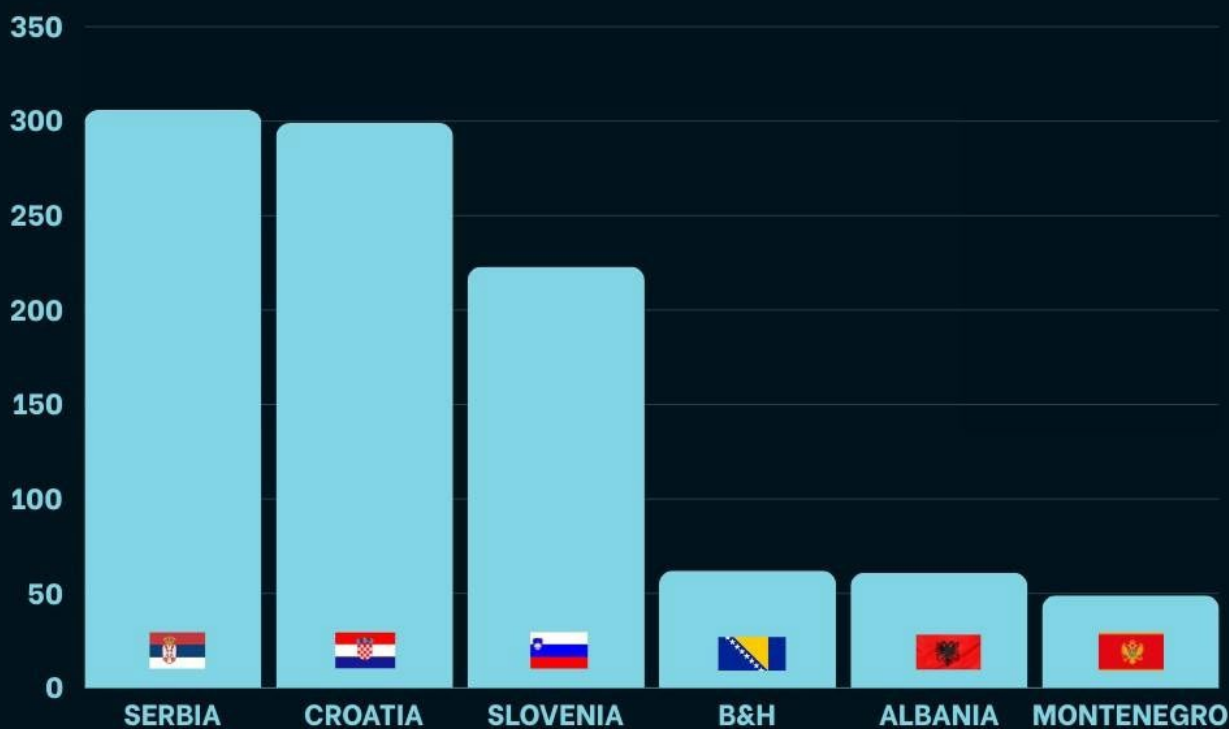
skladu su sa onima koji se koriste u Evropi i svijetu, a prilagođeni su specifičnostima tržišta BiH i regije.

Prateći svjetske trendove, a nakon sedam godina uspješne realizacije u Bosni i Hercegovini, projekt „Brzorastuće kompanije” prerastao je granice i na regionalnom nivou bit će prepoznatljiv pod nazivom „Fastest Growing Companies ADRIA 1000”. Sve to prati i novi vizuelni identitet, koji je zadržao elemente poput prepoznatljive zlatne spirale koja se poistovjećuje sa skladom, idealnim odnosima i idealnim proporcijama. Jer upravo je ovaj projekt posvećen preduzećima čiji su *poslovni procesi u savršenom skladu* i koja zahvaljujući svom *modelu poslovanja uspijevaju rasti brže od konkurencije*.

Jedinstvena web platforma za brzorastuće kompanije zemalja Adria regije omogućit će ovim kompanijama veću

prepoznatljivost i promociju. Dat će im mogućnost da se predstavljaju klijentima, poslovnim partnerima i društvenoj zajednici, poručujući da su među liderima rasta u regiji. Također će dati smjernice ekonomskih kretanja kojima se može vjerovati, dok će kompanije istovremeno imati priliku istaknuti svoj uspjeh i promovirati dobre prakse poslovanja.

Kompanije koje nose titulu brzorastuće imaju visok stepen stabilnosti u poslovanju, kontinuiran rast i progres te menadžment koji ih vodi uspješno kroz stalne promjene i krize na tržištima. Upravo one mogu dati odgovore na neka od najčešćih i najkompleksnijih pitanja i dilema u privredi, a to su kako biti inventivan, generirati nova radna mjesta i utjecati na jačanje ekonomije. Upravo ove kompanije, ne samo u BiH nego i regiji pa i cijelom svijetu, predstavljaju jedan od značajnijih faktora



koji utječe na investiranje i ekonomski rast.

S obzirom na to da su brzorastuće kompanije pogonsko gorivo ekonomskog razvoja, od važnosti je identificirati ih te omogućiti poslovnim partnerima i investitorima da se povežu sa njima. Priliku za to dobit će već u aprilu 2024. godine na regionalnoj konferenciji „Heroji ovog doba” koja će okupiti više od 350 vlasnika i direktora brzorastućih kompanija. U fokusu će biti rast biznisa i modeli poslovanja koje je važno konstantno prilagođavati, što pred vlasnike i direktore kompanija postavlja nove izazove, ali i prijatnje.

Među TOP 1000 u Adria regiji najviše je kompanija iz Srbije (306), potom iz Hrvatske (299) i Slovenije (223), a najmanje iz Crne Gore (49). Zbir prihoda ovih hiljadu rangiranih kompanija u prošloj godini iznosio je **12,9 milijardi eura**.

Ekspanzija kupovine nekretnina dovela je do toga da je među vodećim djelatnostima prema složenoj godišnjoj stopi rasta (CAGR%) u Adria regiji, ali i skoro u svim zemljama pojedinačno, izgradnja stambenih i nestambenih zgrada. Mnogo je onih koji smatraju da je kupovina nekretnina najbolji način da se zaštite od inflacije, odnosno da je to dobra investicija. Tako je građevina uzela primat brzog rasta nad nekada vodećim djelatnostima cestovnog prijevoza i računarskog programiranja.

Odmah iza ove djelatnosti enorman rast prihoda u ovoj regiji bilježe putničke agencije i hoteli i privatni smještaj, što možemo tumačiti kao povećani rast turizma nakon stagnacije putovanja tokom pandemije.

Kada je Bosna i Hercegovina u pitanju, među 1000 brzorastućih je najviše onih iz Kantona Sarajevo (216) potom iz Banjalučke regije (200) te Tuzlanskog

kantona (108). Naša zemlja je jedina koja među top tri vodeće djelatnosti po CAGR-u nema građevinski sektor.

Sa ukupno ostvarenih **12,1 milijardu eura prihoda**, TOP 1000 kompanija iz Bosne i Hercegovine skoro su rame uz rame po zbiru prihoda TOP 1000 u Adria regiji, koji iznosi 12,9 milijardi eura.

Koje su to kompanije zabilježile brzi rast u protekle tri godine i kakve su rezultate zabilježile pogledajte na ranglistama i portalu www.adria1000.com.

Konferencija koja će okupiti oko 300 direktora i vlasnika brzorastućih kompanija iz BiH i zemalja regije bit će održana u Sarajevu 24. 4. 2024. godine.



Bioplinska postrojenja i u Bosni i Hercegovini

Dobiveni bioplin se koristi za proizvodnju električne i toplotne energije, a fermentirani stajnjak se dalje koristi za nađubranje parcela, odnosno površina na kojima se odvija biljna proizvodnja

U Bosni i Hercegovini postoje tri bioplinska postrojenja (oko 1,6 MWel). Jedno od njih je Farma Spreča, koja je u vlasništvu mljekare Milkos i jedna je od najvećih u našoj zemlji. Radi se o savremenoj farmi muznih krava, sa štalskim kapacitetom od 2500 grla. Trenutna popunjenost iznosi oko 60%. Osim proizvodnje svježeg mlijeka, u sklopu farme realiziraju se i biljna proizvodnja u sferama ratarstva i voćarstva te proizvodnja meda.

Prema riječima direktora Saida Karića, u sastavu Farme Spreča djeluje i bioplinsko postrojenje. Riječ je o pionirskom postrojenju u Federaciji Bosne i Hercegovine u kojem se proizvodi električna energija iz obnovljivih izvora i distribuira u elektroenergetskoj mreži.

Prilikom proizvodnje bioplina (od kojeg će se dalje realizirati proizvodnja električne energije) kao sirovine se u najvećoj mjeri upotrebljavaju goveđa

gnojnica i pileći stajnjak sa slamnom prostirkom te dužinom sječke do 4 cm. Pored navedenog, mogu se upotrebljavati neuvjetne biljne komponente, ostaci obroka, neuvjetni proizvodi mliječnog porijekla sa isteklim rokovima, aflatoksični proizvodi i drugi proizvodi prehrambene industrije kao što su džemovi, marmelade, kremovi i sl.

Ova tehnologija može obraditi bilo koju vrstu probavljive tvari, poput hrane sa isteklim rokom trajanja i mlijeka koje sadrži aflatoksin, ulja nakon prženja i slično, što pruža mogućnost ekološki prihvatljivog zbrinjavanja ove vrste otpada i drugim proizvođačima u Bosni i Hercegovini.

Proizvodnja bioplina

Problemi zagađenja okoliša i potreba za obnovljivim izvorima energije u svijetu i Evropi učinili su da sve više proizvođača nusproizvoda ulažu u postrojenja za odlaganje i razlaganje organskih tvari te u dobivanje energije iz obnovljivih izvora. Tehnologija bioplina postaje sve zastupljenija jer nudi ekonomska rješenja za zbrinjavanje biootpada na adekvatan način, smanjenu ovisnost od uvoza energenata i sl. U Evropi je 2020. godine bilo oko 20.000 postrojenja za proizvodnju bioplina, ukupne instalirane

električne snage skoro 10 GW, pa je prosječna evropska proizvodnja 70 kWh po stanovniku.

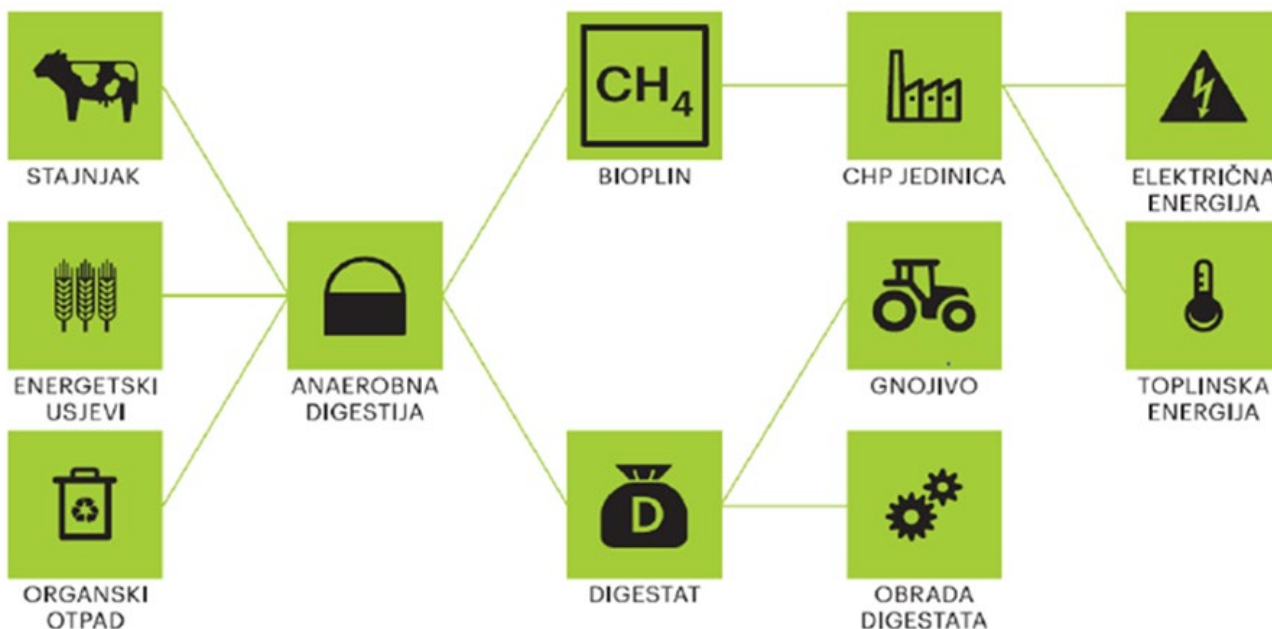
Evropska proizvodnja bioplina (kombinacije bioplina i biometana) u 2022. godini iznosila je 21 milijardu m³, a proizvodnja biometana u Evropi porasla je za gotovo 20% u 2022. godini (podaci novog statističkog izvještaja Evropskog udruženja za bioplin - EBA).

U procesu dobijanja bioplina koristi se biomasa, odnosno različiti proizvodi biljnog i životinjskog porijekla, kao što su grane, kore drveta i piljevina iz šumarske i drvne industrije, slama, kukuruzovina, stabljike suncokreta, ostaci pri rezidbi vinove loze i maslina, košpice i kore voća i povrća, životinjski izmet, ostaci iz stočarstva, komunalni i industrijski otpad i slično.

Većina organskih tvari sadrži zadovoljavajući omjer ugljika i azota pa kao takve mogu biti podvrgnute anaerobnoj fermentaciji radi proizvodnje bioplina.

Stočarska proizvodnja je značajna poljoprivredna grana koja, pored brojnih benefita za ljudsku populaciju, obiluje i velikim koncentracijama nusproizvoda i doprinosi stvaranju stakleničkih plinova, odnosno proizvodnji metana.

Velike koncentracije stajskog gnoja ugrožavaju tlo, atmosferu, nadzemne



Slika 1 . Proces anaerobne digestije

i podzemne vode. Međutim, nije nepoznanica da se ovi negativni utjecaji mogu ublažiti pravilnim zbrinjavanjem nusproizvoda.

Postoji nekoliko načina zbrinjavanja stajskog gnoja, počevši od ispuštanja stabilizirane gnojovke direktno u tlo, nanošenja organskog gnojiva na tlo pa do vjerovatno jednog od najisplativijih načina a to je prerada stajskog gnoja u bioplin.

Proizvodnjom bioplina iz govedeg gnoja (uz dodatak drugih organskih mješavina) farme mogu postati značajni proizvođači energije i smanjiti emisiju stakleničkih plinova sprečavajući odlazak metana u atmosferu.

Anaerobna digestija je biohemijski proces u kojem se biorazgradivi organski supstrati razgrađuju mikrobiološkim procesima bez prisutnosti kisika, a jedan od nusproizvoda koji nastaje je bioplin i digestat.

Kao nusproizvod anaerobne digestije nastaju tečni, čvrsti i plinoviti ostaci koji predstavljaju korisne resurse. Bioplin kao proizvod anaerobne digestije se iskorištava za proizvodnju toplotne i električne energije, dok se nastali čvrsti i tečni ostaci u vidu digestata nakon kompostiranja iskorištavaju kao đubrivo za poljoprivredne površine zbog velikog sadržaja korisnih sastojaka (azot, fosfor) neophodnih za uzgoj biljaka.

Proizvodnja i korištenje bioplina nastalog anaerobnom razgradnjom biorazgradivog organskog otpada predstavlja značajan potencijal u ostvarenju energetske, ekološke i ekonomske koristi.

Cirkularna ekonomija, dekarbonizacija i proizvodnja energije iz obnovljivih izvora su važne teme na kojima Vanjskotrgovinska komora BiH mnogo radi u posljednje dvije godine. Nadamo se da će se u budućnosti povećavati udio proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, a da će primjer Farme Spreča biti poticaj drugim privrednim subjektima u Bosni i Hercegovini.

Tijana Muhamedagić





KIF ZB Market Access Database & Market Intelligence Database

O KOMORSKOM INVESTICIONOM FORUMU ZAPADNOG BALKANA

Komorski investicioni forum Zapadnog Balkana (KIF ZB) je registrovano udruženje komora za trgovinu i industriju iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Kosova, Sjeverne Makedonije i Srbije, koje je 2017. godine uspostavilo platformu za saradnju sa ciljem da pruži zajednički glas poslovne zajednice u regionu i olakša međuposlovne kontakte, kao i da promovišu region kao jednu investicionu destinaciju. KIF ZB predstavlja oko 350.000 kompanija, uglavnom malih i srednjih preduzeća u svojoj misiji da otvori nove mogućnosti za jače umrežavanje poslovnih zajednica u regionu uklanjanjem prepreka u razvoju regionalne ekonomske saradnje i unapređenjem poslovne i investicione klime na tržištu regije Zapadnog Balkana.

WB6 CIF MARKET ACCESS DATABASE BAZA PODATAKA PRISTUPA TRŽIŠTU KIF ZB

U cilju podrške intraregionalnoj i međunarodnoj trgovini i podrške izvozu kompanija sa Zapadnog Balkana, KIF ZB je razvio jedinstveni digitalni alat - Market Access bazu¹ podataka koja se sastoji od 4 modula sa različitim funkcijama i ulogama:

- Lanci nabavke - Supply chain
- B2B poslovno povezivanje - Business to Business
- Organizacija događaja - Event Management
- Ponuda i potražnja - Supply and Demand

¹ Razvoj ove baze sufinansira EU, Projekat „EU podrška KIF ZB, CN 2019/408-715“

TECH 4 IMPACT FUND

Investirajmo zajedno u tech startupe sa velikim potencijalom rasta i impakta



Tech 4 Impact fond:

Inovacije za održivu budućnost i tehnološki razvoj u BiH

Fondacija „Mozaik“ je sredinom prošle godine pokrenula Tech 4 Impact fond kako bi podržala tech startupe u Bosni i Hercegovini koji koriste ili razvijaju napredne tehnologije poput umjetne inteligencije, robotike i IoT-a (Internet of Things) s ciljem rješavanja globalnih izazova definiranih Ciljevima održivog razvoja UN-a. S obzirom na dugogodišnje iskustvo Fondacije u podršci mladim poduzetnicima i poduzetnicama te investiranju u preko 100 impakt biznisa, od kojih je 71% preživjelo, Tech 4 Impact fond predstavlja logičan naredni korak u evoluciji podrške inovacijama i poduzetništvu u BiH.

Fond je namijenjen mladim poduzetnicima u BiH i dijaspori s idejama ili startupima koji pokazuju potencijal za globalnu skalabilnost i značajan društveni utjecaj. Sa 4,4 miliona KM raspoloživih sredstava, Fond otvara nove prilike za finansiranje i pruža pristup širokom ekosistemu partnera, kupaca i investitora, kako na lokalnom tako i na međunarodnom nivou.

Tech 4 Impact fond fokusira se na osam ključnih industrija koje se smatraju pokretačima četvrte industrijske revolucije: CleanTech i obnovljive izvore energije, AgriTech i preciznu

poljoprivredu, FinTech i finansijsku inkluziju, WasteTech i cirkularnu ekonomiju, PropTech i održivu gradnju, HealthTech i telemedicinu, Smart mobilnost i transportne rješenja te EdTech za digitalno učenje. Ove oblasti nude veliki potencijal za razvoj tehnoloških rješenja koja će omogućiti firmama iz BiH da budu konkurentne na globalnom tržištu.

Nove tehnologije ključne su za ostvarenje održivih promjena, jer omogućavaju inovativna rješenja za dugotrajne probleme, efikasnije korištenje resursa i bolje upravljanje podacima. Kroz primjenu umjetne inteligencije, IoT-a i robotike moguće je doprinijeti čistoj energiji, održivim gradovima, odgovornoj potrošnji i proizvodnji, pri tome potičući održivi ekonomski rast.

Uz stratešku podršku vlade Švicarske, Tech 4 Impact fond otvara vrata za novu dimenziju partnerstva s kompanijama koje gledaju prema budućnosti. Razumijemo važnost sinergije između iskusnih kompanija i inovativnih startupa. Stoga Fond nije samo platforma za investicije već i prostor gdje se ideje i vizije za održivi razvoj mogu realizirati. Otvoreni smo za to da nam se pridruže kompanije koje žele biti dio ove tran-

sformacije, bilo kroz investiranje u već postojeće ideje iz našeg portfolija, bilo predlaganjem novih tehnoloških rješenja koja zajedno možemo razvijati.

„Suočavajući se s izazovima današnjice, Tech 4 Impact fond predstavlja više od investicione prilike. To je poziv na akciju za sve nas koji vjerujemo u moć tehnologije da oblikuje održivu budućnost. Naša misija je usmjerena na poticanje startupa koji integriraju ESG standarde u srž svojih poslovnih modela, čime postavljaju temelje za ekološki održiv, društveno odgovoran i etički vođen rast. Za koinvestitore, ovo ne predstavlja samo finansijsku investiciju već i ulaganje u budućnost gdje poslovanje i održivost idu ruku pod ruku, stvarajući vrijednost koja nadilazi profit. Zajedno možemo transformirati tržište i demonstrirati kako odgovorno ulaganje može oblikovati svijet na bolje“, poručio je Zoran Puljić, direktor Tech 4 Impact fonda.

Fondacija „Mozaik“ poziva sve zainteresirane kompanije na saradnju u ovoj inicijativi. Relevantne informacije se nalaze na web stranici Tech 4 Impact fonda (www.tech4impact.fund), gdje je moguća registracija za više informacija o Fondu i mogućnostima saradnje.



ROBOTI I INDUSTRIJA 4.0

U današnjem proizvodnom ekosistemu roboti su sastavni dio proizvodne industrije već duže vrijeme. Upotreba robota je prešla razvojni put od svojih ranih početaka da bi danas postala dio modernih proizvodnih procesa. Proces robotizacije odnosno razvoja robotike u industriji se dešavao u proteklih nekoliko decenija

Prvi industrijski roboti se razvijaju u periodu 1950-1960, a imali su analogne kontrole. Ovi roboti prvenstveno su korišteni za tačkasto zavarivanje i različite zadatke rukovanja materijalom/dijelovima u automobilskoj industriji. U periodu 1970-1980 uvode se mikroprocesori pa polje robotike doživljava snažan napredak, jer se omogućila preciznija i efikasnija kontrola kretanja robota. U ovom periodu se razvijaju i prvi roboti sa šest osa kretanja, što im omogućava da obavljaju složenije zadatke.

Razvoj kompjuterske tehnologije i interneta u periodu 1990-2000 donosi nova dostignuća u robotici, uključujući algoritme za mašinsko učenje. Ovaj period je također obilježila pojava prvih kolaborativnih robota dizajniranih da rade zajedno sa radnicima, odnosno da im pomažu prilikom izvršavanja određenih zadataka.

Naredni period razvoja robotike počinje 2010. godine i traje do danas, a odnosi se na integraciju robota u Industriju 4.0, što nas direktno vodi u novo doba pametne proizvodnje. Naime, danas roboti rade zajedno s drugim digitalnim tehnologijama kao što su umjetna inteligencija i internet stvari. U ovom periodu se razvijaju mobilni roboti koji su sposobni za navigaciju u složenim okruženjima i rad u timovima za obavljanje zadataka.

Vrste robota

U današnjem proizvodnom okruženju postoji nekoliko vrsta robota koje su se razvile prema potrebama industrije.

Industrijski roboti

Industrijski roboti su najčešći tip robota koji se koristi u proizvodnji. Vrlo su precizni, mogu raditi satima bez pauze i

obavljati zadatke kao što su zavarivanje, farbanje i montaža.

Kolaborativni roboti

Kolaborativni roboti, kao što im i naziv kaže, su roboti dizajnirani da rade zajedno sa radnicima i tako im pomažu u izvršavanju određenih zadataka. Ovi roboti su opremljeni sensorima koji im omogućavaju da otkriju prisutnost ljudi i u skladu s tim prilagode svoje pokrete. Kolaborativni roboti su idealni za zadatke koji zahtijevaju interakciju čovjeka i robota, kao što su pakovanje i rukovanje materijalom.

Mobilni roboti

Mobilni roboti su dizajnirani da se kreću po fabričkom pogonu ili skladištu. Opremljeni su sensorima i kamerama za navigaciju i izbjegavanje prepreka. Mobilni roboti su idealni za rukovanje materijalom, transport i upravljanje zalihama.



Integracija robota u Industriju 4.0

Industrija 4.0 ima za cilj stvaranje pametne fabrike u kojoj mašine, uređaji i proizvodi komuniciraju, povećavajući efikasnost i produktivnost. Međutim, da bi se postigli ovi ciljevi potrebna je integracija naprednih tehnologija u proizvodne procese, kao što su umjetna inteligencija, analitika velikih podataka i robotika.

Robotika postaje ključna tehnologija Industrije 4.0, jer omogućava upotrebu mašina za obavljanje zadataka koje bi ljudi inače obavljali, tako da je danas moguće automatizirati čak i složene i ponavljajuće zadatke, povećavajući produktivnost i efikasnost u proizvodnim procesima. Proizvođačima su dostupne mnoge opcije, od industrijskih do kolaborativnih i mobilnih robota. Integracija ovih robota u proizvodne procese povećava produktivnost, smanjuje troškove i povećava sigurnost. Korištenje robota također pomaže proizvođačima da poboljšaju kvalitet svojih proizvoda i efikasnije zadovolje zahtjeve kupaca.

Međutim, primjena robota dolazi sa svojim izazovima, kao što su visoki

troškovi, potreba za specijaliziranim vještinama i potencijalna mogućnost gubitka posla. Ipak, prednosti robotike daleko nadmašuju izazove, a budućnost proizvodne industrije leži u besprijekornoj integraciji robotike i drugih tehnologija Industrije 4.0.

Prednosti robotike u postizanju ciljeva Industrije 4.0

Prednosti robotike:

– Povećana produktivnost

Roboti omogućavaju proizvođačima da povećaju produktivnost i poboljšaju kvalitet proizvoda. Koristeći robote, proizvođači mogu automatizirati složene i ponavljajuće zadatke koje su ljudi ranije obavljali. Za razliku od ljudi, roboti mogu raditi kontinuirano, 24/7, bez potrebe za odmorom ili zastojeima, što rezultira većim brzinama proizvodnje, skraćanim trajanjem ciklusa i povećanom propusnošću, što dovodi do poboljšane produktivnosti.

– Poboljšan kvalitet

Upotreba robota u proizvodnim

procesima poboljšava kvalitet proizvoda smanjujući rizik od ljudske greške. Roboti mogu obavljati precizne operacije, što dovodi do manje grešaka i varijacija u proizvodnji, osiguravajući konzistentniji kvalitet proizvoda i efikasnije ispunjavajući zahtjeve kupaca. Integracija robota u proizvodne procese značajno utječe na postizanje ciljeva Industrije 4.0 povećanjem efikasnosti i produktivnosti, unapređenjem kvaliteta proizvoda i efikasnijim zadovoljavanjem potražnje kupaca.

– Smanjeni troškovi

Primjena robota u proizvodnim procesima rezultira značajnim smanjenjem troškova. Automatizacijom zadataka koji zahtijevaju ljudski rad, korištenje robota dovodi do nižih troškova rada i manjeg broja otpadaka i prerade. Osim toga, roboti mogu raditi u opasnim okruženjima, smanjujući potrebu za skupom sigurnosnom opremom i manjim potencijalnim sigurnosnim incidentima, što doprinosi efikasnijem korištenju resursa i smanjenju ukupnih troškova proizvodnje.

Priče o uspjehu

Proizvodnja: Teslina gigafabrika

Teslina gigafabrika proizvodi baterije i komponente za električna vozila. Fabrika koristi preko 1.500 robota za automatizaciju montažne linije i povećanje efikasnosti. Korištenjem robota, kompanija je značajno smanjila vrijeme proizvodnje baterijskih paketa sa nekoliko dana na nekoliko sati. To je dovelo do značajnog povećanja produktivnosti, omogućavajući Tesli da proizvodi više baterija po nižoj cijeni. Osim toga, korištenje robota rezultiralo je boljom kvalitetom proizvoda jer roboti mogu obavljati zadatke s većom preciznošću od ljudi.



Prijevoz: Amazonovi roboti Kiva

Amazonovi roboti Kiva raspoređeni su u Amazonovim centrima i vrše transport proizvoda od polica za skladištenje do područja pakiranja. Korištenjem robota, Amazon je smanjio vrijeme obrade narudžbi sa sati na minute. Roboti rade autonomno, kreću se centrom, izbjegavaju prepreke i mijenjaju rutu kada je to potrebno. Upotreba robota je dovela do značajnog povećanja produktivnosti jer se više narudžbi može obraditi za kraće vrijeme. Osim toga, korištenje robota smanjilo je rizik od ozljeda za radnike pošto više ne moraju podizati i pomicati teške predmete.



Logistika: DHL-ova automatizirana vođena vozila

DHL-ova logistička kompanija implementirala je automatizirana vođena vozila (AGV) za transport i sortiranje paketa u svojim skladištima. AGV vozila su opremljena senzorima i kamerama, što im omogućava navigaciju kroz skladište i izbjegavanje prepreka. AGV su omogućili DHL-u da poveća produktivnost smanjujući vrijeme potrebno za sortiranje i transport paketa. Štaviše, korištenje AGV-a je rezultiralo većom preciznošću, jer roboti mogu identificirati i sortirati pakete preciznije od ljudi. To je dovelo do smanjenja grešaka u obradi i povećanja zadovoljstva kupaca.



- **Poboljšana sigurnost**
Roboti ne samo da smanjuju troškove već i poboljšavaju sigurnost na radnom mjestu. Oni mogu obavljati zadatke koji su previše opasni za ljude, minimizirajući potrebu za ljudskom intervencijom u takvim situacijama. Zamjena ljudi robotima u opasnim okruženjima rezultira manjim brojem nesreća i ozljeda na radnom mjestu. Osim toga, poboljšane sigurnosne mjere koje pruža robotika stvaraju sigurnije radno okruženje za zaposlene.
- **Fleksibilnost**
Još jedna značajna prednost upotrebe robota u proizvodnji je fleksibilnost proizvođača. Uz mogućnost reprogramiranja robota za obavljanje različitih zadataka, proizvođači se mogu brzo prilagoditi promjenjivim zahtjevima tržišta. Ovaj nivo fleksibilnosti omogućava agilniji i prilagodljiviji proizvodni proces, što na kraju rezultira mogućnošću efikasnije proizvodnje novih proizvoda. Usljed toga, proizvođači mogu brže ispuniti zahtjeve kupaca i ostati konkurentni.
- **Prikupljanje podataka**
Koristeći robote, proizvođači mogu prikupiti velike količine podataka iz svojih proizvodnih procesa. Ovi podaci su od ključnog značaja za poboljšanje performansi proizvodnje, jer omogućavaju smanjenje vremena zastoja i povećanje efikasnosti. Prikupljeni podaci se također mogu koristiti za prediktivno održavanje, što rezultira manjim brojem kvarova i skraćenim zastojima. Korištenje robota za prikupljanje podataka u konačnom pomaže proizvođačima da donesu odluke na osnovu informacija i optimiziraju svoje procese za bolje performanse.
- **Poboljšani radni uvjeti**
Preuzimajući opasne, ponavljajuće i fizički zahtjevne zadatke, roboti imaju veliki utjecaj na zdravlje radnika u proizvodnoj industriji. To čini radno mjesto sigurnijim i ugodnijim, što rezultira većim zadovoljstvom po-

sloj i većom stopom zadržavanja zaposlenih.

Izazovi primjene robota u Industriji 4.0

Najznačajniji izazovi povezani sa primjenom robota u Industriji 4.0:

- **Visoki troškovi**
Jedan od najznačajnijih izazova je nabavka i održavanje robotske tehnologije. Inicijalna investicija potrebna za implementaciju robota može biti skupa, a tekući troškovi održavanja se također mogu brzo povećati.
- **Zahtjevi za specijalizirane vještine**
Uspješno korištenje robota u proizvodnji zahtijeva tehničke vještine, kao što su programiranje, održavanje i rješavanje problema. Dostupnost kvalificiranog osoblja može biti značajan izazov, jer postoji potreba za više obučениh ljudi u ovoj oblasti.
- **Gubitak posla**
Integracija robota u proizvodne procese može dovesti do gubitka posla, posebno za radnike čije vještine više nisu potrebne zbog automatizacije zadataka.
- **Kompatibilnost**
Kompatibilnost različitih mašina i softverskih sistema može biti značajna prepreka, što može zahtijevati dodatna ulaganja u nove tehnologije.
- **Rizici kibernetičke sigurnosti**
Kako sve više proizvodnih procesa postaje automatizirano, povećava se rizik od prijetnji kibernetičkoj sigurnosti. Roboti i drugi povezani uređaji mogu biti ranjivi na internet napade, što dovodi do značajnih gubitaka podataka i finansijskih gubitaka.
- **Rizici povreda na radnom mjestu**
Mogućnost povrede radnika u slučaju neispravnog funkcioniranja robota ili nepoštivanja mjera sigurnosti.

Prevazilaženje ovih izazova zahtijeva pažljivo planiranje i implementaciju. Kompanije moraju osigurati sveobu-

hvatnu strategiju koja se bavi svim potencijalnim poteškoćama integracije robota u proizvodnju. U tom smislu, neophodno je ulaganje u programe obuke za zaposlene kako bi razvili specijalizirane vještine, pažljivo procjenjivanje troškova i koristi od primjene robota i uspostavljanje mjera kibernetičke sigurnosti za ublažavanje rizika.

Uz pravilno planiranje i izvođenje, integracija robotske tehnologije u proizvodnju može donijeti značajne konkurentske prednosti.

Upotreba robota u Industriji 4.0 je transformirala proizvodnu, transportnu i logističku industriju te su proizvodne tehnološke kompanije uspjele automatizirati različite zadatke, što je rezultiralo povećanom produktivnošću, kvalitetnijim proizvodima i nižim troškovima. Pored toga, transportne i logističke kompanije su zahvaljujući robotima osigurale bržu i precizniju obradu narudžbi.

Uvođenje robota u proizvodnju, transport i logistiku značajno je povećalo produktivnost, poboljšalo kvalitet proizvoda i smanjilo troškove. Automatizacijom ponavljajućih i fizički zahtjevnih zadataka roboti su omogućili kompanijama da proizvode više robe po nižoj cijeni uz održavanje visokog kvaliteta proizvoda. Pored toga, korištenje robota stvorilo je sigurnije radno okruženje i povećalo zadovoljstvo zaposlenih smanjujući rizik od ozljeda radnika.

Kompanije iz Bosne i Hercegovine sve više koriste robote u proizvodnji, posebno one izvozno orijentirane. Evidentno je da svijest o potrebi upotrebe robota u proizvodnim procesima sazrijeva. U tom se smislu kao potencijalno dobro rješenje za male i srednje firme vide kolaborativni roboti jer su jeftiniji, fleksibilni i jednostavni za programiranje.

mr. sc. Senad Hromić

ВОДИЧ ЗА ПОСЛОВНЕ СУБЈЕКТЕ



Непрехранбени производи који се стављају на тржиште Босне и Херцеговине морају испуњавати безбједносне захтјеве из важећих прописа, а пословни субјекти који те производе стављају на тржиште одговорни су за њихову усклађеност с тим прописима. Прије стављања на тржиште, они морају пажљиво извршити проверу производа како би се увјерили да су безбједни и усклађени с општим и посебним захтјевима важећих закона и техничких прописа који уређују техничке захтјеве, директно или упућивањем на одговарајуће BAS стандарде.

Такође, пословни субјекти који стављају непрехранбене производе на тржиште подлијежу правилима тржишне конкуренције. Дугорочно гледано, опстанак и успјех могу очекивати само они пословни субјекти који на тржиште стављају производе који су у складу са захтјевима за безбједност и заштиту здравља људи, јер се само такви производи могу несметано продавати на тржишту.

Најпоузданији начин да се докаже усклађеност производа с прописаним безбједносним захтјевима је испитивање производа у овлашћеним лабораторијама. Пословни субјекти су дужни обезбиједити испитне извјештаје и друге захтијеване документе о усклађености којима се доказује да су испуњени сви прописани захтјеви за одређени производ.

Када се докаже да производ не испуњава захтјеве из прописа и да недостатак на производу представља

озбиљан ризик за потрошаче, надлежни инспекцијски органи налажу мјере повлачења производа с тржишта, његов поврат од потрошача и друге еквивалентне мјере. Уколико пословни субјекти, на основу расположивих обавјештења и професионалног знања и искуства, имају информације да производ који су ставили на тржиште представља ризик за потрошаче и да није усклађен с прописаним безбједносним захтјевима, дужни су о томе одмах обавијестити Агенцију за надзор над тржиштем Босне и Херцеговине, дајући податке о мјерама и радњама предузетим како би се спријечио ризик за потрошаче.

За постизање циљева надзора – осигурање високог нивоа безбједности потрошача, слободног кретања роба и фер конкуренције на тржишту, кључна је добра и континуирана сарадња пословних субјеката и органа надзора над тржиштем, поготово ако узмемо у обзир да се често дешава да пословни субјекти који своје производе стављају на тржиште Босне и Херцеговине нису у потпуности упознати са својим законским обавезама и правним оквиром који је на снази у Босни и Херцеговини. Стога је Агенција за надзор над тржиштем Босне и Херцеговине припремила девето по реду издање Водича за пословне субјекте у којем произвођачима, увозницима и дистрибутерима непрехранбених производа даје потребне смјернице за стављање безбједних производа на тржиште, с фокусом на производе

који ће бити предмет инспекцијских контрола у 2024. години, у складу са Годишњим планом надзора над тржиштем.

Поред правног основа и информација о важећим BAS стандардима који се примјењују на одређене групе производа, у Водичу су наведене и обавезе пословних субјеката које се односе на означавање, информације за потрошаче, упутства за употребу као и основни безбједносни захтјеви. Водич такође садржи и преглед неких од производа који представљају озбиљан ризик за потрошаче, а који су били предмет надзора у претходном периоду.

У досадашњем раду остварена је добра сарадња са бројним пословним субјектима у БиХ који су разумјели улогу надзора над тржиштем са аспекта безбједности производа. Зато позивамо пословне субјекте да се, у циљу наставка добре праксе, наставе информисати јер САМО ИНФОРМИСАН ПОСЛОВНИ ЧОВЈЕК МОЖЕ ДОНОСИТИ ИСПРАВНЕ ОДЛУКЕ!

Водич је објављен у електронској форми и може се преузети на интернетској страници Агенције, www.annt.gov.ba у рубрици „За пословне субјекте“.

*Текст припремио:
Младен Батковић, стручни савјетник
Агенција за надзор над тржиштем БиХ
(mladen.batkovic@annt.gov.ba)*



VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
INSTITUT ZA EDUKACIJU



Vaša adresa za edukaciju



Certifikati za sistem upravljanja prema
ISO 9001:2015 i ISO 14001:2015





VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA



RED OVI VOZ NJE ANALIZA TRŽIŠTA FIATA ŠKOLA ISTRŽIVANJE POSLOVNE MISIJE PODACI
EDUKACIJA SAJMOVI B2B SUSRETI
ZASTUPANJE INTERESA BAZE IZVOZNIČIMA
BH PRIVREDE POSLOVNE INFORMACIJE
ZASTITA DOMACE PROIZVODNJE PRAWNA POMOC
KONFERENCIJE STRUCNI SKUPOVI STRUKOVNA UDRUZENJA
POTVRDE STRUCNI SKUPOVI PODACI O VANJSKOTRGOVINSKOJ RAZMJENI TIR KARNET PROMOCIJA CERTIFIKATI PODRSKA IZVOZNICIMA
EEN MREZA ATAKARNET ARBITRAZNI SUD PROMOCIJA JAVNA SEMINARI/SKOLE SAVJETI OVLAŠTENJA

RED OVI VOZ NJE ANALIZA TRŽIŠTA FIATA ŠKOLA ISTRŽIVANJE POSLOVNE MISIJE PODACI
EDUKACIJA SAJMOVI B2B SUSRETI
ZASTUPANJE INTERESA BAZE IZVOZNIČIMA
BH PRIVREDE POSLOVNE INFORMACIJE
ZASTITA DOMACE PROIZVODNJE PRAWNA POMOC
KONFERENCIJE STRUCNI SKUPOVI STRUKOVNA UDRUZENJA
POTVRDE STRUCNI SKUPOVI PODACI O VANJSKOTRGOVINSKOJ RAZMJENI TIR KARNET PROMOCIJA CERTIFIKATI PODRSKA IZVOZNICIMA
EEN MREZA ATAKARNET ARBITRAZNI SUD PROMOCIJA JAVNA SEMINARI/SKOLE SAVJETI OVLAŠTENJA

RED OVI VOZ NJE ANALIZA TRŽIŠTA FIATA ŠKOLA ISTRŽIVANJE POSLOVNE MISIJE PODACI
EDUKACIJA SAJMOVI B2B SUSRETI
ZASTUPANJE INTERESA BAZE IZVOZNIČIMA
BH PRIVREDE POSLOVNE INFORMACIJE
ZASTITA DOMACE PROIZVODNJE PRAWNA POMOC
KONFERENCIJE STRUCNI SKUPOVI STRUKOVNA UDRUZENJA
POTVRDE STRUCNI SKUPOVI PODACI O VANJSKOTRGOVINSKOJ RAZMJENI TIR KARNET PROMOCIJA CERTIFIKATI PODRSKA IZVOZNICIMA
EEN MREZA ATAKARNET ARBITRAZNI SUD PROMOCIJA JAVNA SEMINARI/SKOLE SAVJETI OVLAŠTENJA

www.komorabih.ba



info@komorabih.ba



+387 33 566-222



Branislava Đurđeva 10, 71000 Sarajevo